

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

—
Kaheksas aastakäik.

—
Wastutaw toimetaja ja wäljaandja

Dr. R. A. Hermann.

—
Cartus.

Trükkitud R. A. Hermann'i kulu ja kirjadega.

1892.

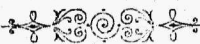
Laulu ja mängu leht.

Ruukiri Eesti muusika edendamiseks.

Saheljas aastakäit 1892.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja

Dr. S. A. Hermann.

Carlus.

Trükitud S. A. Hermann'i kulu- ja kirjadega.
1892.

Sisekord.

Õpetlikud juhtkirjad.

	Nr.	Õht.
Natuke Eesti luuletusest	1—6	1 ju.
Sineari Babeloni ja Mabat kirjandusest	7—8	41 ju.
Muusik harimata rahwaste juures	9—12	49 ju.
Paar sõna järelemõtlemissels	3	18
Mõni sõna lauluft ja luuleft	3	18

Jutud ja mälestused.

Suure helkkuntniku surm	2	10
Döfne muusik	4—8	26 ju.
Carmen Sylva	6	39
Seitwaktinalt toodud tenor	9—12	50 ju.

Sõnumid muusika elust.

Nr. 1, 2, 4, 5, 7, 8, 12.

Salmikud.

Kalewite marš	1	7
Pidu lõpul	1	8
Meri	1	8
Raugelt	2	18
Laul nagu leekiw tuli	3	24
Ranaria linnulese laul	3	24
Põllumehe rööm	3	24
Ssa Jannseni wiitune unenägu	4	31
Unenägu	4	32

	Nr.	Õht.
Ju ammu sul teada	4	32
Looja minnes	4	32
Rahutus	4	32
Ras mõtleb weel	5	36
Märka, ärka	5	36
Soowituseks	7	44
Wanemuine, wafikad ja härjad	7	44
Kuu ja loer	9	52
Wastuseks	9	52

Seda ja teist.

Hiina kontsert	2	16
Paganini	5	36
Rossini	5	36
Beethoven	6	40
Komponisti õhamine	6	40
Rossini juurde	7	43
Mälestuskirja tahwel	7	43
Tuttaw heliseadja	7	44
Haruldane haug	7	44
Eugen Scibe — miljonär	8	47
Rõwa muhtlus	9	52
Rajakene Kuberi elust	9	52
Hommikumaa wanaõna	10	65
Fagoti proov	10	56
Islandi suudlemine	10	56
Üks metsloomade näitaja	11	60
Muustlaste kawalus	11	60
Ras täna ka kontserdisse lähete?	11	60
Ruda naabrits saada	11	60
Õige arwustus	11	60

ENSV
Riigiraamatukogu

9 16011

X V

1. E. h.
Raamatunõu.

Rbl 50. —

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Siinub kuus korra.

Hind aastas kättesaamisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — See ära tuua aastas 80 kop., pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Natuke Eesti luuletusest.

Üks armas ja ilus kirjutamise oja on luuletamine ehk ligemalt ütelda salvide sünnitamine. On ühel rahwal tähtsaid kõrgeandelisi luuletajaid, siis on tegjal juba selle läbi maailma rahwaste seas oma oja tähtsust. Aga just see'p see' on: Luuletused ei pea mitte lestad olema, waid täie-tuumaline wili. Neid võib üksnes see sünnitada wõi luua, kellele selleks Looja poolest iseäraline looduse-anne on kingitud. Mees wõi neid, kes ilma selle andeta luulet loob, teeb küll sõnu, aga ta ei sõenda ega sütita südameid, mis õige luuletaja ikka teeb.

Eesti rahwas on, nii palju kui teada, ikka luude-armastaja olnud. Seda tunnistawad iseäranis tema rohked rahwaluuletused, regewärsid ehk wanad salmitud, mida Eesti rahwas on aastasadade jookful sünnitanud ja mida mehed on korjanud, kellel armastaw süda sees tujukub rahwa wainuwara wastu.

Eesti rahwa luuletusi hakkas, nagu teame, H u p e l esimesena korjama. Tema tegi seda Saksa kirjaniku H e r d e r i soovil, kellele ta ka korjatud salmid saatis. Nüüd on need salmid jälle üles leitud ja peawad peagi trükkis ilnuma. See tähtjas leidus, et esimesed korjatud rahwaluuletused wälja tuliwad, on siis alles koguni uue aja wili, ja meil on küll asja selle üle rõõmu tunda.

Pärast H u p e l i t, kes 1770—1780. aasta wahel need esimesed rahwasalimid korjas, ei tehtud enam jelles asjas tööd. Alles grahw P e t e r M a u n t e u f f e l, keda hääl meelel Eesti kirjameeste sekk loeme, kirjutas 1839 mõned rahwaluulded üles. Palju tähtsama töö saatis juba Dr. F r. F ä h l m a n n korda, kes Kalewipoja laulud suure hulga korjas. Tema korjanduste pärijaks jäi pärast tema surma Dr. F r. A. K r e u g w a l d, kes Kalewipoja laulu 1857—1863 täiesti, see on nii palju kui see rahwa suus saadawal oli, kirja pani. Tema on selle läbi suure töö ära teinud ja oma nime suremata meeste nimede sekk üles wõtta jõudnud. Aga weel üks teine mees on nimetada, kes Eesti rahwaluuletusi weel natuke waremini korjas ja suure hulga kirja pani. See oli H e i n r i c h M e u s, kes kolm pakku raamatut Eesti rahwasalmituid 1850—1853 Tallinnas trükkida lastis.

Uuemal ajal on nüüd kõige suurema hoolega rahwasalmituid hakatud korjama. Sugemata hulk eestlasi on oma rahwa wana-wara korjanud ja kogunud. Nende korjajate pää-juhataja ja waimustaja ning suure wara ühte-tokku-wõtja on õpetaja Dr. F. H u r t Peterburis olnud. Tema käes on määramata wara wanu rahwasalmituid, mis trüki läbi awaldamist ootawad. Soowida oleks, et see awaldamine pea tuleks.

Waatame nüüd luuletuste teise poole pääle, mida kunstluuletused wälja teewad. Siin oleks meil nüüd palju kirjeldamist ja tähendamist, aga meie wõime jeda üksnes lühemini teha ja pääluletajaid mõnda nimetada.

Et Georg Müller, Heinrich Stahl, Rosjinius, Gjöken, kõige rohkem aga Johann Hornung, Gutsleff, Anton Thor Selle ja muud omal ajal mõõda läinud aastafadadel kirikulaulude eest hoolt kandjwad ja neid sünnitasiwad, on teada. Ilmalikka salmikuid aga sündis wähe. Üksnes Brocman ja Salemann, Tallinna gymnasi professorid, loiwad 1632—1638 wahel mõne pulma-laulu. Siis jäi kõik wakka, ja alles R. Winkler, Rosenplänter ja mõned muud hakkasiwad 19. aastajaja algul jälle katsuna ilmalikka salmikuid luua. Nendega ühel ajal sünnitas Otto Willem Masjing mõne salmikese, millel oma jagu tähtsust sai. Kuulsaks sai Masjungi salmikuteft see, mis nende sõnadega algab: „Wändra metsas Pärnu-maal, lasti wana karu maha.“ Tema jälgedes se astus grahw Mannteuffel ja loi ka mõne salmi. Niisamati sünnitas Jählmann mõne luuletuse, millest kõige kuulsam on see, mis nende sõnadega algab: „Suur on, Sumal ju ramm,“ ja naljalauludeft on „piibu-laul“ nimetada. (Booleli.)

Suure helikunstiiku surm.

Meie sõitjime hommiku wara Cannes'i linnaft wälja. Tasaue tuuledõht sünnitas wäikseid laeneid, siisgi puhus ta nii mõjusalt meie laewa purjedesse, et see nagu lind weepiinal edasi lendas. Oli üks nendest nõiduslikkudeft hommikuteft, kus loodus lõuna-maa sinise taewa all täiel ilul õitsis ja säras. Kuldsed päikese kiired wendasiwad merepinnal, ja selgesti wõis näha, kudas kristali sarnases sügawuses weetaimed oma ikka liikumaid harusid laiali laotasiwad. Meie sõitjime Margareta saarekeseft möõda, ühes ka tema järju kalju otfa ehitatud muinasjutuliseft kindluseft ja uhteteft warikuteft. Wahutawatelt laenetelt läbi minnes jõudsime mereäärudesse, mis Verini saari ühteteifeft lahutawad. Tuul oli koguni wäikseks jäänud ja purjud seisiwad liikumata mastide küljes. Wirde- ja mäna-puude waigu leht täitis sooja õhku. Mõne aerutõmbamijega jõudsime wäikesesse käärusse ja astusime St. Honoré saarele.

Saarel lahtusin ma oma seltsilistest, et mere äärt lähemalt waadata ja korallisiid korjata, mida laened nii rohkelt möõdul wälja oliwad uhtunud. Pehmet, liiwaft mereranda möõda kõndides olin ma tähelepanemata St. Honoré saare hommiku-poolse otfa jõudnud. Minu ees seisis wäike saareke. Igast küljest imelikult kujutatud ja laenetest wälja uhtud kaljudeft ümberpiiratud, seisab ta kurwalt Verini saartest lahus, mis kõikjuga looduse iludusega ehitud on.

Ei tea, kust see tuli, aga ma ei wõinud filmi selle tühise maatiikese päält mitte ära pöörata. Minu arust oli, nagu seisaks saäl kõige elu ja sigiduse pääl igawene wanne ja nuhtluse otjus. Raua seisin ma liikumata paigal. Sammud mu lähedal äratafiwad mind mu mõtetest üles: minu ligidal kõndis mereranda möõda üksik rändaja. See oli inglane, kes teejuhatusft käes hoides tõsijelt minust möõda sammus.

„Wabandage, mu herja,“ ütlesin ma rääkima hakates, „kas teie ei wõikts mulle ütelda, kudas selle saaretefe nimi on?“

„St. Honoré saarest põhjapool,“ seletas rändaja oma teenäitaja järele mulle, „on wäike saareke näha; teda wõib paari minutiga läbi kõndida, siisgi on reisijaid harwa tema pääl näha; pääle kalameeste laste, kes mõnikord mängimise pärast tema pääle tulewad, ei puuduta üksigi jalg närtsiuud rohtu, mis neid kaljupantafiid katab. Muistse jutu järele olla ristiinuju esimestel aegadel üks püha mees end siia saare pääle peitnud, aga waenlased leidnud tema üles ja tapnud ära. Sest ajast saadit ei tõsta üksigi lillete enam oma pääd selle Fereola kalju pääl.“

Oma seletust lõpetades sammus inglase edasi, ilma et ta mu tänu sõnugi veel oleks kuulda võtnud. Muudugi mõista ei mõelnud ma ka enam tema päale. Feréoli nimi äratas aga minu pääs iseäraliselt mälestusi. Minu isal oli wiisiks, meile oma reisidest jutustada, ja nüüd tulivad mulle tema kurdwad juhtumised selle saare pääl meelde. Negamööda tulivad selle juhtumise tähtsamad osad mu mälestuses äratavale. Siin avaldan ma oma isa juttu.

I.

Ma olin ikka fuur muusika-armastaja. Juba lapsena hakati mulle helikunstis tundisid andma ja pühapäewadel lubati mind suures saalis perekonna koosolekust osa võtta. See tegi mulle otsatut rõõmu, millest ma juba nädal otja enne feda sonisin. Sellel päewal tuli meie tubli õpetaja meie juurde lõuna-söögile. Pärast kohwijoost andis Anfelmi isa mulle märku, ma läksin wiinuli järele; mu ema istus klaveri juurde. Isa luges oma ajalehte, kuna aga mina kõigest südamest ja lahtiste kõrwadega mängimist päält kuulasin. Anfelmi isa mängimist kuulates tundsin ma aga, et waimustus wiinuli-kunsti kohta minus jõudjasti kaswas.

Minu isa, kui mõislik inimene, ei keelanud mulle ka armastatud mänguriistaga ümberkäimast, kuid lubas feda aga selle tingimisega, et need unenõud vähemalgi mõõdul mu haridust ja edasijõudmist teaduse põllul takistada ei tohtinud. Ma pidin õpetatud mehiks saama ja perekonna ühise otsuse järele seaduse-tundmist studeerima. „Ega asja tarwis kõige suurema tõsidusega pääle hakata, tulgu ette mis tuleb! Tühja uelja wiinuli-keelega ei ole mitte võimalik nureta okalist elurada rännata!“

Ma olin wanemate otsusega rahul ja õppisin wanade keelte kõrwal ka muusikat. Ennelikult tegin ma õiguse-teaduse lõpuetfami Pariisis ära. Siin pean awalikult tunnistama, et mu taskuraha selles määratumas linnas hirmus ruttu käest ära libises. Olga mis pidulik oli mul esimene ja järgmised õhtud Pariisi suures ooperimajas! Kodu minnes olin ma waimustuse joowastuses peaaegu nagu meeletu!

Kord tuli isa Anfelm mulle külasse. Ta oli mõneks päewas Pariisi tulnud ja käis jägebasti minu juures. Ma kuuleksin küll nüüdgi veel mõni kord tema karebat aga siiski sõbralist häält.

„Noh poisj,“ ütles ta mulle mu ainufese tooli pääle istudes, „nüüd me tegime küll mehikelt tööd. Ma auustan wäga õppijaid noori mehi. Ega ja nüüd küll muidugi mõista wiinulist enam ei unista; muud tähtsamad asjad täidawad nüüd muidugi su pääd ja mõtteid?“

„Di ristiisa, kudas teie räägite!“ wastasin ma talle warjamata libedusega.

„Kudas? Sa unistad siis ikka veel muusikast? Noh, on lugu nõnda, siis pane omad paremad hilbud ümber, ma wiin sind lõunele; pärast peame aru, kudas tänast õhtu kõige paremini mööda saadame.“

Mu riidesse-panemine ei tarwitanud palju aega. Mu wana sõber wiis mind ühte suuremasse söögimajasse ja andis, pääle selle kui ta lõunasööki oli tellinud, aja-lehe mu kätte.

„Armas isa Anfelm,“ hüüdsin ma, „lugege ometi, lugege! Terwe leht on kuulsa Paganini kiituse-lauludega täidetud. Ta on siia sõitnud, et mõnda kontserti suures ooperimajas anda ja saab täna jälle siinse rahwa ees mängima. Mõtelge ometi, ta on praegusel pilgul Pariisis, meist ainult mõni samm kaugel, see kõrge, wõrdlemata kunstnik!“

„Noh, mu poisj, mikspärast ja järsku nii ülesäritatud oled? Kui Paganini siin on, siis ei saa ma mitte aru, miks ka meie tema kunsti ei peaks kuulama! Minu arwates olin ma koguni ettewaatlik, sest ma võtsin meie mõlemate jaoks piletid, ilma et ma teadnud oleks, kas see kontsert sulle meeldib või ei! . . .“

Ei puudunud palju, siis oleksin wanakehetele kaela langenud ja teda südamelikult juudelnud, aga ümberolijad wõõrad hoidsiwad, nõnda ütelda, mind sellest tagasi.

Ma ei mälesta enam, kuidas meie kontserdi saali läksime. Aga kui suur kunstnik näitelawale ilmus ja kui ta oma nõidusliku poognaga wiuli-keeli puudutas, siis oli mul nagu oleks maa mu jalgade alt ära kadunud. Aga ka paljude teistega ei olnud lagu parem. Harwa suutis mõni kunstnik kuuljaid nõnda liigutada, kas wõi meeleliseni, nagu Paganini. Tema elu oli igamene saladus: juba teisel päewal pärast ühte kõrgesti kiidetud kontserti kadus ta mitmeks kuuks ilmast, ja üksigi ei teadnud, kus ta siis elas. Kõik teadsiwad, et ta muusikat üle kõige armastas; kuulmata kurjatöösid aeti tema pääle, salaja peeti teda kurjategijaks. Mõned teadsiwad koguni salaja jostitada, et ta oma hinge kuradile ära olla müünuud.

Tõesti oli ka midagi üleloomulist selles mõjus, millega see inimene oma kuuljaid wangistas. Nõgi tema nagu äratas iseäralist mõju. Tema furnu-kahwatanud ja lahja nagu mustade paksude juukste all näitas kroonlühtri walgel weel kahwatanud ja imelikum olewat. Kui ma ka tuhandeid aastaid elaksin, selle õhtu juhtumisi ei saaks ma kunagi unustama! Aga kuidas pean seda ainsat wägewamat muusikat terwes ilmas neile kirjeldama, kes teda kuulnud ei ole! . . .

Teisel päewal pääle kontserti läksin ma kunstniku juurde. Inimene, kes täna juba kuni wäsimuseni kõitsugu wõõraid ja imestajaid wastu oli wõtnud ja kunagi hää meelega oma kunsti üle ei rääkinud, oli kahtlemata mu lihtsa, loomulise waimustuse üle liigutatud. Ta wõttis mind peaaegu lahkesti wastu, kuulas mu sõnu ja tutwustas mind oma poja Achilles'ega, kes aastate poolest minuist natukene noorem oli. Selle juures lubas ta mulle weel teda edespidi waatama minna. Wiimaks jaine Paganini ja tema pojaga hääks sõbraks. Mõni kord lastis ta mind wiulit mängida, ise gitarrega saates. Aga õnnetusiks oli suur kunstnik oma harjunud wiisi järele wäsimata ümberändaja. Pea sõitis ta Inglise-maale, pea Saksamaale, pea oma isamaale Itaaliasse.

Koguni ei wõinud ta end minuist muidugi wabastada; wähemalt teadsin ma, kus ta iga kord wiibis.

II.

Kõigest mu muusikalisest waimustuse tuhinaist hoolimata lõpetasin ma siiski õiguse-teaduse õppimist õigel ajal kandidaadi-diplomiga. Ma pidin oma, Sädina linnajaoz olewa, ise eluforteri maha jätma ja maale minema, kus wanemad mind juba igatsusega ootasiwad.

Wahwasti hakkasin ma töösse, sest ma tahtsin oma isale meeldida ja tema soowisid täita, aga õhtuti olin ma ihu- ja hingega muusika pärast. Wana isa Anselm ei mänginud enam wiulit; tema käsi wärijes poognat hoides, ja nõnda jäin ma tema asemele.

Aegamööda ja ühetooniliselt weeresiwad aastad mööda. Minu suurem rõõm oli sõidud Pariisi, et saäl jumalikka iluhelidid kuulda. Weel kuulsin ma mõne korra Paganinit, ja tema ise wõttis nõuaks mõneks päewaks meie juurde külasse tulla.

Ma pean ütleva, et tema külastäit mitte wähe liikumisi ei juunitanud, nii hästi läheda linnakese, kui ka meie oma hää külarahwa hulgas. Nagu igal pool mujal, nõnda oliwad ka meie juures imelikud jutud Paganini üle laiali laotatud. Nõgi minu wanemad, koguni auusad inimesed, warjasiwad minu eest oma esimesi tundmusi, mis see mees oma ilmunisega nendes äratanud — ja need tundmused ei olnud mitte meelitawad. Aga kui nad kunstniku wiulit-hääli kuulsiwad, ei suutnud ka nemad selle tumeda Italia mehe mõju käest pääseda. Sja Anselm nimetas end ikka — suure meistri alandlikuks õpilajeks.

Palju oli Paganini suurte kunsti-annete üle räägitud ja tema helifünnitugi arvati tehnikalise raskuse pärast koguni võimata olevat mängida; aga lähedate sõprade seas avaldas ta end, nõnda ütelda, koguni teisel kujul. Ta armastas lihtsaid mängutükka, aga need ei tohtinud muidugi mõista mitte ilma tarvilise mõjuta olla. Ma olin valmis teda kas või päevade kaupa kuulama, kui ta viiuli pääl isenelele fantaaseeris . . . Ja jälle tõmbas nagu nägemata jõud kõrgemal võimul mind selle tumeda inimese ligidale.

Ühel õhtul läksin ma tema tuppa ja leidsin teda woodist magamast; ta oli pahane ja kurw. Mul läks korda tema kortjus otja natukene lähemaks teha. Ta tõusis üles, wõttis oma wiuli ja hakkas afna juures seistes mängima. Mul külas oli kõik waike. Mängides rääkis Paganini oma tumeda häälega: „Kuulake, sõber, — see on meri, nagu ta Italia maal kohab. Sel ajal olin ma alles laps. Tumerohelised lained lastusiwad paljaste kivide wahel wõi löiwad wahutades wastu kaljusid. Mere ääres jooksewad kalameeste lapsed paljaste jalgadega liiwa mööda, lähewad põlwist saadik mette, aga kaugelt heljuwad kirikukella hääled . . . Sgal pool walguis, rõõm ja elu. Mooruse ja kewade õnneaeg, mida elutormid peagi tumestawad ja ruttu häwitawad. Ah, elu, elu!“

Ja waata, haledus ja kaebtus helises, helises läbilõikawates, meeleheitlistes hääldes. Nendega ühendas end nagu kaugelt lähemale tulewa tormi hulumine; see läheb ikka wägewamaks, jääb mõllab juba maru oma täie jõuga, kõigist häda ja hirmu hüüetest üle mühades, maru nii hirmus ja kole . . . Muusika rääkis nii selget, südamesse tungiwat keelt, et minu waimu filmade eest mitmesugused kujud, nagu udupildid mööda libisesiwad. Selgesti nägin ma otstus maailma-meres üksikut saarekest, mida lained wahetpidamata uhtusiwad. Nad weeresiwad, lastusiwad ja langeiwad wahuks; jälle tuliwad teised, palju kõrgemad ja koledamad Mustade pilwede all lendawad mõnesugused sooja maa linnud; nende lend on raske, kindluseta; näitas nagu oleksiwad nad wäsinud ja langeksiwad iga filmapilk jurnult maha. Oli midagi kolebat selles luule kujutuses . . .

„Niisugune on elu!“ sõjastas kunstnik, ja wiimse hädakiljatusega jäi poogen seisma. Ma tõmbasin raskesti hinge ja olin nii liigutatud, nagu oleksin teatris kõige koleamat näitemängu näinud . . .

Minu isa lootused hakkasiwad täide minema. Minu pääle hakati waatama, nagu adwokaadi pääle, kellel suur tulewik on. Sfeeranis tegi üks kriminal-asi, milles mu eestkostmine süüdlase nuhtlust, kelle eestkostja ma olin, wähendas, mu seisukoha kindlaks. Minult üks asi puudus mul weel, et oma wanemate ja sugulaste filmas aatelise täiuse tipule jõuda — ma pidin omale naese wõtma. Mu wiimane eestkostmise kõne tõi mulle kiituse ja auustuse pürgasid; noorte, ilusate ja rikaste tütarde wanemad pidasiwad mind „kadedusewäärts“ wäimeheks, ja neid waatasiwad hää meelelega mu pääle. Aga jääl tuli mulle raske palawik, mis mind terwelt kats kuud aega piinas ja peaagu hana äärele wiis. Paremaks-saamine läks wäga aegamööda ja pikaliste sammudega edasi; aga minul oli ühest ainsast kirjast küll, mida Paganini poeg oli kirjutanud, et oma endist rõõmust meelt ja jõudu tagasi saada. Kirjas seis, et tema isa haigeks olla jäänud ja arstid teda Marsaillesse olla saatnud. Sääll olla ta natukene paremaks saanud. Ühe kuu oli ta jelles linnas mööda saatnud ja tahtis nüüd aegamööda Rest-Italiasse oma kodumaale reisirida. Ta kutsus mind omale seltsiliseks ja Wahemerega tutvustama. Kirjasse oli Paganini oma käega weel järgmised sõnad juurde lijanud: „Jäägu nõnda, teie reisite meiega ühes! Eht äratab Teie waimustus jälle uuesti meeldimist mu wiuli kohta, sest ammuft saadik ei mängi ma enam.“

Mõtted niisuguses seltsis reisimise üle ands iwad mulle nagu nõiduse wael uut jõudu. Raske nädali pärast olin ma juba Marsailles ihu ja waimu poolt terve ja

ütlemata rõõmus nii kaua aja taga jõpradega tõkku saades. Ah, oleksin ma sel ajal teadnud, misjuga need kurbtused mind ootastivad! Ma leidsin Paganini nukra ja kurva eesti; oli hirmus tema kahwatanud paleste waadata. Halastamata rinnahaigus oli tema kolawa hääle jäädawalt rikkunud. Wiilul seisis puutumata kastis; haige ei märganud peaaegu sugugi teda enam. Tema ainus mõte ja palaw soov oli ainult — weel kord oma kallist Italiat näha saada. Meie hakkasime reisisa ja jõudsimme koguni pikkamisi edasi; olime suunitud jala rändama, sest vähemgi wantri pörutamine tegi kallile haigele kannatamata walu. Oli meil mõni koht iseäranis meele järele, siis jäime sinna tahets ehk kolmeks päewaks. (Poolet.)

Sõnumid kunstis elust.

Philipp ja Xaver Scharwenka, kaks wenda, leiawad Saksa-maal komponistidena ifka enam kiitust, ja nende töösid märgitakse palju.

George Grove, „Muusika kollegi“ direktor Londonis, on Inglismaa üks tuisim tuntud muusika-tundja. Ta andis hiljuti wäru, et wawade kuulhata heliloojate tööd jellel näol wälja tulekiwad, nagu nad üles kirjutatud on. Breitkopf ja Härtel, nootide trükkijad Leipzigis, on selle järele hakanud Beethoveni ja teiste töösid kirjirjade järel päewapilditama, nii et edespidi igauks, kes tahab näha, kuida suured heliloojad on kirjutanud, woiwad neid nootitsid osta. Suurt kasu jellest ei ole, sest enam osa wanu meistrid on nii fantitsid nootitsid kirjutanud, et waewalt wõimalik aru saada.

Anton Rubinstein annab künnlakuul 1892 Berlinis kontsertitsid häätegemiseks.

Pietro Mascagni, noor Italia helilooja, on ifka weel oma wäitke lauleldusega kiitide suus. Tema lauleldust etendatakse praegu kõige rohkem.

Giuseppe Verdi, Italia wana wauk helimeister, maailma kõige suurem laulelduste looja, on uue laulelduse nimega „Falstaff“ loonud, mis Mailandis pea pidada märgitama. Lauleldus tahata meistri wiimane olla. Sõnad on Italia luuletaja Boito sünnitatud — Shakespeare järel.

Canori, Rooma „teatro nazionale“ juhataja, tahata nüüd tükk aega üksnes 18. aastaja lauleldusi märgida lasta, nõnda Cimarosa, Mozarti, Pergolesi, Paesello, Guglielmi, Monfigny, Gretry ja teiste omastid.

Carl Schroeder Sondershausen'is olla uue laulelduse „Aspasia“ loonud ja nimelt nüüdse Greeka-maa elust.

Bizet, Prantsuse komponist, ehk küll surunud, elab oma töödes ifka edasi. Tema kuulhamat lauleldust „Carmen“ on Berlinis 12 aasta jooksul 200 korda märgitud.

Budapestis, Ungari-maa päälinnas, asutab raamatukaupleja Rozsabölgy awalikka kontsertitsid, milles üksnes hädad muusikat pakutakse odawa sisepeäse hinnaga. Tuba on neis kontsertides pääle kuulsa märgutoori ka ükstitud kunstlased üles astunud, nõnda: wiulimärgija Ondricek, klawerimärgija Sauer, laulukund Alice Barbi, tenorilaulja Winkelmann, baritonilaulja Grzymacher.

Wienis on hiljuti 7-aastane poisike, Raoul Roczalki, suurt imestust äratanud. Ta märgib klaweril Bach'i, Beethoven'i, Schumann'i, Chopin'i, Liszt'i, Brahms'i ja teiste rasteid tükkitsid.

Suur muusika-wäljanäitus on künnlakuul 1892 Wienis. Selle näituse ajal antakse ka kuulsaid kontsertitsid. Neil kontsertidel laulawad ka tenorist Mierzwinski ja sopranistinna Marcella Sembrich.

Parisis on endid suuremad helikunstnikud kottu heitnud, et Henry Stoltff'ile, kes hiljuti suri, mälestuse-sammas ehitada. Nende seas on Brantsuse helikunstnikud Ambroise Thomas, Massenet, Diaz ja teised.

Wene-maa koolides tahetakse laulmisi ja muusika õppimisi kõrgemale järjele tõsta. Selleks on Hariduse Ministeriumi poolest komitee tehtud, kelle liikmeteks kuulsamad Wene heliloojad on kutsutud, nõnda nimelt Tschaikowski, Tominzõin ja teised.

Parisi Suures ooperis antakse edespäi määratud päewadel rahwa-etendusi odawa hinnaga.

Eugen d'Albert ja Teresa Carreno, mõlemad maailma suuremate klaverimängijate sekka lugeda, on teine teisega abielusse heitnud. Esimene on end oma endisest naesest ja teine oma endisest mehest lahutada lastnud, et nüüd üks teisega ühes — mängida. Abielu-paar läheb Amerikasse kontsertisid andma.

Heinrich Dorn, Saksa komponist, koorijuhataja ja helilõimu professor, on ära surinud. Ta oli sündinud 14. (2) novembril 1804 ja suri nüüd 10. jaanuaril 1892 (28. detsembril 1891). Dorn oli järgi mõõda muusika ametis Königsbergis, Leipzigis, Hamburgis, Riias ja Kölnis. Ta oli wiljatass helilooja.

Meiu Felicia Tuczek, Wõõmi sugust, leiab oma klaverimänguga wäljamaal kiitust. Niisamati nooril Julia Uzielli Italiast oma laulmisega.

Baderewski, Stavenhagen ja Emil Sauer on suured klaverimängijad. Kats esimest mängivad wäljamaal. Sauer annab jelle lehe ilnumisel Wene-maal kontsertisid, nõnda ka Riias, Tartus ja Tallinnas.

Alfred Reisenauer on Wene-maalt Saksamaale läinud. Jumalaga-jätmise kontserdid andis ta Peterburis, Tallinnas, Tartus, Wiljandis, Wõnnus ja Riias. Mõni ajaleht arwab Sauerit suuremaks klaverimängijaks kui Rubinstein ja Reisenauer on. Ei tea! Igauks oma wiisi.

Bianca Banteo, wäike 12-aastane Italia tütarlaps, paneb oma ära rääkimata ilusa wiulimänguga Italia, Saksa ning Austria-maa juurte linnade muusika-sõpru imestama.

Pablo de Sarasate, maailma kõige suurem wiulimängija, ei tahta edespäi enam awalikult rahwa ees kontsertidel mängida. Ta tahta kodumaale Hispaniasse minna ja rahus elada ning üksi siis awalikult mängida, kui sellega wõib hääd teha. Enesel tal on juba nii palju, et enam ei tarwita.

Kalewite marss.

Kui sõjasõidu sunnitusel
Siin sarwe-sõidu sunnitas
Kord Kalew täiel tugewusel :
Siis kohad nähti kohkumas.

Siis mets ja mägi häälda märkas ;
Ka meri kaotas kohina,
Ja kaljudel, kus kaja pörkas,
Sääl tuule-hoog jäi tuffuma.

Ja warsti Kalewite kannul
Siis marskis wägew malewa,
Kes oli warjuks nooril, wanul,
Ja wiiskas waenlast wankuma.

Ning Kalew, — kus ta sõudis sammul
Siis sõja-käigi kaasassa,
Sääl raugemata läe rannul
Si tappe läbi tänawa.

Sääl surru-kaared katsid maada,
Ja ratsuruunad reassa,
Kui raste rahe raatma rada,
Kui heinakaared niidumaa.

Sääl taguda jäid Tatarlased
Ja pikut-pihka Poolatad,
Ning lipatesja Leedulased :
Ei leidnud enam Eesti maad.

Ja siis ep pärast tapi-talgust,
 Kui sarwe rahu kuulutas,
 Neil seati wõidupidu algust,
 Kui maadlesiwad malewas.

Siis wõimsad wõidulaste pojad
 Nii ülendasi'd isamaad,
 Et hõiste häälest kuuldi kobjad
 Ja metsjad kohkel kostawat.

Siis tunti, isamaa, ju hinda, —
 Sind kandis hinges armastus,
 Seft malewasja meeste rinda
 Ka täitis raudne tugewus.

Kuid nüüd, — nüüd kadunud need ajad —
 Nad nagu fortijist nõiutud
 On ühe teise halwastajad,
 Arm, ühendus on langenud!

Nüüd, isamaa, ju ümber kaela
 Küll mitmed mehed langewad, —
 Kuid wale-armul, — tule-taela
 Su põue jala pist'wad nad.

Seepärast oma woodi juures
 Ma nutan ööfi uneta,
 Kuis oigad haawu walus suures,
 Mis oma lastelt saanud ja.

Mu isamaa, mu hing ei suudaks
 Siis walul wastu pidada,
 Kui haawad minu furnuks muudaks,
 Ma surets ühes sinuga.

Kuid ei ja pea kahwatama;
 Su kaijust peab kaswama
 Weel wõim, kes puruks jahwatama
 Saab „oma-kasu“ wafina.

P. Peets.

Yidu lõpul.

Yidu lõpul kui ta lahkus
 Mulle terwißt soowides,
 Andes kätt ta nagu kohkus,
 Buna tõusis palgedes.

Kui ma waatafin tall' silma,
 Ara kohkufin siis ka;
 Andnud oleksin kõik ilma,
 Kuid ei temast lahkuda. —

Ei ma teadnud, mis mind fidus,
 Polnud ial mõtelnud;
 Kõik see naljaks, mis fiin pidus
 Olin talle ütelnud.

Nalja nüüd ei aga tundnud
 Lahkudes ma ometi:
 Südame tall' jääd'walt andnud
 Olin naljal wististi.

Tema käekest palawasti
 Soojal tundel surusfin;
 „Sina, minul' igawesti
 Jääd ja oled!“ — mõtlesin.

Waatas kord weel minu silma
 Siinifilm nii hellasti.
 Unustafin kõik maailma,
 Nätt kui surus armuke.

Sellest pilgust lootfin mina,
 Et mu omaks saanud ta;
 Kujutusjed: — oh mis kena,
 Läkji'd täide — Mariga!

Kaarel Kalju.

Meri.

Möötmata on wete kogu
 Suurtel ilma-meredel,
 Lugemata laen'te lugu
 Kohawatel marudel.

Wägew wõim on mere wallas,
 Kui ta miirijeb ja teeb.
 Lai on tema piind, kuid kallast
 Haljuslega rõõmu teeb.

Ü h e n d u s on mere teinud,
 Tilkadest on laene koos:
 Üks on teise juurde läinud,
 Sõud seft saanud laente woos.

Kaarel Kalju.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja väljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind aastaks kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastaks 60 kop. — Ise ära tuua aastaks 80 kop., pooles aastaks 50 kop.

Tellimisi võtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja vastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Natuke Gesti luuletusest.

(Järg.)

Et Dr. Friedrich Reinhold Kreuzwald Gesti tähtjas luuletaja on ja ilmalikule tunde-luuletusele nõnda ütelda põhja on pannud, see on igatihele teada, kes Gesti luuletusest üleüldse osa võtab. Et Kreuzwald juba aasta 1850 ümber väga ilusaid Gesti salmituid on loonud, on väga hästi teada. Tema luule-wõim oli suur ja tema salmitud täis waimu ja elu. Ka tema pool-waimulikud salmid olivad väga mõjutad ja täis tuuma ning waimutuld. Siin kohal ei ole tarwis „Kalewipojast“, „Lembitust“ ja tema näiteluuletustest kõneleda, sest neid tunnewad kõik Gesti luuletunsti sõbrad. „Lenoora“ ja „Angerwaksad“ olivad edespõlised ilusad laulu-died, kui ka suurt osa Saksa keelest võetud. Iseäranis „Angerwaksade“ seas oli väga lehtawaid luule-lillesid lugeda. Pärast ilmus „Wiru laulik“; jelles olivad „Lenoora“ ja Angerwaksad“ uuesti trükitud ja palju muud uusi salmituid ka. Kõige ilusamad ja kaunimad salmitud olivad kunstlaulude seas „Laulik“ ja pikk rahwariimil salmitud luuletus „Sõda“, mis algab: „Sõda pääsis jõndemaie, waenu-wanker weeremaie.“ Raamatukestest „Rahumorme lilled“ on Kreuzwald, kui ka Saksa salmitute põhjusel, meile kõige armsamad luuletused lugeda andnud; nad on Gesti keeles Kreuzwaldi suure luuleande mõjul ilusamaks saanud, kui nad alguskeeles on. Kreuzwaldi nähtsimata luulewaim saab ikka Gesti laulu-sõpradele lehwima.

Johann Oldemar Jannsen oli Gesti teise juure luuletaja nimi, kes pea ühel ajal Kreuzwaldiga Gesti luulepõldu haris ja sinna seemet külvas. Oli ehk Jannsenil vähem luule waimustuse võimu, siis käis tema rahwalik luulekõne Kreuzwaldist mõbda. Jannsen ostas iseäranis meistri kombel Saksa luuletusi Gesti keelde ümber teha, nii et need otse täiesti Gesti mundry olivad saanud. Rahwas luges ja laulis ja tunnistas: „See on luu meie luust ja liha meie lihast.“ Määratu suurt laialilaotust leidsiwad Jannseni luuled. Waimulikud salmitud ilmusiwad nime all „Sioni kannel“ kolmes pakkus raamatus, milles üle tuhat laulu sees. Ilmalikud salmitud ilmusiwad nime all „Gesti laulik“ ja leidsiwad rahwa seas waimustatud wastuwõtmist. Pääle selle on Jannsen weel palju salmituid oma ajalehes „Gesti Postimehes“ awaldanud.

J. W. Jannseni kõrgeandeline tütar Lydia, warjunimega Koidula, rikastas Gesti luulekirjandust kõige lehtawamate luule-ditega. Kes ei tunneta „Emajõe ööpikku“! See wäike kogu on täis tuumalaid luuleteri, ehk tema pääkirja järele

kõneldes, ilusamaid, kõlawamaid õõpitu lõõjutusi. Pääle selle on Koidula veel palju lugusid loonud ja mujal awaldanud, mis uuesti trükitis ilmumist ootawad.

J. W. Jannseni poeg Harry Jannsen ei wõi siin ka nimetamata jääda. Küll ei ole tema oma luuletusi erakogus ilmutanud, waid need luuletused on laiali kirjades ning ajalehtedes, aga ilusad ja tuumakad on need salmikud, küllalt wäärt, et nad ühes koos raamatus Cesti keeles trükitaks. (Poolesti).

Suure helikunstniku surm.

Esimest korda nägin ma neid wõrdlemata merekaldaid ja mägesid, mis wiimased nõiduslikult päikese paistel särasiwad, — need oliwad needhamad looduse iludused, mida suur kunstnik wiimil hääldes nii ilusasti mu filmade ette kujutas. Selge ja siinise kodumaa taewa all ärkas Paganini nagu uuele elule: tema heitis pehmele, liwajele merekaldale ja hingas himukalt selget, wärsket mereõhku sisse. Kodu pöördes oli ta rahulik, rõõmus ja andis meile pärast õhtu-õõki mõnikord wäikse kontserti.

Täiesti kümme päewa kulus ära, enne kui meie Nizza'sse jõudsime. Ühes wanas linnajaos on praegu wõõrastemaja alles, kus meie seekord korterit wõtsime. Wäikuu jõudis lõpule. Palamus oli suur ja meie haige soowis wäljas waba õhu käes wanade pomerantši-puude wilus süüa ja wiibida. Meie jalgade ees lohas meri oma uinu-laulu ja kallid kodumaal olemise üle rõõmustades, täitis Paganini ikka uuesti oma weiniklaasi.

Sinnetes oli jutt Paganini sünatulemise üle laiali lagunemud ja pea oli wõõrastemaja aiakene uudishimuliseft rahwast täidetud. Waremalt ruttas kunstnik niijugustel kordadel oma tupp ja kirus jääl salaja oma pääle tungiwaid külastisi. Aga sellel õhtul oli ta rõõmsas tujus; pärast õhtu-õõki teretas ta lahkesti naeratades rahwa hulka, wõttis oma wiimil ja hakkas mängima; ta mängis, nõnda ütelda, üleloomulise jõuga. Kunagi ei olnud ta sõrmed nii karmjasti keelte üle libisenud; kunagi ei olnud tema wiimil nii kaunisti ja armjasti helisenud, kui täna õhtu. Wägew kätteplagin ja imestuse hüüded täitsiwad õhku. Suur iluhelide meister oli, nagu näha, tundmuse kõige kõrgemale astmele jõudnud. Oma wõlawaid tundmuse ja mõtteid awaldas ta kõige ilusamates, nõiduslikumates helides. Ilma puhkamata oli kunstnik terve tunni mänginud. Minult poja südamlistel palwetel läks wiimaks korda, waimustuses üles ärritatud käes poognat rahule sundida.

Suure muusiku-mehe elawus kadus järsku, tema selge filmawaade näitas kustuna ja ta ise kaotas peaaegu arusaamist. Suure waewaga jäi ta oma tupp ja langes woodisfe. Kui ta filmad kinni läksiwad ja ta magama jäi, märkasime meie südamewaluga, et tema ihu aegamööda kangeks ja — külmaks hakkas minema. Kortjud kadusiwad suure meistri palelt ja see muutis imeliseks, läbipaistwaks iluduseks. Uni kestis kaua . . .

Kella kahe aeg hommiku lõi Paganini filmad lahti. Meie ruttasime tema woodi juurde ja ta jostitas mõne sõna nii nõdra häälega, et meie waewalt neist aru saime: tema soowis, et meie akna lahti, pärani lahti teeksim.

Selges taewas paistis kahwatanud kuwalges täies ilus; ainult kauge mere kohin ja kõrgete puude lehtede jala jahin rikkusiwad tõsist rahu. See wäikne kohin kostis sureja kõrwu; tema liigutas ja pööris filmad oma wiimil poole. Wiibimata panime meie tähtsa muusikuriista woodi pääle, mida sureja rutuga kätte wõttis . . .

Tasa, koguni tasa tõmbas ta poognaga keelte üle, wiimilist helises nagu kottu-kõlaw, rääkimata walus ohkamine. Ja enne kui keelte wärisew heli wakis, langes Paganini patjadesse ja oli surnud!

III.

Niisuguse südamewaluga kui seekord, ei ole ma veel ilmasgi oma kaasiinimese surma päält waadanud. Kui Nizzaasse jõudsiime, waadati suure uudishimu ja meelehääga meie pääle; kõik soovisidaw suurt kunstniku tundma õppida; rahwahult käis iga samm pääl tema kannul ja auustas teda nagu jumalust. Ja nüüd? Üksainus õõ läheb mööda ja tema furnukeha saab sellejama suure rahwatogu põlgtuse asjats ja toleduse kujukuseks!

Baganini . . . see oli ju päris inimese ihus ilmunud kurivaim! — ja ahwardawalt kogus teisel hommikul rahwahult tema korteri ümber. Ebausklik waimulik seisus hoidis waljult „muusikandi“ matmisest kõrwale. Wõõrastemaja peremees ei tahtnud meid kauemini enam oma warju all hoida; meie panime furnukeha kirstu ja ruttasime sellest linnast wälja. Puruks rusutud südamega Achilles käsits mind laewa üürida, et waeje Baganini põrmu Genuasse wiia; tema soovis, et ta isa kodumaa kalmukünkale wiimsele rahule saats jängitatud. Oli tarwis kaua kaubelda — mere-meestele ei meeldinud sõit neetud „muusikandiga“ sugugi. Wiimaks wõitis ometi fullatükkide jära wana meremehe ja tema poja meele. Käakõige läbi, et ära wiimine teise hommitu wara ette tuleb wõtta.

Niipea kui wäike walge ööpimedust peletama hakkas, andis wõõrastemaja peremees meie ärareijumiseks märki. Misugune wähe meie tulekuga paari päewa eest! Läbi waihtete uulitfate jõudsiime mina ja Achilles furnukirstu järele, mis musta kalewiga kaetud oli. Kandjad, wastumeelsest koormast pea lahti saada soovides, tõttasidaw ruttu edasi. Meie näisime nagu põgenejad ja wargad olwat, kes päikese tõusu kardawad. Meie jõudsiime merekaldale ja tõstsiime furnukeha juba meid ootawasje paati. Mõne aerutõmbamisega oli paat käärust wäljas, purjed saiwad üles tõmmatud ja meie läksime ruttu hommitu poole edasi. Hale oli Achilles'i pääle, tema walude pääle mõteldes, maadata. Aga misjuguust troosti wõisim ma oma sõbrale anda?

Päike tõusis. Waade oli suur ja inestamise wääriline, nõnda et ma tahtmata filmad ranna poole tagasi pöörasin. Päikese paistel hiilgasidaw patfude pomexantipunde wahel Nizza majad, nagu laiati pillatud walged kiwitükid. Kõik loodus hakkas liikuma. Sfegi tumeroheline merigi nagu heitis oma õsijse musta, iluta katte ära. Näitas, nagu oleks puud uuel ilul haljats lõhnud, nagu oleks kaste palju rohkeamal mõõdul pöõfaste, lillede ja rohu ladwas järaanud. Loodus oli ärgates nagu uueks saanud.

Ma ei mälesta kui kaua meie teekond kestis. Minult jeda tean, et see meie lõpmata pikk oli. Suneks läks Achilles natutene rõõmsamaks. Ta wääkis kaunist wastuwõtmisest, mida Genua linn tema isale saada walmistama; tema arwas juba auustuse ja kaastundmuse awaldusi nägewat, mis arujusti tema siidant saada soojentama. Need mõtted rahustasidaw teda ja ta uinus mõneks tunniks magama. Meremehed näitafidaw filmapiiril nähtawale tulewa ranna pääle, mis walgete täppidega kaetud oli. See oli Genua linn oma marmori-losfide ja kumeli-aedadega. Kahtlemata pidi rahwas juba kunstniku surmast teatust saanud olema ja wõis julgesti arwata, et jeda suurel hulgal ootama saab, et tema põrmule wiimast auu anda.

Niipea kui sadamasse jõudsiime, lagunesidaw jutud meie tuleku üle ruttu laiati. Suured hulgad, isearanis lihtsamat rahwast, kogusidaw kaldale, aga nende olet ei awaldanud midagi hääd. Meie paadist mööda minnes lõiwad naesterahwate ja inadrude isearalise jäledusega jumalakartlikult enestele risti ette.

Mõndasama nagu Nizzas, ei wõtnud waimulikud mehed ka midagi mitte tema furnukeha wastu; linna eestseisus ei lubanud teda oma piiridesse wõtta. Mõnda pidime õhtu, südamed kahetordje waluga täidetud, wäsimult ja furnukestult tagasi

merele minema. Uuesti pöörasime Prantsuse maale, lootes et see wõõraste wastu-wõtja maa mõne jala maad sellele lubab, keda isamaa enesest ära oli tõuganud.

Minult kõrge waimu ja kaastundliku südamega laulit wõits feda teekonda kirjeldada; ainult niisugune wõits ehk feda musta puusärgiga matuseleisi ojalit kujutada. Mitugi korda jäi tuul kõige palawama päewa ajal täitsa wagats; waiksel merepinnal ei olnud siis wähematgi laenet ega õhu liikumist näha. Merud pidiwad appi wõtetud saama; kui meremehed puruwäsinud oliwad, läksime meie nende asemele. Suured higitilgad weeresiwad meil mööda otjaesist maha, kuna õõsil ja iseäranis hommiku wara külma pärawi wärisefime. Ometi wiimats, tuulest ja laenetest kiigutatud, jõudfime Cannes'i linna. Sala lootus südames, lähenesime sellele kaldale. Aga ah, meid wõeti nõndafama toredasti wastu nagu Gemasgil! Sinaawalitjus oli walju „refriпти“ wälja saatnud; meie palumised saiwad halastamata tagasi liikatud . . .

Kui uuesti paati läksime, tahtis meeleheitmine wõimust wõtta. Bahased laewamehed tahtfiwad puusäarki merde wifata ega tahtnud niisugust „kurabi sõitu“ enam edasi ajada. Achilles langes puusärgi juurde, kattis feda mõlemate kätega ja palus weel natukene oodata. Ei see wõinud olla, et meie kusgil mereladal üffikut kohta ei leiaks, kus waest Paganinit rahulikult olets wõinud maha matta! . . . Ja uuesti libises paat laiale laenetawale merele, nagu igawene juut, kellel määratud on igawesti ümber hulkuda . . .

Kui Cannes'ist wälja sõitsime, hakkas siinamaale selge taewas aegamööda pilwe minema. Ähtu-tuul puhus ja meie pää üle kogufiwad mustad, ähwardawad pilwed koftu. Kui nüüd torm olets tõusnud, oleksime wäga kardetawas hädas olnud. Wana meremees ütles, et kui meie weel õigel ajal Verini saari poolets jagawasfe kitsufesse jõuaksime, siis julge warjupaika saaksime. Nõnda pidime siis Margareta saarest hommiku poole hoidma. Ümberwäskamist kartes wõtsime purjud maha ja hakkafime mehifelt sõudma. Ometi jõudfime wiimats saarte otja ja sõitsime kitsufesse, mis palju waiksem oli kui meri. Ma karjatasin järsku — imestamise ja koledufe pärawi.

Waewalt 100 meetrit meist eemal oli mustade pilwede all, kus kajakad karjudes lendasiwad, laenetest uhitud wäike saarekene näha. See maalapike, kui selgem üffikuje ja leina kaju, oli minul nagu juba ammu tutaw. Minul oli, nagu olets ta juba kord mu filmade ees seisnud. Wul tuli midagi meelde. Ma mälestasin, kuida kunstniku toas olin ja tema wõrdlemata mängimist päält kuulasin. Ja waata, seekord, kui tema mängis, tuliwad mu waimufilmade ette mustad pilwede kujutused, just selle saarekeje ja tema ümbrufe sarnased, kes nüüd tõesti mu filmade ees seisfis. Ei tea, kudas ma juba siis nagu arwasin, et siin kõik tema kuulfad reisimised saawad lõppema ja et selle üffildase kaljurahuu ülesanne saab olema, Paganini kaduwat põrmu kord wastu wõtta.

Dö oli käes, kui meie St. Honoré merekitsufes kinni pidasime. Kuna asjata une järele igatfime, jutustasin ma Achilles'ile oma seekordist imelist aimamist. Ta pidas feda kõike tühjaks jampsitufeks, siisgi oli ta selle poolest minuga ühes mõttes, oma isa surrukaha Jeréola saarele — nõnda nimetasiwad meremehed feda kaljut — wiimsele rahule fangitada. Kas tohtis ta küll kord paremas kohas puhata ja wodata, kuni waimulik seisus luba annab, keda kodumaale wiia? Aga kas ei ole ta siin küllalt hästi rahwa needmistega ja ähwardawate filmawaadete eest warjatud, mere tõsifist, igawesest kohifemifist magama uinutatud, mida ta elus nii wäga armastab?!

Teisel päewal kandfime jurrukistu Jeréola saarele. Achilles ja mina kaewasime ühe St. Honoré auusa munga abiga, kes meid kurwastufes sõbralikult aidata lubas, augu — hana. See ei saanud sügaw, sest et mullakord, mis wägeward kaljupankasid kattis, ainult meetri paksune oli; aga meie weeretasime hana pääle kiwa ja kaljutükifid, et kalli lahkunud põrmu igal rahurikkumise eest kaitsta.

Wana muuk tegi tafsje häälega palwet; meie olime põlwili langenud. Walju häälega nuukfus Achilles, keda ma waigistada ja trööstida püüdsin.

„Jää rahule, wend,“ ütlesin ma tema wastu, „see haud on täiesti sinu isa wääriline! Kas wõis see suur kunstnik mõelda, sellest paremat warjupaika leida? Kas oli ta lootnud, kord wiimast hingamise-paika niifuguses üfsildases kohas, igawesti laenetawa, otfatuma mere keskel leida?“

* * *

Alles 1845. aastal sai Paganini põrm kodumaale tagasi toodud ja Gashona fuwelosfile maha maetud, kus ta ka praegu hingab. Minult auus St. Honoré muuk, Achilles ja mina tunneme selle saaresepe saladust.

Niifugune oli mu esimene reis lõuna poole. Kui omafsite juurde tagasi jõudsin, ei olnud mul enam wõimalik wiulit kätte wõtta. Esimest korda, kui kaua aja taga wiuli keelefid puidutafin, käis tahtmata wäru mu ihu üle: suure kunstniku kaju ilmus mu filmade ette. Ma pavin wiuli kasti ja ei firutanud ilmafgi oma kätt tema järele wälja, jefi tema hääled äratafiwad minus kurbe mälestusi. Iga kord tuletafiwad nad mulle waefe Paganini saatust meelde

Tema elufäigu üle on „Laulu ja mängu leht“ oma 1888 ja 1889 aasta-fäitundes pikemat teatust toonud.

Gestistand J. L a m m a s.

Sõnumid kunsti olust.

Meeste-laulufelts „Liederhalle“ Karlsruhes teeb heina-kuul 1892 50-aasta jubileumits wõidu-laulupidu. Sääal antafje fuuri wõiduhindafid, aga lubatafje üfki jäärafefid feltfiwid oja wõtta, kellel enam kui 60 lauljat on ja nimelt antafje laulufeltfidele, kellel 60 kuni 100 lauljat on: 1. hind kullatud hõbeauraha ja 1000 marka raha, 2. hind kullatud hõbeauraha ja 600 marka raha, 3. hind kullatud hõbeauraha ja 400 marka raha, 4. hind kullatud hõbeauraha ja üks kallis kunstiafi; feltfidele, kellel rohkem kui 100 lauljat on, igaihele wõidule kullatud hõbeauraha ja 1. hind 1500, 2. h. 800, 3. h. 400 marka raha ja 4. hind kallis afi; 1. ja 2. hinnaga kroonitud feltfid laulawad weel ifetefkis wõidu 1. h. 2000, 2. h. 1000 ja 3. h. 500 marga raha pääle. Nõnda fiis tuleb fiin õige palju raha wäljajagamifele (üks mark on ju umbes 50 kopikut). Wõidulaulud faadetafje feltfidele kõigest 6 nädalit enne pidu kätte, aga iga felts wõib enefe poolt ka ühe laulu laulda. Sinna walitfus annab ka enefe poolest abi. — Üksna õpetlik tähele panna, kuda wäljamaal wõidu-laulupidufid peetatfje.

August B u n g e r t, Sakfa komponist, on Rumänia kuninganna ees, kes ife suur luuletaja on ja „Carmen Sylva“ nime all oma luuletusi awal dab, fuures auus, jefi et ta kuningaproua sõnad wiifide alla paneb. Hiljuti on Bungeert Amerita Sakfa kõige wanema laulufeltfi poolest Philadelphia linnas auuliikmets wastu wõetud.

Herzog Ernst II. Koburg-Gothas on kõige suurem muufika-fõber Sakfa-maal ja ife ka komponist. Tema tahab kõige paremad Sakfa lauljad ja lauljannad maailmas enefe koja-teatris ette astuda lasta enefte kunsti näidates. Julius Hey olla asja juhataja.

Pietro Mascagni uus luuleldus „Söber Brits“ ei leida ometi nii palju sõpru kui ta esimene „Cavalleria rusticana“. Uus lauleldus ei olla Budapeftis, Parisis ega Peterburis fuurt waimustust äratanud, nagu ajalehed teatawad.

Wilhelm Tschirch, kes hiljuti suri, pidada oma elutöös Gera linnas mälestuse-samba saama. Tema sülest on ka „Paulu ja mängu lehes“ laulusid ilmunud.

Anton Rubinstein, maailma kõige suurem klaverimängija, kes nagu teada, Wene-maa mees on ja Peterburi konservatoriumi asutaja ja kaua-aegne direktor oli, elab nüüd Saksamaal, aga käib tihti Wene-maal. Ta on hiljuti Berlinis mänginud. Mõne aja eest tuli tema sülest raamat välja, milles ta enese arvamist muusikameeste kohta seletab. Brantslast Berlioz, ungarlast Liszt ja sakslast Wagner, keda kolme paljude muusikaliste poolest suuremateks helimeistriteks peetakse, ei pea Rubinstein mitte nii tähtsaks. Händl'i, Gluck'i, Haydn'i, Mozarti, Mendelsjohni, Cherubini'd ja Schumann'i peab ta kestmisteks suurusteks, kellel liig magus muusik olla. Kõige suuremateks muusikameistriteks ja nõnda ütelda ainsateks tõsisteks heliõimudeks peab Rubinstein kõigest viit meest, ja need on: Bach, Beethoven, Schubert, Chopin ja Gluck. Meist on, nagu teada, Bach ja Schubert sakslased, Beethoven Flami sugu, aga sakslastatud mees, Chopin pool poolakas, pool prantslane ja Gluck veneelane.

Leuven, Adams'i lauleluse „Songjumeau postimehe“ sõnade looja, on hiljuti Namours'i linnas Prantsuse-maal ära surnud, 94 aastat wana.

Wene muusika-selts Peterburis asutab tihti mõisnikkude seltsis „Dworjanskoje Sjobranie's“ ilusaid kontsertisid mängufooriga, milles kõige ojawamad mängumehed liikmeks ja tegijaks on.

Catanro-Garزون, wäga ilusa hääleline Itaalia laululind, on, waevalt 30 aastat wana, Mailandis ära surnud.

Peter Tschaikowsky, Wene helilooja lauleldus „Fjewgeni Onegin“ on hiljuti Hamburgis Saksia keeli mängitud. Saksia lehed teatavad, et lauleldus selle pärast küllalt mõistmist ei olla leidnud, et ta niisuguseid olusid ja asju etendab, mida ainult wenelased wõiwad iga pidi tunda.

Tartu ülikooli lauluselts andis 1. märzil aula saalis ilusa kontserdi. Juhataja oli ülikooli muusika-direktor Dr. Hans Harthan.

Emil Sauer, juur klaverimängija, andis küünla- ja paastu-kuul Tartus, Tallinnas ja Riias kontsertisid, mis wäga palju kiitust leidsiwad.

Sonzogno, nooditrikijaja Mailandis Itaalia-maal, seefama, kes ühes wõidukirjutuses Mascagni laulelusele „Cavalleria rusticana“ aunuhinna andis, on nüüd jälle uue wõistluse wäljakirjutanud. Selleks wõidu-kuulutuseks on 61 lauleldust Sonzogno tähte saadetud. Saab näha, kas weel mõni Mascagni sarnane komponist wõitjaks jääb.

Rossini kirjawa hetamine Prantsuse walitsusega pidada hiljuti leitud olema ja nüüd trükkis välja antama. Rossini oli oma eluajal Prantsuse walitsuse poolest üle terve maa muusika-olu pandud.

Saksia keiser Willem II. on kaunis rahuta loomuga mees. Ta ei aja üksnes imelikku politikat, waid armastab ka kunst-omal wiisil. Nõnda lasseb ta terve trobitonna soldatid nõnda riidesse panma, nagu wana Britja ajal kanti. Ise paneb ka end säärasesse ülikonda, läheb siis näovatte-pidule ja lasseb need soldatid mõõda marssida. Sellele leituanidile, kes tema koja pidudel ette tantsib, nimega Leipziger, on ta kroonu-ordu aumärgi IV. klassi andnud. Ise wõtab keiser ühe tantsuõpetaja käest 18. aastajaja tantsus õpetust ühes oma lastega.

Muusikamehi kubiseb Saksamaa täis. Aga mida rohkem neid on, jeda suurem lust näib Saksia rahwal olewat neid kuulda. Walitsused annawad muusikameistritele üks teise wõidu aumärkisid. Uhte puhku loeme, et jälle see ja see aumärgi saanud, kas ilusa mängimise wõi laulmise eest. Mõni kord annawad ka wäljamaade walitsused Saksia-maa muusiklastele auhindasid. Nõnda saanud kapellmeisterid Sucher ja Weingartner Berlinis Rümänia tähe-ordu, lauleluse juhataja

tuninglikus ooperis Teglassi Rumania kroonu-ordu, muusika professor Heinv. Hofmann ja muusikamees Sturm Saksa kroonu-ordu, Wieni linnas Hellmesbergeri meeste-
kwartett Bulgaria võisid käest aumärgid ja palju muud aumärkeid on välja jagatud.

Anton Rubinstein läheb Amerikasse. Teda on juba kutsutud, ühe kontsertide asutaja poolest. See annab 50 kontserdi eest, mis Rubinstein peab mängima, Rubinsteinile 125,000 dollarit (see on üle 200,000 rubla). See maksab ometi minna. — Rubinstein ei ole siis mitte oma nõuu tõrda saatnud, üsna waga-
jesti eluõhnut Dresdenis mööda saata. — Hiljuti käis ta Peterburis ja andis Wene
nälgähädaliste kasuks kontserdi, millel üle 8000 rubla sisse tuli. Nüüd on ta Wieni
linna poolest juure kuldsed Salvator-medalje saanud. — Hiljuti on Rubinstein ka
Berlinis häätegemise otstarbeks mänginud.

Neiu Lydia Müller Tartust leiab Saksa päälinnas Berlinis, kus ta
tihti kontsertidel laulab, kiitust.

Neiu Miina Hermann'i juhatusel all on Peterburis Eesti neiu-de-koor
asunud, kes päälinnas tihti oma ilusa lauluga kuuljaid lõbustab.

Constantin Türpu, konservatoriumist läbi käinud noor eestlane,
juur orelimängija, on Tallinnas hakanud muusika-tundijid andma. Soovime, et õige
palju sellest oja võtaks.

Bernhard Stavenhagen on Wienis ja Budapestis oma ilusa klaveri-
mänguga kõige juuremat waimustust äratanud.

Arno Kleffel, laulude looja Berlinis, leiab Saksa-maal rohkesti kiitust.

Neiu Mathilde Haas on Koblenzi linnas alti-lauljana väga meeldinud.

Deplizi linnas Böömi-maal saab 1. kuni 3. augustil suur Saksa laulu-
pidu olema.

Emil Göze, kellel kurgu-haiguse läbi rohkem aasta wõimalik ei olnud
laulda, annab nüüd jälle Saksa-maal kontsertijid ja meeldib oma ilusa tenori-hääle
pärast kuuljatele väga.

Tenorist Mierzwinski ja soprani laululind Marcella Sembrich on
küünlakul Wienis, muusikameeste kongressi ajal kontsertidel ette laulnud ja rääkimata
waimustust äratanud.

Dtto Lesmann, muusika-lehe toimetaja Berlinis, on imelik mees. Üksigi
muusikant ei leia tema arwustuse ja kirjastuse ees armu. Kõige rohkem wihtab
ta kadunud komponist Meyerbeeri, kelle muusika wähihääl olla olnud ja üksnes päratu
ajalehetele kisa läbi kuuljaks on saanud. Ka Rubinsteinile ei anna mees armu, olla
ta liig „klahwide tormaja“ ja tema heliloodused „ilma mõteta tühjad!“ Üksnes Wagner
ja wist ka Lesmann ise leiab täit rahulolemist. Lesmann ei märka, et ta ise
Wagneri kõige juuremat ajalehe kisa läbi kuuljaks tegija on. Meyerbeerile ja Rubin-
steinile ei suuda Lesmann kingapaelagi linnastada. Mis teha, naljakaid härjapõlwe-
lasi peab ilmas ka olema.

Angelina Luger, grahw Totto abikaasa Triestist, on suur laululind ja
armastab awalikult laulda, aga mees tahta teda üksnes enesele ja selle pärast lah-
kuda noorik Luger näitelawalt, et grahw'i prouaks, Totto nimega, olla.

Kas aita b? Hiljuti laulnud keegi neiu, kellel väga ilus hääl, Bremeni
linnas kontserdil ilma tundmuseta. Arwustaja ütelnud ajalehes, hakatu noor neiu
mõnda meesrahwast õige südamelikult armastama, siis laulab ka südamelikult.

Hans von Bülow, suur klaverimängija ja koorijuhataja, andnud hiljuti
Berlinis kontserti. Sull kuuljaid läinud enne kontserdi lõpmist jaalist wälja. Bülow
hüüdnud seda nähes meele-pahaga: „On meil aga kuuljad, kes midagi muusikast
ei mõista!“ Suur pahandus.

Robert Moszkowski, Poola muusikant, kutsutakse Berlini Bülowi
järele, kes ära läheb, kontsertijid juhutama.

Eduard Tanwig, laulude looja kapellmeister Prag'i linnas, on enese 80-aastasel sünnipäeval igalt poolt Saksamaalt õnnesoovijid ja suuri kult- ja hõbe-kingitusi saanud.

Daani noor komponist N. Enna on uue laulelduse komponerinud, mis Kopenhagis Daani pealinnas kõige suurema waimustusega on vastu wõetud. Laulelduse nimi on „Sortsmaene.“

Mascagni uus lauleldus „Söder Brits“ olla Turinis läbi kuffunud.

Catalani, noor Italia helilooja, olla uue laulelduse sünnitanud, nimega „Geherballi,“ mis Mailandis väga kuuljatele meeldinud.

Messjager, Prantsuse komponist, olla laulelduse „La Basoche“ loonud, mis väga ilus olla ja kuuljatele Pariisis meele järele olnud.

Seda ja teist.

Hiina-maa kontserdi- kirjeldus. Üks Sõuna-Aasia-maa ajaleht awaldab järgmise, Cantoni linnas ilmuwa Hiina lehe «Ling nam pal pao» kontserdi- kirjelduse: „Kuulus Saksamaa klaverimängija Friedenthal andis siin tolli-kommissari hra Kocheri majas kontserdi. Ohtu oli ütlemata ilus ja selge, kuu kumas särawa peeglina taewa all, sügaw vaikis ja rahu walitses looduses ja ka kuulajate seas, kui kontsert algas. Pea kõlas klaverimäng nagu wagane wee wulifemine üle kiwide woolates, pea kui tuule käes kõikuwate kuuskede kohisemine, walju mängu ajal oli ta mäsawate laenete lastumise sarnane kaljulisel rannal. Pea istus kunstnik liikumata paigal, nagu mägede tipud, pea näitas ta kärmust ja wäledust, nagu kuulus «jung menu» mängija; tema tšajane ja waitne mäng seisis waljus wastandis tuttawale muusikale Puu jõe kallastel. Hra Friedenthal'il on Chungi waimuanded ja osawus, kes, nagu teada, kõigi mänguriistade pääl mängida mõistab; ta mängib nagu Chih-Kuang, kes oma mänguriistalt wile mahedad hääled wälja meelitab. Kontserdil oliwad kõik Shamieni konsulid, tolli-ametnikud ja kaupmehed. Kõik peält- kuulajad oliwad wägewasti waimustatud. Mina, nende ridade kirjutaja ja selle lehe toimetaja oliin ka, ja wiibisin kuni kontserdi lõpuni säääl. Niisamuti, nagu Cheng-Dien oma muusikaga inimesi hääle teele meelitas, olen ka mina selle kontserdi läbi kõigist pahast eemale hoitud.“ Nagu näha, mõistawad „taewaliku riigi“ elanikud kaunist muusikast lugu pidada, mis nende kiidukeelt õitsewale lillerajale tallutab ja kaunimaid kirjeldusi kirjutama paneb, kui meie kuuljad kriitikused endi kuwa, kõlata keelega seda suundawad.

Kaugelt!

Õrn tuuleke, mis hoowad põhja poole,
Wii kaasa terwist sugurahwale!
Wii terwist peindel' ja õrna-soole
Mis kaugelt keegi saadab nendele.

Ei sõnu leia, õrnasid kui ihku,
Mil hellast terwitada isamaad;
Kuid walu-õhke kustutusels tihkan,
Ming südamest mu sõnad tulewad.

Kus eestlase ial ja, tuuleke, näed,
Kas linnas eht mõisas eht külas ka,
Käi läbi kõik orud, kõik metsjad ja mäed,
Wii terwist, mis saadab üks tundmata!

Wista ääres 1891.

Kaarel Rajju.

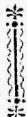
Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmub kuu korra.

Hind aastas kättesaamijega 1 rubla, pooles aastat 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastat 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. S. A. Hermann Tartus.“

Natuke Gesti luuletusest.

(Särg.)

Pärnus elas 1860. aasta ümber M. Fürgens, kellel iseäraline lust oli Gesti raamatuid koguda, et Gesti kirjandusest kuju saada. Tema kogus ka hulga Gesti raamatuid koftu, aga see kogu läks kahjuks pärast tema surma jälle laiali, sest et õiget osawõtjat ei olnud. Fürgens püüdis ka ise kirjandust rohkendada selle läbi, et ta wäikesi luuletogusid wälja andis. Mõndagi kõlbulisi luulet leiame tema raamatukestest. — Tema teel käis ka teine farnane luuletaja Fr. Freundlich, kes küll raamatuid ei kogunud, aga mitmed laulikud luuletas ja trükki andis ja pea-aegu ühel ajal Fürgens'iga, aga Kurefaares, elas. — Kolmas, kes otse jeshamas waimus hulga salmituid luuletas ja mitmes laulikus trükki andis, oli Friedrich Brandt, Tallinnas. Tema salmituid loeti rahwa seas õige palju. — Nende kolme mehe, Fürgens'i, Freundlich'i ja Brandt'i, salmitud oliwad mõõdu poolest jorawad ja libedad, tuuma poolest kergepoolsed ja riimi poolest puudulised, aga et nad kerged mõista, siis leiduwad nad palju lugejaid.

Hoopis teise iseloomuga ja suurema rahvusliku isetundmisega, kui seniised luuletajad, astus tuntud politika- ja kirjamees Carl Robert Jakobson Gesti luuletajate jetta. Ta andis warjunime C. R. Siinutaja all wäikesi kogu luuletusi wälja, mille päälkiri oli „C. R. Siinutaja laulud.“ Suurem osa neist lauludest oliwad Saksa keelest wõetud, wähem osa alguslised. Suurt luuleannet C. R. Jakobsonil ei olnud, aga mõnigi mõte oli mõnus. Kõige paremad oliwad salmitud „Randke koju mu terwisel“ ja „Mul isa lapses rääkis“ (tahtis küll ütelda: „Mul' isa lapsel' rääkis“), milles wiimnes Jakobson õige woogawal ja leekival kombel Gesti rahwa kirwast minewikust rääkis. Rohkem salmituid ei luuletanud Jakobson. — Kõige ligemini Jakobsoniga sugulane oli Wiljandi-maalt Adu Reinwald, kes kolm jagu „Wiljandi laulikut“ wälja andis. Reinwald on loonu poolest kõrgeandeline luuletaja, kuid ekjis luuletuses mõnes kohas liialdi politikat ja usuwihkamisi sõnadesse pannes. Mitmedgi luuletused on „Wiljandi laulikus“ täis luulelist ilu, kuna teised päälsekaudsed ja riimi poolest puudulised on. — Kolmas luuletaja, kes jedasama teed käis, aga kelle luuletused palju rahwalikumad oliwad kui Jakobson'i ja Reinwaldigi omad, on Dr. Mihkel Weske, endine Gesti keele lektor Tartu ülikoolis ja pärastine Soome jugu keelte õpetaja Kasani ülikoolis. Tema andis trükki „Laulud wiisidega“ 1875. Selles kogus on tema kõige rohkem lauldud luuletused. Pärast andis ta weel mõndagi wälja. — Neljas luuletaja, kes waimu

poolest nendega sugulane, oli **Johann Kunder**, kelle luuletused ühes koos alles pärast jurma wälja tulimad. Kunder'i luuleaune on tähtjas, aga koore poolest on mõnda puudust. — **E. R. Jakobson** juuri 1882, **Kunder** 1888, **Dr. Weste** 1890.

(Järgneb.)

Paar sõna järelemõtlemiseks.

Evangelii Luteruse kiriku Cesti keelse „Lauluraamatu“ parandamise küsimus on ju ajalehtedes weidi kõne all olnud, mille üle aga, õigust ütelda, palju rohkem harutada oleks. Peab kiriklik laul inimese kohta mõjuma: tema hinge pühalikult tundmusega täitma, tema mõtetesse wulstliku tuld sütitama, siis peab ta tingimata tuuma kui ka koore poolest ilus olema. Seda meie kiriku-lauludest kõitideft ütelda ei wõi. Kõikjuhindimata mõtted teewad sagedasti arusaamise raskeks, kuna ebapeened sõnad, mis koguni haruldased ei ole, waid mõnikord otse pahandawad. Mis mõõdu ja riimi kohta ütelda, teab ja näeb igauks wähegi arusaaja, kes „Lauluraamatut“ on tähele pannud ja panna tahab. Nimetatud kahest tähtsamast luuletuse-seadusest on sagedasti üle astutud; riimi iseäranis on nagu mõnda kõrwalist asja tarwitatud. Kas on Cestikeel tõesti nii riimivaene, et temas ainuistgi puhtate riimidega laulu teha ei wõi? Ei usu. Ilmalik luulekirjandus näitab asja ümberpöördult.

Nagu nimetajime, peats ajakirjandus nimetatud küsimist elawama läbiväärtimise alla wõtma. Ka kirikuõpetajad, kellesse ahi kõige ligemalt puudub, wõikswad nii lahed olla ja ajalehtedes oma arwamisi awaldada. Nagu kuulda, omdawatgi tähendatud raamatu parandamise kallal ju „aastate wiisi“ töös. Kui tõsi, peats u ü ü d just selle pääle waadatama, et töö mitte puudulik tehtud ei jaaks. Weil on — kui tähendada maksab — kirikuõpetajaid, — kes rahwa omast sülest on fündinud ning Cesti emakeeles ülesse kaswanud, nii siis ka seda keelt jügawamini ja täielikumini tunnewad ja mõistawad kui üksigi wõõras keeles kaswanud mees. Kas ei wõiks neid Cesti jügust mehi mitte jellesse tähtjasse töösse kutsutud jaada — päälegi, et nende seas weel kõrgeid ja anderikkaid luuletajaid on, nagu **Malm**, **Bergmann**, **Sipp**, **Eisen** ja teisi?

Wiimats wõiks ju ka uusi algupäralisi laulusid „Kiriku lauluraamatusse“ ülesse wõtta, nagu neid hr **Eisen** erateel awaldanud on. Kiriklikkudele ka juudele ei jaaks see jügugi kardetaw olema.

—t.—

Mõni sõna laulust ja luulest.

Ütsti see on laul, mis rahwas laulab — ütleb tark greeklane **Homerus** — ja minakene, kui suur laulu ja luule armastaja, kirjutasin seda kustutamata tähtedega kohe oma mäluise. Las' ta seijas! So. Nüüd asja enese juurde. Kui esimese luule paberi pääle fümmitasin, see on ülesse graverisün, siis mõlkus mu meeles enne luuletamist järgmine ilus laulukene:

Laula, laula, linnute,
Siigu linnu keelele;

ja nende l = sõnade läbi sain ma nõnda wainustatud, et kohe alama! seijew ephos-trophus (luule kangelane) tuule-kiirsel walge pääle wilkus. Sm!

Miina meeldis mitmetele,
Passis poiste, piigadele,
Minult Andres paha wilku,
Kui ta piilus Miina pilku.

Miks ta mitte mitmetega
Meelitand Miina ega?
Seda uuris Miina nige, —
Teadis, Andres oli tige.

Kord on Andres Miinat kosin'd,
Nõnda külas räägiti. —
Miina tema armu nosin'd —
Jälle külas räägiti.

Sellest ajast oli tige
Armas Andres alati,
Ehk küll Miina libe, lige.
Külas nõnda räägiti. —

Miina hakkas kahetsema,
Andrest jälle õngitsema;
Aga Andres naeris Miinad:
Miks ja ennast nõnda piinad? —

Mo waata, kas ei ole ilus laul? Tõesti, ma pean jälle ühe uue lauliku niifuguste luuletustega Eesti kirjamara hulka „mehfeldama“ — nõnda „sein“ üelda — ja selle õnnelikku raamatukesse nimi peab olema „küla laulik.“ —

Esimeses luules on kõik lubatud — rääkis Arephthon, Rooma laulik, aastast 645—680 enne Kr. s. — miks ka mitte minu omas, mõtleisin kohe jeda lugedes, sest ta on nii wabalt, nii õnnestawalt, nii tunde-rikkalikult kokku palmitud, nagu tunamulluse aasta ärakuiwanud ohakatest witsa-kimp. Aga mis ja teed! Ega kõik kalad ole, kes wees elawad. Nii ka salmid, laulud ja luuled! — Paberile võib palju pajatada, sest ta on alati kannatlik, ja tiut wastab ju selle eest, et pahandused tõusekshwad. Tõeliseima laulu luuletajain ma lugedes; kirjutasin sõna, kohe lugesin, riimisin rea, jälle lugesin. Ehk ma küll kõigest hingest ja ihust kõige parema laulu tahksin ilmale sünnitada, siisgi pean südame-täiega ütleva: „nüüd on õige paras lahti!“ — Mis ütleks meie tuttav Arephthon, kui ta minu hellamat loeks, tõesti, ta hüppaks weel praegu Savadas üle kolme-kordse maja katusse, see on siis, kui ta elaks; aga, et Arephthon oma aja juba luuletanud on, siis lajeb ta ka järel-tulijaid rahulise südamega oma mõtteid ja tundmusi paberi pääle kraapida. Kes oli see imelik mees, Arephthon? Üks Rooma laulu-kangelane wanal ajal. Tema luuletused on niifugused — mis ma pean nüüd ütleva? Koh, niifugused — nagu kana munad; see on: ümmargused ja uurimata otsaga. Rahju, et Kolumbus sel ajal ei elanud! Ta oleks ehk Arephthoni luuletused ka kohe, paberi pääle pistmata, söõgi-lauale seisma pannud, aga mis meie jeda kahetseme, mis mööda on! —

Olgu siin üks luule wanast Rooma laulukojast Savadast, kus Arephthon oma õpilastega ajunes, meile nagu sakuskats, nimetatud wana aja kuulsama mehe tõõdest, näha ja ka lugeda:

Zeitaks' tõesti terwest ilmast,
Tõsist tuuma wähegi!
Paistaks ära hinge filmast,
Truudust mõned pilgudgi!

Siis ma mitte tühjalt mõistaks,
Wale-sõnu salmikuid,
Waid mul tõesti õnnel paistaks:
Tõde, truudus'-palmikuid.

Ei siis kurda külmal kombel
Kõne-wiisid keerutust,
Waid mul laulab õhtul, hombel
Tõsi tuumal' teretust

Ütle, kallis kaasnimene, mis see nüüd on? Kas puder või supp? Ma wõin juba arvata, mis wastus sul keelel kipitseb; see on: mitte midagi! Aga oota! Luule, võib olla, ei ole hästi ümberpandud, arwan mina — ja muidugi teada, langeb süü kohe minu kullasse — aga — andke andeks — ma ei osta mitte Rooma keelt! See, kes selle laulu ümber pani, oskab aga ühte kui ka teist, ja tujasel meel rääkis ta ühel ilusal hommikul minuile: „Kõiki wanu roomlaste luuletusi wõin ma ümber panna, aga mitte Arephthoni one; need on seest siiru-wiirulised, siju poolest kullased!“

— Jälle õigus. — Mine veel räägi, kui tahad! Aephtoni elumaja oli päris luulete kodu. Kus ta iganes luuletada tahtis, et oma tundmuisi täiesti äratada, seal seisib juba tükk härja-nahka ja punase elyberthuseni pulk valmis. Üks köit, kas katusele ehk keldris, kas lae all ehk laua pääl. Tema luuletuste hulk olla 3400 härja-nahka poognat olnud, mis rullides ühes suures saalis, kui palgi-wirni seisnud. Suurem hulk nendest luuletustest oliwad mõtte-salmid ja selle pärast ka kallid warandus. —

Aephton furi, ja päranduseks omastele jättis ta luuletuste laju. Õnnetu leinaja perekond oleks wististi selle-suguse waranduse müümise teel rahulisti wõinud elada; aga saatus määras teisiti. Tulekahju pääsis Sabadas ühel õõsel oma tegewusele, see on häwitamisele, ja leekiw tuli põletas Aephtoni luuletused, ühes tema omanikkudega, sootumaks ära. — Minult need salmikud ja laulud, mis wana mõttekas roomlane oma õpilastele kinkis, jääwad järeltulewa ilmale ja rahwastele jäädawaks mälestuseks. —

Teine kord räägime ühest teisest kuulsast Rooma luuletajast, aga selle tingimisega, et minu laul mitte unustuse hõlma ei satu, muidu on asi wärske. Siis läheme jälle teiste rahwaste juurde. — Uga pea pea! Mis ma enne lõpetan, kui ots tuleb. Hm! Rooma riik, Rooma linn, Rooma luuletajad ja köit rangi-roomad — nad oliwad kuulsad, on kuulsad ja jääwad ka kuulsaks, niikaua kui teises kohas küla laulitud veel wõinust pole wõtnud. On need aga forra platsis, noh, — siis anna teed halli hobuse mees! Uga, kallid kaasinimene, ära mind oma „Miinatesega“ mitte huffa loe, sest see on ainult minu esimene katse sellesugusel waimutöööl, ja olen südamest rõõmus, et ta tükkati hästi riimib. Mis siis muud veel tahta ongi, kui aga feda, et ta parajasti naerule ja feda paremini kriitikale passib. — Kriitik? Mis on kriitik? Noh, muud midagi, muud kui asjakohane arwamine. Teeme suure torukübara walmis; ta on päält teraw kui wastase puremise-hammnas ja alt lai nagu juur asi kunagi. Meie torukübar kannab piramiidi nägu, see on: ta on piramiidi farnane. Paneme farnase peletuse päha ja läheme ühele õige mõistlikule mehele wastu. Tema „kaeb meid perra“ ja kõneleb: „Küll aga passib!“ — Meie seifame ja kana nahk jookseb wõinal selga. Wastu-tulew inimene ei laitud meid, aga ei tea, kust see hirm nõnda ruttu juurde jookkis. Tuleb teine inimene, õige targa ja mehise olekuga, meile wastu. „Kallis naaber,“ kõneleb mees, „sa oled wäga madal selle mütsi all.“ — „Madal!“ õhtame meie meelt ära heites, „mis see tähendama peaks, — madal — wäikene — mitte kõlplik sellele mütsile — alatu ja — narr —“

„Enam meie feda mütsi ei taha!“ hüüame wiimaks ja wiskame teda kus feda ja teist.

Läheme wana jutu juurde tagasi. Berhofomus de Dera, Rooma luule-kangelane, ütles omal ajal: Pergament (sest sel ajal ei olnud veel paberit) täis luule-õnnu teise käest on mulle veel paremaks tundemärgiks, et inimest ja ta oletut tunda, kui inimene ise ongi. — Jälle tõsi, jula tõsi. Kellest süda täis, sellest räägib suu, mis mõttes mõlgub, feda käsi kirjutab. — Berhofomus de Dera õitse-aeg oli pääle Aephtoni, ta sündis aastal 685 ja furi 735 aastal pääle Kr. j. Delhofiis, ühes Rooma külafehes, praeguse Neapoli ligidal, küla karjafena, nälja-õurna. Tema on oma luule-ande poolest Aephtonist ees olnud, iseäranis tunde-laulude luuletamise poolest. Ugu näituseks üks nendest siin:

Kui õhtul, eha walgel,
Ma kõnnin üffunda;
Siis taewas puna-palgel
Maailmal seltsina —
Ka minuga. —

Eh eha, kustuks rutuga,
Ei see mind kohuta.
Kui taewas aga nutuga
Mind — mind ei hirmuta.
Ma õmmelik!

Ta nutab, nutab wahets
 Küll ilma pärast ka.
 Sest pisar muudab rahets —
 Ja wõtab karista
 See maailma.

Kuid troostiks mull' on alati
 See sõna salaja:
 Ilm elab, lõpeb wiimati,
 Ei taewas, kao ta.
 Mul rõõmus meel!

Ex veru ponso ama
 Un terma veilo su
 Bon elmo razo drama
 Je merhus vento-zu.
 Je unsus vento-zu. —

Lerhofomus de Dera luuletuste hull on ligi 2000 härja-nahka olnud, ja ajalugu räägib, et nad kõik sifu poolest kallikividega üles kaalutud mõõnivad saada. — Lerhofomus de Dera sai oma „moorustiste“ luuletuste pärast wiimati riigi-wastaste hulka arwatud, tema luuletused wõeti ära, ja auuwäärt roomlane pidi wiimaks karjaskäimise eest elatama, kuni wanadus ja surm tema pääle halastasiwad. Nuu auujale roomlasele tema kuldsete luuletuste eest. — See oli Roomas. —

Läheme nüüd teiste luule-riikaste rahwaste juurde. —

Mees läks mahu wiima linna,
 Tullles tõstis kivi teelt,
 Mis ta enne minnes sinna
 Pani, et ei ehtis teelt.

Nõnda pane inimene
 Gluteele märgike,
 Et kui juhtub ekkimine —
 Tuled õige kohale.

„Seda laulis minu isa iga aastasel Olympia pühal, räägib üks kuulus Greeka luuletaja wanas ajaloo ja kirjeldab lühedalt, et tema luule-riikas isa ülemal seiswa laulu ette-lugemisel pühal Olympial esimese wõidu-palmi-krooni on saanud, kui ta seda esimest korda suurele rahwahulgale ette jõneles. — Nuuwad greeklased!

Nimetatud luule-mees oli kuulus greeklane Aróthe oma isa Pelitrophus'ega.

Gallialased, alalised palawawerelised Madama lapsed, on alati edewuse läbi ilmale tähtsad olnud, nii luuletas kui ka kirjeldustes — alati naljakad, aga mitte tõsised, — ihe sõnaga — mitte tumakad. —

Nõnda räägitakse ühest uuema aja luuletajast, nimetatud rahwa-pojast, järgmist lookest, mis nii ja nõnda algab: Exphensus de leizerum! Nuu teed, kuri-loom! Hüüdis naami alumine wits, kui wiin wiinal wälja jooksis. —

Menzolieni Zudus oli mees esimesest numbrist. Tema wankumata olet ja kõnne käit meeldiswad neidudele ime-wäga. Menzolieni oli ju poisimees, ja kes poisimees — liati weel noor poisimees — on sinisukkade kirjas alati hää tähenduse all. Miks ka mitte? Menzolieni, kui elawa wainuga jeltfielu armastaja, oskas tuhat neid näkata ja sada tükki tantšitada. Nõnda ütlesiwad kõik, kes teda täiesti tundsiwad. Ja Menzolieni Zudus oli ka mees!

Kord taples ta turnl talu-taadiga, et see suured sõelad oli soetanud, kord wilistas ta linna näitemajas näitlejaid, et need wõõrast omandust oma kauba nime all oliwad ette kandnud, kord laitis ta laadal lapergusi luffusid, et need küllalt mitte hääd ei olnud, kord pilkas ta luuletustes teisi oma sanaseid ja nimetas neid „laialõnalisteks.“ — Menzolieni Zudus tahtis miljon wõista, tuhat teada ja sada saada, aga ei olnud mitte karwa wäärt enam ega wähen, kui üksi Menzolieni Zudus. — Ta oli kuulus kangelasena, aga mitte kuulus mislegina. — Kudus nii? küsib keegi auus ametiwend ehk kallis kaasinimene: kas Menzolieni kuulsus nõnda tühja-tühjaline oli, et sellest midagi ei maksa kõneleda? Wuidugi mitte? Iga mõistlik inimene mõistab, mis kangelase kuulsus on, ja Menzolieni oli niisama kangelane, kui kõik teised tema sarnased, kuid millega? See jäägu igale ühele oma saladuseks. Neiu,

kes noored on ja seega noorust armastatiwad, laulsiwad lõbusaid laule, kui Menzolieni Zudust nägivid, ei — nad jäiwad koguni kelmideks, kui ta neidele mõnikord mõne naljata sõna napatas.

See oli üks tükk tema kuulsusest. Kui naesterahwas, iseäranis weel noored neid, midagi hääts omaduseks kiidawad, siis peab see ka kõigi olema, maksu mis maksab, kas tohe jada jaare-malka. Laulu-igatsejate hulgas kiideti Menzoliенид hääts kaaslauljaks; jällegi kallis tükk kõitawast kuulsusest. Maljas tubliks naerjats ja nõnda nimetatud „puhede sepaks“ — ka wististi hää omadus, siis sõnas sügawa mõtteline, kõnes kõlawa keeleline — kena kuulsus. See ja need kõik oliwadgi põhjuseks selleks, miks Menzoliени kõikidele meelbis. — Kord luuletas keegi, kes teda hästi tundis ja tema omadusi omale hülgawaks eeskujaks wõttis, ühe kena salmikese, nagu auustamijeks, mis nii ja nõnda käib:

Menzoliени Zudus! Tubli mees!
 Oled kuulus kõige ees.
 Sulle laulan laulusi,
 Auustan sind ehk nendesgi?! —

„Sa,“ ütles ometi üks tema parematest sõpradest, „kui ma ka kõik oleksin, wõiksingi olla, siisgi Menzoliени Zudus mitte ilmasgi mitte!“ — Miks? Arwatu auus lugeja ise.

Läheme Germaniasse. Sääli lauldi juba enne Noa aega ja luuletati wististi enne Mooset; jeda ja teist tähendab kindla sõnaga auus ajalugu. Nõnda räägitakse ühest Imeni küla karjasest wanal hallil ajal, kes terve männa-metsa seega ära olla häwitanud, et oma enese luuled metsa puude koorte sisse noaga kraapinud, millest terve juur laan kuuwama hakanud. Luulete arw olla päratu juur olnud ja ka sügawa mõttelised. Olgu üks nendest meile näha. Kuda aga nimetatud karjane kirjutanud, ehk mis tähestiku järele ta jeda toimetanud, sellest waitib ajalugu. Arwamise järele oli tema kirjakeel Roomast. Mämal seisew luule olla auusa germanlase tõsine näpu-töö, mida professor Brevershorn aastal 1746 Leipzigi ülikooli biblioteki waranduse-kambrist ühest arakirjast ümber teinud.

M i s o n m õ l e m a d ?

Ohtu tuli. Luule hääled sonimisti
 Wiisid wiisi weereldes
 Üle maa. Luul nii kurwalt kaebamisti.
 Sõnas taja õhates:

„Kõik on wait! Üksi mina haleduse —
 „Kurdat, kaeban, rahuta.
 „Oh kui külm! Piinas, nagu wangistuse
 „Hõlmas heljum, maene, ma.“ —

Ära kurda, tuulekene,
 Ära nuta, kaunikene,
 Ükskord ikka rahu saad —
 Siis kui leiad waitist maad!

Ümber pannud „mf.“

See oli juba siis! Aga mis on germaanlaste luule-ilm täna päewal? Ühe sõnaga: üli-kuulus. Mis oliwad Goethe, Schiller, Lessing ja teised? Jällegi ühe sõnaga ütelda: Suured luule-waimud, tervele Sassa-maale ja üleüldisele ilmale, ühes inimese-sugu hülgawateks päikesteks juures, põhjatumas ja otstatumas laulu-ilmats.

Läheme normaanlaste juurde. Need on kuuljad oma mõtte-salmidega juba Konstantin Suure ajast saadik. Ka hülgawaid luule-tähti leiti nende hulgast, nagu

Vermenshon aastal 1543, kes katoliku kirikule ühe juure oratoriumi sõnad kofku sea-
dis, nõnda et paawst Pius X. jelle üle liigutatud, Vermenshonile armulikult luba
andis, üks kord kümne aasta sees Roomas oma söögilaual söömas käia. Kirjelda-
takse, et Vermenshon niisuguse juure auu eest rõõmusse olla ära surnud.

Ka slaawlased on wahvasti laulu- ja luulete-ridades eesotjas seisnud; iseä-
ranis wenelased. Meile räägib ajalugu mitutgi wana kuulust luule-kogu, iihes tema
sunnitajaga, elawalt filmade ette kujutades. Uus aeg on Wene-maal kauniks luulete
asupaigaks jaanud. Siin sündiswad hiilgawad tähed, kes oma luuletega terwet ilma
imestama paniwad. Toodeks panen paar laulukest kuulhamate Wene luuletajate wai-
mu-töödest auusa lugeja filmade ette, et näha, kudas Sermentow ja Krõilow, Pusch-
kin ja luuletajaanna Malininka hella emateelt pühamatele tunnetele ohwerdasiwad.
Luuletajaid on, aga fuuri waimusid üsna pisut, ja ilm on nemdest wahete wahel
nõnda tühi, kui õlle waat pärast pulmi. Aga nüüd kuulame luulet, mis südamesse
tungib.

E h a j a k o i t.

M. II. Малининка järele — ts. —

Eha, eha, sinu wiiwul,	Kustus eha, kadus ära.
Sinu wiiwul wiisij.	Wineks läheb kuwab wai.
Kallist kuma taewa tiiwul	Waijeks jääb ka ilma kära —
Dootes, lootes waatafin.	Kõik nii wai, nii ime wai.
Koit mul' eha andsid palgelt,	Uraat kõndsin elu, aga
Õnne aimu iluja.	Lootus trööstis ikka miind.
Kallist kumast paisisid walgelt,	Dodates ju walguft taga
Tähed taewa järaga.	Taja tufjus õnnis rind.
„Sääl ma oletz,“ joowi looril	Tõesti! Ilmus taewa telgil
Sõnelesin üffinda.	Hõbe-ilus ime-ilm.
„Sinna läheks — taewa looril’	Kõidu walgus hellal helgil
Kaasa laulaks lõpmata.“ —	Waatas, nii kui armjam film.

Kõnda ehas andsid sinu
Mulle uue lootuse,
Õnne aimu ilul mina
Lühendafin ootuse.

T a j a. (Тажо.)

M. Sermentowi järele „mf.“

Taja, taja, tahtwad sõnda	Taja, taja, tuul ei kuule.
Sala joomid sinule.	Õhtu waijus igal pool.
Taja, taja, püüdwad jõuda	Taja, taja, linnu juule
Laulud oma armsale.	Lõpnud õhjets laulu hool.

Taja, taja, palwes töotan,
Hellasti find armasta’.
Taja, taja, ükskord waotan
Kallimat ka rinnalla.

Ja meie eestlased? Laulame ja luuletame ka. Paraku palju tuleb luuleid
ette, kus mitte midagi maitset juures ei ole. Aga siisgi on meil õdesid ja wende
olnud, kes tõesti l u u l e t a n u d ja saab ka weel nii kawa olema, kui Eesti rahwast
on. — Telseiswat kirjeldust ei ole ma mitte jelle pärast teinud, et mõnda upitada
ja teifi maha waotada, waid jelleks, et näha: Luuled on üffi juure waimude asi, sest
nad on aastafadade annid.

M. Kritmann.

Laul nagu leekiw tuli.

Laul nagu leekiw tuli
 Du ohwri altri leel;
 Ja paiste palaw oli,
 Kui kurw eht röömus meel.

Rööm põlew laulu-õli,
 Mis süttas südame,
 Ja kare, kurblik põli,
 Kui ta löi leegile.

Ja truudus, sõprus süles
 Meid kandwad kangesti,
 Kui ime-wäes üles
 Laul tõuseb taewani.

Dh tõuse, laulutuli,
 Siin põhja wilult teelt,
 Ja nii kui muiste oli,
 Tee röömsaks, rööfsaks meelt.

J. Seppik.

Kanaria linnukese laul.

Kaugel, kaugel lõuna kaarel,
 Kaugel on mu kodumaa,
 Kus kord õndsajal mere jaarel
 Lehwitasin lapsena.
 Sääal mu kena kätti kiitus
 Ditswa õue mõlwadel;
 Weji läitis, weji kiitus,
 Laulsin luha nõlwadel.

Siin, kus kord armjal ajal
 Kõlasiwad kandle suud,
 Dhkawate seinte ujal
 Punetasi'd mandli-puud:
 Siinna ifka unes jõuan
 Tuule, tormi rutuga,
 Laulan siis kastanja õksal
 Kütust sull', mu kodumaa.

Põhjamaal on tume taewas
 Külm ja kalk on kalju rind.
 Wangis, wiletsuses, waewas
 Leinan siin, ma waene lind!
 Saaksin elu filmaga weel
 Näha sind, mu kodumaa,
 Dh kuis hõiskats juu ja süda
 Sulle siis, „Kanaria!“

Willi Andri.

Põllumehe rööm.

Ma olen priiske põllumees,
 Ja elan rahu, röömu sees,
 Eest päike paistab ülevalt
 Ja wiljamaa mul jalge alt.

Kui waatab koit mu aknasse.
 Siis ruttan röömsalt wäljale;
 Kui eha kustub taewa päält,
 Siis tõstan kiites laulu häält.

Siin karjaloom ja wiljapun,
 Sääal taewa-taadi kuldne kuu
 Wu riuda täitwad rahuga,
 Kui koju poole astun ma.

Kui heidan wäfind magama,
 Muul' õhlab wäli, mets ja maa,
 Ja ööpik, õrnem õue-lind,
 Siis unedesje laulab mind.

Dh kallis maa, oh põllupind,
 Dh kodukoht, ei annaks sind
 Ma kõige ilma wara eest,
 Sa röömustad ja toidad meest!

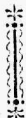
Willi Andri.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.
Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop., pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatitupaüks ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Matuse Gesti luuletusest.

(Särg.)

Wäga ilusaid ja tuumalaid salmikuid sünnitas, iseäranis nootidega laulda, koostajetaja Friedrich Kuhlbarš, pärasteste warjunimedega Mängu Sild, Willi Undi, G. S. Keegi jne. Mitmed tema salmikuteft on oma närtsimata ilu pärast aewa terve Gesti rahwa omanduseks jaanud ja kolawad nüüd iga eestlase suus, nõnda „Kui Kungla rahwas kuldsel a'al,“ „Gestimaa, mu ifamaa,“ „Kalliwald“ ja mitmed muud. Tema laulud ilmušiwad esiti iseäranis rahes noodiraamatuteses: „Wanemuine ehk neljakordne laulu löng“ ja „Laulik koolis ja kodus“ esimene 1870 ja teine juba 1868 aastal trükitud. Pärast on ta weel mõnes ajalehes, iseäranis „Laulu ja mängu lehes“ salmikuid awaldanud, mis tuumataid ja taunid on.

Teine luuletaja, kes ka pea kõik oma salmitud on nootidega lauludele sünnitanud, on Dr. K. A. Hermann. Tema salmikuid leitakse iseäranis „Gesti Raand-les“ 3 jagu, ajakirjades, Gesti Postimehe „Muusika lisalehes“ 1882—1885, „K. A. Hermann'i salmitutes“ ja „Laulu ja mängu lehes.“ Ka tema salmitud, mis tihti ühes tema enese loodud wiisidega trükkis ilmušiwad, on rahwa seas, nii palju kui teada, enamasti lahtet wastuwõtmitist leidnud, ja on neid laulmisel nii jägedatel rahwa pidupühkudel kooridest ja kodus üffitute lauljate suust kuulda.

Dige mõnukas luuletaja on E. W. Redlich, talle salmikuteft ka rohkesti on wiiside alla pandud. Esiti tuli tema julest wälja „Lillepõõjas“ 1875, siis teine jagu „Meisa roosid“ 1876, ja pääle selle kolmas jagu neist luuletustest. Need raamatutefted on wäiteseft salmikute kogud, mis Redlich on ise luuletanud. Armastus ja ilu ning elu õnn on nende pää-tuum. Pääle nende on see luuletaja weel mõnda salmitut ajalehtedes ilmutanud.

Kõrgeandeline ja väga tuumakas luuletaja on J. Bergmann, Paistu kirikuõpetaja. Küll ei ole tema julest iseäralist salmikute kogut trükitud, aga tema salmitud on üffitutes raamatutes laiali trükkis ilmunud. Tema luuletustes liigub mõjuw luulewaim, kes oma filmad kord Gesti rahwa minewiku, kord jälle armastuse ja iluduse olewiku sisse heidab. Kõige kuuljamad tema luuletest on „Salme“ ja „Linda“, mis esiti raamatus „Gesti luuletused“ ilmušiwad.

Nootidele sõnu luuletas omal ajal ka Adelbert Hugo Willigerode, ja tema sõnad, kui ka mitte juft kõige suurema luulewõimuga, siiski lahted, forawad ja mahedad lugeda, sündišiwad väga ilusasti nootidega koktu, mille alla nad oliwad pandud. Rohkem oja tema salmikuteft ilmus noodiraamatutes „Laulu-

jalgukene" 2 jagu, 1870 ja 1872 ilmuud muist ka F. W. Jansen'i toimetatawas „Gesti Postimehes" 1876 aasta ümber.

Mõne aja koguni unustatud on olnud kaunid luuletused, mis *U d r e a s K u r r i k o f f* on loonud. Need jalmikud ilmusiwad aastal 1874 F. W. Janseni toimetatawas „Gesti Postimehes" ja oliwad enamasti jutustawa stiiga. Wäga soowida oleks, et need luulded jälle ijetruktis wälja tuleksiwad, sest et Gesti luulmuidugi jutustawatelt luuletustelt rikas ei ole. (Poolsti.)

Döfne muusik.

P. R. Rosegger'i küla jutt.

Ühel päewal nägi noor kirikuteener Giedel oma jutlustaja juures Schwandau's puust kastikest. Ta waatles seda igalt poolt; ta oli pikerguue, feest tühi ja wäga õhukeste seinadega. Kui jutlustaja poisikelele ta teenistuse hindu — ühte kreuzerit iga korra eest — wälja maksis, ütles Giedel alandlikult: Sularaha olla talle wähen tähtjas, aga kui auuwäärt herra talle selle puust kastikele kingiks, siis saada ta häameelega kõik talw otja selle eest teenima.

„Laps!" hüüdis jutlustaja, „mis tarwis sulle teda siis tarwis on? Ta on ju üsna tühi!"

„Just selle pärast," kostis wäike, „ma wõin ainult tühja asja tarwitada."

„Seda ei tee sa mitte targasti, Giedel. Selle figarikasti wõid sa ühes wõtta, ja teenistuse eest saad iga päew ikka oma kreuzeri, nagu loomulikult. Sa oled ju tubli pois!" Jumal kaitsku sind!"

Täis rõõmu jooksis poisike oma warandusega koju isa hütikesesse. Sääal hakkas ta töötama. Ta puuris kastikele jisse augud ja pani kapi nendest läbi. Siis ka-waldas ta ema käest mõned filmalise täied niiti, tõrwas nad ära ja kinnitas kasti pääle, nagu seda harilikult wiuliga tehtakse. Ja kui ta neid keeli näpuga tõmbas, andjwad need tõesti häält, mis kasti wastu kõlas. Giedel oli kirikus wahel pa-juna- ja wiulikoori mängimist kuulnud, ja siis oli emast kolmandas taewas arwa-mud olema; nüüd aga tundis ta end seitsmendas, sest see hääl oli temast enesest leitud ja sünnitatud. Kui ta weel sõrmega keelt pingunale tõmbas wõi lõdvwemale lastis, siis kõlajwad kasti näpuga tõmbamise järele sügawad ja kõrged helid.

Õhi oli nii kaugel. Nüüd julgus wäike Giedel ühte rasket käiku ette wõtta. Maabri tallipois oli tema kurjem waenlane, sest ta oli ropp ja toores inimene, ja need helid, mis Rupert wandumiseiga, piitsaplastutamiseiga ja mõnel muul wiisil sünnitas, kõlajiwad Giedelile põlgamise wääriliseft. Ja otse see inimene wõis teda nüüd aidata.

„Kallis Rupert!" algas wäike Giedel, „kas sul ei ole mitte hobuse-jaba?"

„Minul, rumal pois, ei ole küll, aga minu hobusel on."

„Müü mulle jäält mõni jõhw!"

„Mis sa maksad?"

„Oma palga kuni jõuluni."

Sulane wahtis natuke aega oma punnis filmadega iluja truufidamlike poisi otja ja ütles siis: „Ah, hobuse jaba jõhwisid tahad sa? Wõid saada! Sinu palk? Seda jandi-annet hoiu enesele, aga minu juurde talli wõid sa wahel tulla. Kui sa mind hobuste puhastamise juures wahel aitad, siis wõid nii palju jõhwisid saada, kui aga ise tahad."

Poisil jooksis kui külm wesi üle ihu. Selle inimesega ühes hobuseid puhastada! „Ema ei luba mind, wõib olla," ütles ta arglikult, „aga ma luban oma palga kuni kolme kuningaga pühani!"

„Siis oota natukene,“ ütles tallipois, ja Giedel sai poole tosinat pikki jöh-wiisid. Nüüd oli mäng wõidetud.

Ta lõikas ühe paju otja, kinnitas jöhwiid selle külge, ja wiuli poogen oli walmis. Nüüd läks mäng lahti! See oli tore! Selle pärast tore, et ta teistiti kõ-las, kui muidu wiuli-mäng, kui ka mitte ilusamini, aga koguni teist wiisi. Pääwad otja mängis noor mängumees oma iseäralikku wiulit — ejiotja suure rahulolemisega ja lootusega, et see riist emast pärastpoole täiendada lafeb, kord korralt aga ikka wäheha usalbusega, ja kui wiimaks isa, wana kangur Franz, poisi kriikjutamise üle tüli tõstis, siis oli lugu otjas. Giedel pani wärisewa käega oma wiuli-puu paku pääle, läks wälja õunapuu alla ja hakkas nutma. Nüüd ühe korraga sai ta aru, kui waene, kui oskamata ja õnnetu ta oli! Wiulit mängida! See oli tema ainuke rõõm. Ta tegi wilefid ja puhus neid, meisterdas trummiwad ja paristas nende pääl. Kõik läks hästi, aga wiulimäng mitte. Kui ta pühapäewal koolmeistrit mängima kuulis, siis unustas ta kõik ja elas ainult muusikale. Minutite kaupa wõis jutlus-taja karikat ta ees hoida, pois hoidis wee- ja wiina-riistad omas käes ja ei wala-nud midagi sisse. Ta kuulis wiulimängu. Preester ei tõwelenud temaga ühtigi, maid pijarad tuliwad talle filmi. Selles lapses pakitseb äge tungimine kunsti järele, aga ta ei wõi ennast mitte aidata.

Kui rikas on ilm kunsti ja lõbu poolest! Kui ilusasti õitseb linnades ja „juurte“ elumajades jumalik muusik! Üks kannel, mis külas Sumala kiitujeks kõlab, ei ole selle kõrwal nimetamise wäärtigi, ja seegi wäärtusetä asi on poisile wõimata kätte saada . . . Preester läks kangur Franz'i juurde ja palus suure waewaga Gie-delit igaks päewaks ühe muusika-tunni tarwis priiks.

„Armas Sumal!“ ütles kangur, „ühe tunni peawadgi auuwäärt kõrgus teda palwe juures; nüüd pean ma teda teise tunni tarwis ka weel lubama? Kusle on aga teda waja, ja ta peab ka õppima tööd tegema. Meie oleme ju waesed inime-fed. Aga kui ta ühe tunni warenni üles tõuseb, — ta kelm lesib muul kella kuueni! — siis wõib ta minugi pärast oma tunni saada.“

Noh, asi läheb. Nüüd läks preester koolmeistri juurde ja ütles: „Meie Gie-del; ta teeb mu südamele waewa. Ratsuge teie-temaga iga päew üks tund. Matsta ei jõua tema isa küll mitte, aga ma mõtlen, see on niisama kui kiriku muusik Sumala auuks, kui teie sellele muusikast wainustatud lapsele mängimist õpetate? Koolmeister andis auuwäärt preestrile waitides kätt, ja nii oli asi tehtud.

Nüüd käis Giedel iga päew koolimajasse suure waewaga ära õpitud nootide järele ühte wana koolmeistrit laenatud wiulit krigistama. See oli õnn, wiskus ja waew. Poole aasta pärast oli ta kõigest nii kangel, et koolmeister preestrile wõis ütelda: „Selle poisiga on wilets lugu. Ma ei jõua talle nootifid ega seadusi paha tuupida. Kui ta minu õpetuse järele harjutama peab, ei lähe talle see asi fugugi edasi; ta mängib walesti, ja talle wõib nii palju sõrmede pääle kloppida kui tahad. Kui ta aga mõni kord ise oma lusti enese tükka mängib, siis jünnib see imestamise wäärilifelt, päwis liigutawalt. Aga see ei aita kõik midagi, kui tal seaduslikku õpe-tust ei ole, siis on kõik waew asjata.“

(Särgneb.)

Sõnumid muusika ja muu kunsti elust.

Anton Pasqué, kuulus endine ooperilaulja ja muusikafirjamees, on hil-juti Ahrbach'is ära surnud, 70 aastat wana.

Lamoureux (ütle: lamuröö), kuulus Prantsuse koori-juhataja, paneb ühte puhku prantslasi paha tuju sisse, sest et ta palju Saksa muusikat prantslastele kuulda annud, kuna prantslased üksnes oma meistrite muusikat kuulda tahawad.

Herzog Ernst, Koburg-Gotha riigi walitseja, on hiljuti ooperi loonud, mis Bremen'is mängitud ja väga kiidetud. Ooperi nimi on „Diana von Solange.“ Herzog Ernst on siis helilooja auujärje pääl, mis harwa ette tulnud.

George Bizet (sütle: Jhorsh bisee), Prantsuse noorelt surnud komponist, kelle lauleldus „Carmen“ terwes maailmas on kiitust leidnud, on enne surma veel teise laulelduse loonud, mille nimi on „Djamileh.“ See lauleldus antakse alles nüüd trükkis välja.

Noorik Gillian Sanderson on ühe kuulsa laululinnu nimi, kes Wiener linna elanikkusid oma ilusa lauluga waimustab. Teine laululind kannab jedajama nime, aga on veel tüdruk, ta nimi on :

Meiu Sibyl Sanderson — on hiljuti Peterburis oma lauluga kõiki kuuljaid waimustusesse pannud ja teeb seda Pariisis niisamati.

Suur muusika- ja teatri-asjade wäljanäitus on Wieneris mai-kuust kuni augusti-kunni asutatud. Selle ajal on ka suured kontserdid, milleks elarad heliloojad kutsutakse oma mängutükkiid ja laulusid ette kanda lastina ja nimelt Austraast ja Saksamaalt: Brahms, Bruch, Bruckner, Bülow, Dvorak, Fuchs, Goldmark, Levi, Mottl, Schuch; Itaaliast: Verdi, Mascagni, Sgambati; Wene- maalt: Rubinstein, Tschaikowski; Prantsuse-maalt: Camille Saint-Saëns, Massenet; Daani-maalt: Svendsen; Norraast: Edvard Grieg; Inglise-maalt: Cowen, Sullivan. Need on tsesti kõit kuuljad muusika-mehed, kes kõik alles elawad. Tüets on üksnes panna, et Rheinberger ja Reinecke puuduwad, kes ka kuuljad on.

Proua Amalia Materna, Saksa laulja, leiab Pariisis kiitust. See on ime, sest muidu ei jalli prantslased Saksa laulusid ega lauljaid.

Tenori-laulja van Dyk on Wiener linnas hulga ajaks ooperilauljaks heitnud. van Dyk laulab väga ilusasti.

Proua Maria Faell, suur klaverimängija, leiab prantslastegi juures palju kiitust; ta mängib kõige rohkem Pariisis.

Preili Alma Wagner ja hr Konstantin Türpu andsiwad aprillikuul Tallinnas ja Tartus laulu- ja orelikonfertiid. Mii hästi noore neiu Wagneri laul kui ka C. Türpu orelimäng leiab rohket kiitust.

Tartu ülikooli lauluselts Dr. Hans Hartmann juhatusel all on nüüd kahe wiimse aasta jooksul mitmed suured muusika-tööd kontserdil kuuldawale toonud: eme nimelt Händli „Jofua“, Mendelssohn'i „Paulus“, Haydn'i „Loomine“, Mozarti „Requiem“ ja nüüd hiljuti aprilli-kuul Händli „Messias“; need on kõik wäga suured ilusad oratoriumid.

Paulja Scheidemantel Dresdenis leiab oma lauludega kontfertidel ikka rahwa kiitust.

Muusikaõpetaja W. Razetti Turin'i linnas Itaalias on hiljuti ära surnud, just 100 aastat wana. Säarcane wanadus on juba isegi harwa leida.

Mlice Barbi, kes talwel Tallinnas ja Tartus kontferti andis ja kiitust leidis, on ka juures Austria-päälinnas Wieneris waimustatud auustajaid saanud.

Daani ooperite komponist Siboni on Kopenhagenis ära surnud. Tema oli Daani rahwa tähtsam laulelduste looja.

Bassilaulja Rnüpfer Leipzigis on Sonderhausi würsti käest kunsti ja teaduse kuldse auuraha saanud.

Alexander Guilman on praegune Prantsusemaa suurem orelimängija ja komponist. Prantslased auustawad suurt mängijat väga. Ka wäljaspool Prantsusemaad peetakse temaft palju lugu, ja pea üks ainusgi orelikonferti ei lähe mööda, milles tema tükkid ei mängita.

Louis Dertel, endine kuninglik muusika-direktor ja pärastene nootide kirjastaja, on 67 aastat wana Hannoveris ära surnud.

C. Steinhausen Mühlfhausis on kuninglikuks muusikadirektoriks ja Franz Stockhausen Strahburgis professoriks nimetatud.

Johannes Brahms on Hamburgis helikunstnikkude seltsi auulikumeks wahtitud. See selts pidustab maitkuul oma 25-aastast jubileumit.

Pablo de Sarasate leiab nüüd ka Sakamaal tunnistajaid küllalt, kes järele annawad, et Sarasate maailma kõige suurem wiulimängu meister on. Selle hispanlase mäng on küll nii arauitkematat ilus, et tühi waew oleks seda sõnadega ütelda tahta. Ta mängib ikka weel kontsertidel.

Uus orel, mis üks juurematest maailmas, on Hamburgis Sakobi kirikus hüüdma pandud. Tegija on C. Röber Hausmeindorfs Duedlinburgi ligi. Orelil on 120-kordne hääl, kui täiesti hüüab. Ta hind oli umbes 35,000 rubla (71,000 marka). Hääl olla waga ilus ja täis mõnu.

Dvorak on ühe böömilase nimi, kes muusikas on õige kuulsaks tõusmas. Ta on hiljuti ühe „requiem'i“ (surma-laulu) komponerinud, mis mitmel pool lauldakse.

Frida Scotta on ühe pilt-ilusa tütarlapse nimi, kes alles paarkümme aastat wana, aga loetakse juba kõige juuremate wiulimängijate sekka. Ta on ühe Daani adwokati tütar Kopenhagenist ja teeb kõige juuremat wainustust igal pool, kus ta kontserti annab.

Kaver Charwenka on hiljuti New-Yorkis Amerikas klaveri-kontsertisid andnud ja suurt kiitust ameriklaste poolest leidnud.

Saksa laulu-selts New-Yorkis annab sagedasti kontsertisid, ja Inglise keele rääkijad ameriklased tulewad ka huljana kuulama. Sakslased Amerikas on üleüldise agarad laulu ja mängu edendama, kuna ameriklased enam kaupmehed on.

Edward Grieg, suur Norra helilooja, kes Prantsuse kunstide akademias liikmeks on walitud, leiab oma töödes terwe maailma ees inestust ja tähelepanemist. Tema on iseäranis suur mängufoori-tükide fümmitaja.

Anton Rubinstein on, nagu kord siin teatatud, ühe raamatu wälja andnud, milles ta oma mõtteid mitme juure muusikameistri üle awalbab. Tõsisteks muusikameistriteks maailmas arwab ta üksnes viit meest, need on: Bach, Beethoven, Schubert, Chopin ja Glinka. Wagner, Berlioz ja Liszt ei leia ta ees mitte arwu, ehk Liszt küll Rubinsteini omal ajal enese klaverimängu pärijaks nimetas. Liszt'i arwab Rubinstein muusika rahutuks wainuks (dämon'iks), kes küll täis ilu, luulet, kõrgust ja madalust, aadet ja asjaldusti olla, aga ka kõiges ebatõsine, mäsjaw, komet-jandiline, kurjusline.“ Selles leiawad nüüd õndja Liszt'i auustajad õigusega ülekoh-tust otjustamist. Kui suur meister Rubinstein ütleb, et Liszt ja Berlioz mitte õigel teel ei olnud, siis ei räägi ta õigust, sest kuida wõisidwad nende kahe meistri loodud iluhelid pahemad olla kui teiste omad? Wagneri kohta, kelle üle liiga suurt kiitust ja kõra tõstetakse, wõib natuke arwustust ennemini õigel kohal olla. — Ka Adelina Battile on Rubinstein ülekohut teinud, kui ta teda kometjandiks nimetab. — Wuidu on Rubinstein hääl inime. Hiljuti andis ta Berliozis kontserti, mil 16000 marka sisse tuli, aga kõit ta kunstis häateoks ära.

Üks Wieni riikas kodaniku naene on hiljuti ära surunud. Kui ta surma ligi tundnud olewat, siis lastnud ta mängufoori kutsuda ja enesele ühte Strauß'i walsi ette mängida. Seda wiisi heitnud naene, kes terwel eluajal Strauß'i muusika armastaja olnud, hinge.

Tõesti Häätetegew selts Peterburis on talwel 1891—1892. õige rohkesti piduõhtuid asutanud, millel sagedasti õige kauuist laulu ja mängu kuulda oli. Iseäranis neuu Miina Hermann oma neuufooriga ilustas õhtuid.

Saksa teater Tartus on näitlemist alganud. Seejama teater on talwel Tallinnas ja suwel Tartus. Tallinnas olla aga siäsetulek waesem kui Tartus, kus Saksa keele mõistjad rohkesti waatamas käiwad. — Ka ooperid toob teater ette.

E e s t i n ä i t e m ä n g T a r t u s on alla jäämas, feda peame kurvastu- fega tumistama. Selle läbi, et rahwas küllalt vaatamas ei käi, ei juuda näite- mäng oma kohuseid ammu täita. Enne oli lugu teifiti: siis käis rahwas palju roh- kem vaatamas, tulud oliwad suuremad kui kulud, wõidi rohkesti uusi tükkisid män- gida. Nüüd enam feda ei ole. Ikka neidsamu tükkisid mängitakse, jefi et uusi mu- retsfeda jõudu ei ole. Kas asi peaks paranema ja rahwa osawõtmine kaswama? Dotame!

S a k k a laulufeltfifid on terwes maailmas. Waewalt on maad maailmas leida, kus neid ei ole. Lõune- ja põhja-Amerikas on neid lugematat hulk, Austraalias niifama, Uues Guineasgi nad ei puudu, Uuel Meremaal, Hawai saarel, Afiias, (Ceilonis, Jaapanis, Hiinas, Persias, Siberis, Ces-Judias), Egiptufes, siis Wenemaal, Türgis, Bulgarias, aga ka Rumänias, kus wiimfel maal nad hiljuti lau- lufeltfide kogu on teinud. Siis ka ida-, lõuna- ja põhja-Afrikas. Sakslased ei ole ku- sagil hää meelega ilma lauluta, wisfisti kiiduwääriline omadus.

U d e l i n a P a t t i, maailma fenine esimene soprani-laulja, on juba poole saja aasta wanadusesse jõudnud. Ta leiab ikka veel kuulajaid hulgana, kui ta ku- sagil laulab, aga tal on ka wastaseid. Keegi ajaleht Amerikas on teda koguni ära- teotanud, kui ta wiimati Amerikas laulnud. Ajaleht ütelnud, et Patti nagu kutt ikka feda sama laulu laulab, ega uuema ajaga edasi ei astu. Kifal jorul kifub siis ajaleht Patti maha. Ilus ei ole see mitte, jefi Patti laulab neidsamu lauledufi, mis ka muud ikka veel ette kannawad. Ajaleht unetab ära, et Bach ja Beethoven ja hulk teifi juuri meiftrid fuguji wanaks ei lähe, kui neid ka küll mitu korda ette too- dakse. Niifama ei jää ka Verdi, Donizetti, Rossini, Bellini, Cherubini mitte wanaks, ja nende laulufid ja lauledufi laulabgi Patti.

A l e k s a n d e r S i l o t i Moskwaft on ühe uue klawerimängija nimi, kes Dift'i õpilane on olnud. Ka Sakfamaal on ta wäga palju kiitust leidnud.

P i e t r o M a s c a g n i, noor kuulus Italia meifter on Berlinis olnud oma uue ooperi „Söber Brits'u“ etendust vaatamas.

F r i e d r i c h G r ü n m a c h e r on ühe noore cello-mängija nimi, kes Wienis auu fees an. Juba tema ifa Leopold Grümacher ja lell Fr. Grümacher on suured mängijad ja noore mehe õpetajad olnud.

M a e s t e r a h w a m ä n g u k o o r on haruldane asi. San Francisco linnas kangel teine pool Amerika ääres on aga säärane koor tõusuud, jefi sääl on 35 noort neidu kofku heitnud ja — mängiwad igaüks oma mänguriista. Noored neid olla linna peenemateft perekondadest. Efmene kontfert olla juba antud, läinud wäga hästi korda ja toonud 3500 rubla wäärt puhast kasu fisse. Noored mehed jooksnud muidugi kofku kofku. Üleilbse peetakse noori mehi selle mängukoori fuurteks waenlasteks, jefi noored neid mängiwad endid nende fudamesse ja — kaowad män- gutoorist. See'p see on! Ei ole pidu ega kestust.

U g u s t u s H a r r i s, Londoni juure teatri walitfija, on maailma kõige juuremad lauljad see kord Londoni kutsunud, nõnda naesterahwad: Melba, Sucher, Malten, Games, Laura, Schierner ja Scalchi; mehed: van Dyk, wennafed Meszke, Alvary, Lasfalle ja Maurel.

H e l i l o o j a ja klawerimängija **K a v i n a** leiab Pariisf palju kiitust ifeeneje mängutükkidega. Ta ei mängi muud kui oma tehtud helikulbeid.

S u u r k a e b t u s käib Sakfa lehtedest läbi: Londonis lauldawat ühte uulitfa- laulu nii, et muud muusikat enam kuulbahi ei olla. Keegi noor „tingel-tangel'i“ naesterahwas **L o t t i C o l l i n s** olla ta loonud ja pidada teda iga õhtu ette laulma.

R o m p o n i f t S c h l e f i n g e r Amerikast olla laulufid komponeerinud, mis Schuberti omadega ilu poolest kõrwu panna olla. Nende loojat hüütawatgi „Ame- rika Schubert'iks.“

Wiulimängija Joseph Joachim waimustanud hiljuti Londonis londonlasi oma ilusa mänguga ja tema lahutatud naene Amalia Joachim Amerikas ameriklasi oma ilusa lauluga.

Inglise suur komponist M. Goring Thomas on kurwa otša saanud. Ta oli hiljuti hoobi päha saanud, mis ta paa ajud segi löönud ning mõistust wähenanud, ja nüüd on ta raudtee wagonist Londoni ligidal meelega wälja hüpanud ning surma saanud. Tema oli 1851 sündinud alles 24 aasta wanaduses muusikameheks heitnud. Tema kuulsamad lauleldused on „Esmeralda“ ja „Radeshta.“ Ta on inglaste kõige suurema andega helilooja.

Dr. Hans von Bülow, juur Saksa klaverimängija ja mängukoorti-juhataja on naljakas mees. Kui ta mõne mängu kontserdil on etttekandnud, siis ei jaks ta end pidada, waid peab kuuljatele — kõnet. Enamasti on aga need kõned kuuljate meele wastu, sest ta laidab nendes kas mõnda nuud muusikameest wõi räägib koguni poliitikast. Nõnda ütelnud ta kord ühes niijuguses kõnes, et kuninglikus ooperimajas nii fant laul olla nagu lammaste määgimine. Selle eest wiisati ta, kui ta ooperimajasse läinud, säält wälja. Siis läts ta Hamburgi ja ei lubanud enam Berliini tulla, aga nüüd on ta ometi jälle hulk aega Berlinis olnud ja kontsertidel — kõnesid pidanud. Hiljuti ütelnud ta ühes kõnes, et muiste peetud wabadust, ühesugusust ja wemmameelt kõrgeks, aga nüüdsel ajal peetawat üksnes jalawäge, ratsawäge ja suuretükawäge kõrgeks. Selle pääle lasknud ta Bismarcki elada. Siis pühkinud ta ninarätikuga tolmu jalgadelt määrgiks, et ta jälle Berliini linnale selja pöörab, kus tema kõnesid küllalt auustada ei osata.

Wiime klaverimängija M. Uder on Nürnbergis ja ka mujal Saksa-maal kontserdi andnud ja palju kiitust leidnud.

Sofia Bosnanska on ühe noore neiu nimi, kes Anton Rubinsteini õpilane klaverimängus on, mängib nüüd mitmes kohas Saksa-maal, ja kuuljad ütlewad, et ta oma kuulsale õpetajale suurt auu tegewat.

Prantsuse wiulimängija Massart, kes mitme kuulsa wiulimängija õpetaja on olnud, on hiljuti kõrges wanaduses ära surnud. Tema õppijatest on iseäranis nimetada õnnis Wieniawsky ja noorik Terešina Taa. Massart 1843 kuni 1890, nõnda siis 47 aastat järgi mööda, oli ta Pariisi konserwatooriumi professor.

Isa Jannseni wiimne uuenägu.

Döpit hõistab, õnne aeg on õues,
Sulanud ju surma sund —
Isa Jannsen puhkab põrmu pões,
Näeb wiimast magust und.

Näeb, et Linda lapsed, kellel märjaks
Silmad läinud leina teel,
Ast'wad hauale ja pandwad pärjaks
Nutu pärlid eha eel.

Näeb, et auustud ta armas rahwas
Tulewiku teede pääl
Edasi käib, waimustud ja wahwas,
Kõrgest' kõlab kandle hää.

Näeb, et wirtus, wabadus ja woorus
Wilgub waimu odadest,
Tume tuimus, tarretus ja toorus
Radur'd Eesti kodadest.

Näeb Eesti tütreid, Eesti pojad
Taara mäele oowama;
Tähte-telki kou'wad laulu ojad
Kewadese wõimuga.

Flu helil saatwad mitu tuhat
Soowi taewa palwega.
„Jäägekindlaks“ — kost'wad laaned, luhad —
„Reiser, usk ja isamaa!“

Isa Jannsen puhkab põrmu pões,
Näeb wiimast magust und:
Döpit hõistab, õnne aeg on õues,
Sulanud ju surma sund?

U n e n ä g u.

Keskpäewa palawufes Dagestanis *)
Ma lamasin kord, kuul mul rinna sees.
Haaw auras, sügaw furma haaw mu rinnas,
Kust weri hallitana wälja tees.

Ma lamasin jäl oru kuiwas liiwas,
Mu ümber kollendasid kalju wööd.
Päew põletas nii kiiresti mäe seina,
Ja mind, kes ootas musta furma ööd.

Ta nägi waimus Dagestani orgu,
Kus südi soldat sõdis surmaga.
Tal rinnas haaw, nii wäga raske, auras,
Ja weri oowas wälja ojana.

Wabalt Vermontowi järele W i l l i U n d i.

Ju ammu Sul teada.

Ju ammu, ju ammu see teada on Sul,
Kui palju mul raha, kui kallis Sa mul.
On rahast Sul õnne, siis unusta mind,
Laf' kurdab ja walutab troostita rind. —

Ju ammu, ju ammu see teada on Sul;
Hääd elu Sull' pakkuda wõimatu mul.
On igatjus leida Sul südant, mis truul,
Siis usu — ma Sinuta õnnetu.

Kaarel Kalju.

Looja minnes.

Looja minnes kulbue päike
Kannab ette kujutust,
Kuda neiu filmas läike
Hilgas — õnnist armastust.

Armastuse õndjust looja
Kujutas kõik kuldselt siis.
Päikse kiire — minnes looja,
Kurw ma nüüd — kõik saatus wiis.

Truudust, armastust ja lootust
Neiu filmast lugesin.
Igawejeks armu töotust
Beer'wal päiksel lubasin.

Kaarel Kalju.

R a h u t u s.

Pilwe rahnud jookkul kiirel
Taewal kõrges lend'wad need,
Ühtlasi mu mõtte-wiirel
Tunded jampsi saarnased.

Oma waga südant luba
Puhke-paigaks minule,
Minult siis küll rahu juba
Tuleb minu hingesse.

Ura hoida jampsi-tujust,
Teda eemal' tõrjuda,
Ennast päästa warju-kujust
Jalgi ei jõua ma. —

Sublin 1891.

Saksa keele järele Kaarel Kalju.

*) Kautafias, Kaspia-mere ääres.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Iind aastaks kättejaatmisega 1 rubla, pooles aastaks 60 kop. — Ise ära tuua aastaks 80 kop., pooles aastaks 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Natuke Gesti luuletusest.

(Särg.)

Tubli ja tuumakas luulelooja on Karl Malm, Rapla õpetaja ja Harjumaal praost. Tema ei ole küll iseäralist salmikute kogu wälja andnud, aga mitmes raamatus on tema salmikud ilustuseks ilmunud. Nõnda leiame tema salmikuid raamatutes lõbu kirjjas „Wana ja uut,“ koolilugemise-raamatus „Laulud ja loud“ ja noodiraamatus „Nelja healega laulud“ ja teistes raamatutes. Tema luuletuste seas on wähe alguslisi, aga ka ümbertehitud on nii kaunisti luuletatud, et neid Gesti omaks wõime lugeda.

Mitmes noodiraamatus teiste salmikute hulgas on ka luuldeid ilmunud, mis Nõo kirikuõpetaja M. Lipp on loonud. Tema luuletused on ka enamasti kõik nootide sõnadena ilmunud ja tunnistawad osawat ja tunderikast loojat.

Sedasama on ütelda F. Ederberg'i, Saaremaa Raarma õpetaja, luuletustest, mis muist endises ajakirjas „Meeljahutajas“ ja muist muudes kirjades wälja tuliwad ja mis wälise näo poolest siledad ja sifu poolest kenad on.

Dige wiljakas ja tuumakas luuletaja on Adu Grenzstein, kes end luuletaja nimega A. Piirikiwi nimetab. Salmikute kogudes ja ajalehtedes, iseäranis ajalehes „Olewikus“, on palju tema luuldeid awaldatud, ja neil on igal pool tubli tuum ja tunne sees. Ka on Piirikiwi luuletused õige mitmepoolsed. Armastuse luuldeid ei ole ta mitte loonud. „A. Piirikiwi esimesed luuletused“ on raamatutele nimi, milles ta esimesed salmid ilmutas. Pärast on rohkesti salmisid veel juurde tulnud. Ka laste tarwis on Piirikiwi mõndagi tubli salmi loonud.

Kauni-sifulisi luuldeid on Gesti keeles F. Järw'e julest. Juba 1875 aasta ümber ilmus tuumakate salmikute wäike kogu „Lillekimbukene.“ Pärast on kahjuks wähe tema julest salmikuid ilmunud, ehk tal jaks küll annet on.

Üks kõige wiljakamatest ja rahwalikumatest luuletajatest on M. J. Eisen, Kroonlinna Gesti kirikuõpetaja. Wäga mitmes kogus on tema salmikud ilmunud, millest üksnes nimetame „Lehekuu öied,“ „Helinad Emajõelt,“ „Sädemed,“ „Uus Tasku-laulik.“ Tema wäljaantud on ka salmikute kogud „Gesti luuletused“ ja „Uued Gesti luuletused.“ Paljud tema rohketest salmikuteest on täiesti rahwa omanduseks, ja teised kõlawad sündsa wiisi all lauljate suust.

(Sõpp tuleb.)

Sõjane muusik.

P. R. Roseggeri kula jutt.

(Järg.)

Ometi läks tükk aega veel niisama edasi. Wiimaks aga muutusiwad ajad. Wana hää preester läks Schwandau'ist ära ühte kloostriisse. Koolmeister sai oma koha päält lahti, kangur Franz suri ära, ja Giedel pidi kui „majorati-herra“ wäikeses hütikeses pere toitmise oma pääle wõtma. Wiulki pidi ta nüüd ära unustama, sest koolmeistriga ühes oli ka see temast ära lahkunud.

Hoole tunni teed Schwandau'ist seisis wäike sepikoda. Tänapäew on ta juba koguni ära lagunud, ainult forsten seisab veel püsti, ja rufude ümber kohisewad nõgesed ja takjad. Tema endine omanik oli mõnesuguste äride läbi rikkaks meheks saanud; ta ei tahtnud enam niisugust hoolt nõudwat elu maal, selle pärast müüis ta kõik omad maad ja ehitused ära ja läks linna, et jälle mureta ja rahus oma rahast elada. Sel ajal aga, millest siin jutt on, taoti sepikojas wõd ja päewad, ja kangur Giedelil tagus süda weel kõwemini rinnus, kui ta jeda kuulis. Sest sepa majas elas üks — iludus! Noor, hää ja armas! Kõik oleks hää, kui ta aga mitte nii wäga ilus ei oleks olnud! Kuda wõib üks waene kangrupoiis ühe sepameistri tütre pääle mõelda, kui see nii filmipimestaw ilus on! Ta ei saa teda mitte! On ju sada teist rikkamad, uhkemad ja nägusamad. Nii häämeelega ei tahaks teda aga keegi, kui Giedel, aga neiu ei tea teda, ja Giedel ei usu jeda ise ka ütelda, ja nii jõuab wiimne päew kätte, kuna Paula weel ifka ei tea, et teda maa pääl üks nii wäga ihaldab. Ühel pühapäewal jaotis Giedel teda kuni fillani, kust tee sepa talusse wiib. Ta pidada lõnga ostma minema, oli noor mees waletanud, et natuke aega neiu kõrwal jeltšida mõiks. Nad lobisewad wäga tähtsajst asjust: Et oleks ometi teed ära parandada! Et tänapew juwel jälle palju wihma olla sadanud. Et kõik wili hukka minna ja et hein üksi kaswada. Ja heinast jutustasiwad nad nii kaua, kuni sild kätte jõudis. Sää! soowis neiu jaatjale hääd lõnga ostmist, mispääle see „tänapewäga“ ütles, ja ta oli jälle üksi. Ühe männa tagast wahtis ta talle nii kaua järele, kuni punane punkt — neiu kandis punast jalki — filmast ära kadus.

Selle jalutuskäigu järele läks noor kangur koju ja hakkas oma armjale Paulale kirja kirjutama. Kui ta kirja läbi luges, oli see nii kuuw kui kesanennud puu oks. Ühtegi rohelist lehte, ühtegi roosidit ei olnud sees, ja ometigi kohas ta südamess nii toore roosiaed, et waene poisikene pea ära lämbuma pidi. Ta pilfitas kirja pihus kottu ja wiskas ta ära ahju tuha sisse.

II.

Juimejed, kes weel jellest ajast ja lõuendist färtšid kannawad, mida armastaja kangrupoiis Giedel kundanud, peakšiwad õiguse pärast weel praegugi tundma, misugust südanewalu ta neisje lõngadesse on sõlminud. Seekord ei wõinud keegi aimata, kus see wiga oli, et Giedel nii kahwatanud ja kurw wälja nägi, siis arwasiwad mõned, et tal rinnad haiged on. Kendel oli õigus, aga natuke teistwiisi, kui nemad arwasiwad. Ta ema ütles talle fagedasti, et ta mitte alati kangas-telgede taga ei istuks, waid wahel ka ennast lahutaks. — Aga kuda? Armastada ei tohtinud ta, ja wiulit mängida ta ei wõinud, sest tal ei olnud wiulit ega olnud wõimalik omale ühte muretseba. Sää! sündis ühel päewal midagi.

Schwandau's elas juba tükk aega üks painkit saaw major, kellel juur wiulite torjandus oli. Nagu nad nüüd kõiki asju ilmas torjawad: putukaid, piipšid, püksinõõpšid, mängukaartšid, jalutuskappšid, uuri-wõtmeid jne., nii tuli ka majorile äkisti meelde wiuli-torjandust ajutada. Et ta ise, nagu ta ütles, ei mänginud ja oma muuseumi ka harwasti mõnele nudishimulisele awas, siis ei olnud rahwal Schwandaus aimdustgi, misugused walzerid, polkad ja wiisid aratamata tema müüride wahel uinusiwad.

Sääl jündis ühel pühapäewa pääle lõunal, et Giedel metsa äärde oma kahe kitsuga karja pidi minema. Ta öde, kes muidu seda ametit pidas, oli lähemasse kirikusse läinud. Kui ta nüüd muru pääl peaaegu mõtteta lamas ja ühe wastufeiswama maja lahtise akna pääle wahtis, siis hakkas pää tal warsti ümber käima. Sääl sees seina pääl rippus üks wiul, selle paremal pool weel üks ja pahemal pool kaks wäikest, kuna nende all maas üks hiigla-wiul seisis — ja itka rohkem ja rohkem arwas ta toas wiulid olema.

Paled ja otsaesine hakkasiwad tal kuumama ja jüda sees peksma — kirdeline wiulimängimise hinu oli jälle käes. Kui ta õhtu koju läks ja ema kitsede järele küsis, siis imestas ta wäga, mispärast just tema kitsedest midagi teadma peab. Dinefs jõudsiwad nad aga ise koju ja andsiwad mõkitamisega oma tulekut teada.

Järgmisel ööl käis Giedel edasi ja tagasi Schwandau ja sepa talu wahet. Kui ta esimest korda tema akna alla läks, siis oli tuli weel ülewal, teise korra aeg aga oli juba kõik pime. Teel tuliwad talle naabripoisiwad wastu, kes oma armukeste akende all kõikjuguft muusikat tegiwad ja siis troostitult koju tagasi pöörafiwad. Üks mängis tülles juupilli, teine laulis suure häälega, ja kolmas wiskistas rõõmsalt. Nii on siis armastus itka muusikaline. Minult waene Giedel ei tundnud midagi rõõmu temast. Ta oli enese meelest rumal ja inetu. Temal puudus see jüdamine omadus, mis inimesele õigel ajal oma õnne kättepuudmisjeks julgust annab. Külas jäi Giedel selle maja ette seisma, kus major elas.

Kesköö oli ju amnugi mööda, kui ta sängi puges, alles hommiku eel jäi ta magama ja mängis unes wäga palju wiulit.

Ta oli weel poolest saadik unine, kui kaks naesterahwast lõngakorwidega tuppaa astusiwad; üks neist oli sepa talu tüdruk ja teine Paula. See waatas walgejuukselise poisi otja ja ütles: „Nelja nädali pärast tahame meie kurgast kätte saada. Kas on võimalik?“

„Eks näe,“ wastas Giedel, tal ei olnud aga julgust küsida, et ega mõni naist ei wõta. Siis oleks ju kõik kadunud! (Järgneb.)

Sõnumid muusika ja muu kunsti elust.

Professor Müller Rudolstadtis on uut moodi puhta heliga harmoniumi teinud. Mida moodi see on, ei ole weel teada.

Drelid ja harmoniumisid on eestlaste seas juba ammu tegema hakatud. Nõnda tegi J. Turjakas juba 1875 ümber Põltsamaal Kudisaares harmoniumi, millel ka wiled oliwad. Pärast on J. Wälf Alfis ja J. Tumm Rõuges ka harmoniumisid teinud. Ka mujalt Eesti-maalt on juba kuulda olnud.

Händel'i jünnimaja Hamburgis tahetakse mälestusjeks alles hoida ja mitte mahalõhkuda lasta.

Reyer, Brantsuse komponist, leiab oma isalinnas Pariisis palju kiitust; hiljuti on tema uus ooper „Salambo“ suure kiitusega etendatud.

Udelina Patti lases enese jaoks Mascagni laulelduse „Cavalleria rusticana“ ümber muuta.

Suur helimeister Verdi tahta Genna linnas Columbusse 400-aastajeks mälestusjeks muusikat luua.

Karl Hirsch on Kölni laulufelssi juhatajaks kutsutud. Ta olla wäga osaw juhataja, kes lauljatele selged helid jahu paneb.

N. v. Westerhout, Hollandi helilooja, leiab oma laulelduse „Cymbeline“ga Stalia-maal kiitust.

Saint-Saëns, kuulus Brantsuse helilooja, on kadunud komponist E. Guirand'i pooleli jäänud laulelduse „Brunhild“ walmis teinud, ja jeda etendatakse wistiski pea.

Seda ja teist.

Paganini juhtus oma kontserdi-reisidel ka Leipzigiisse, mängis jään ja leidis, nagu ikka, määratud kiitust. Üks päev pärast kontserti hullus ta, ühes oma saatjaga Leipzigi linna ümberkaudsust waadates, ümber. Ühe oru kaldal filmasidwad nad ühte wana soldatit kõrwa käristawalt wana wiulitükki kriiskutawat. Paganini, kes parajasti just hääs tujus juhtus olema, lastis oma saatja läbi wiuli natukeseks ajaks omale paluda. Ta pani ta ilusasti hääle — ja lõpmata hullus kiiruses tormasidwad ta sõrmede abil trillerid, jooksjad ja kassit-näpewõtted üle keelte. Soldat kuulab imestusega. Paganini saatja küsib, kuida see mäng talle meeldiwat. „Sah, herra,“ wastab küsitaw, kes kuulsa meistri kunst-tükkiwad nurja läinud poogna-tõmbamisteks pidas, „kui weel ikka natuke rohkem harjutate, siis ehk läheb!“ p.

Rossini sai nagu wähe jurelikkusid omal elu-ajal kõike moodi auustatud. Pariisis kandsidwad uulitsad ja awalikud platsid tema nime, ja Bolognas kiinitati majade külge mälestustahwliid tema auuks. Besaroz aga, tema kodumaal, tahtsidwad linna elanikud kuulsale meistrile mälestusjammast üles seada, mis umbes 80,000 liiret maksma oleks tulnud. Kui Rossini sellest nõuust kuulis, lastis ta omas harilikus nalja-tujus, millest tal ialgi pundust ei olnud, Besaroz linna elanikkudele ütelda, et kui nad nii palju raha tema pärast tahta ära kulutada, siis wõida nad parem selle talle enesele anda, ta wõida selle eest küllalt iga päew üheks tunniks kuju aje-mele emnast üles seada.

Kas mõtled weel.

Kas mõtled weel seepäele, minu päite,
Kui taewa kaarel kõndis kuldne Äite,
Ja kasemetjas kõlas meie keel —
Kas mõtled weel?

Kas mõtled seda päewa, seda tundi,
Kus me ei tundnud rasket elu sundi?
Kus õrnem lootus loitis meie eel —
Kas mõtled weel?

Kas mõtled seda aega, kus ma julle
Ei luban'd midagi, ei sina mulle?
Kus roosid tärkasid me elu teel —
Kas mõtled weel?

Kas mõtled weel, kuis õnne õndjal wilgul
Üks walus pisar paisus meie pilgul,
Ja wiimast kord meid kandis kiigu peel —
Kas mõtled weel?

Willi Andl.

Märka, ärka!

Arm ja ilu õieajast
Mõlkfid talwel meeles mul;
Nüüd ma rändan mure majast
Maitkuul metja koidikul.

Siin on seadnud samblasängi
Lehlwad lilled ilu waim;
Djas peawad kalad mängi,
Lustil loom ja liud ja taim.

Märka, mures süda, märka,
Kuis siin mõnu määrata!
Wõta kannel, märka, ärka!
Laula, hõiska, helista!

Siin kui surma süles magaks
Kius ja kurjus, kade ka,
Hääbus nagu õnne jagaks
Õbb ja päewad pühita.

Siin kui Wanemuise käsi
Kandlel mängiks koguni;
Ei siin wäetil wõimul wäsi
Känga tööde rõhkelgi.

S. Leppit.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kaks korda.

Sind aastas kättesaamijega 1 rubla, pooles aastat 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastat 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Natuke Gesti luuletusest.

(Lõpp.)

Pea igapidi Koivula järele käiw ja tema wääriline on kõrgeandeline luuletaja lill neiu **Anna Haawa**, täie pärisnimega Haawaktivi. Selle noore neiu waim tõuseb lehwitawa luule tiiwul ja ime iluduse wõimul ülles pilwede poole — armastuse magususest ja kibedusest, isamaa ilust ja ihast, Looja wäest ja wõimust ja muudest paleustest lauldes. Seda tunneb igauks, kes tema salmituid loeb, mis nime all „Anna Haawa luuletused“ I. ja II. wiht on trükitis ilmunud. Tema harukorralised luulded ilmuvad enamasti päewalehes „Postimehes“.

Teine õitsew ja tuumakas lill Gesti luuletamise põllul on neiu **Elise Uun**, kelle julest on ilmunud: „Riwiwitsa öied“, „Saane linnuke“, „Metsa lilled“, ja muud ajalehtedes ilmunud salmid, mille õrn ja loomuline ilu, looduse ehe ja jumala-kartlik waim lugejat rõõmustawad.

Dige ilusaid ja tuumakaid salmituid on ka loonud õpetaja Ederbergi abitaas „**Helmi**“ nime all. Küll ei ole tema julest iseäralist salmitogogu trükitud, aga ajalehtedes ja salmitogudes ilmunud luulded, mis tema loodud, on ilusad.

Pääle nende naesterahwaste on weel neid „**Linda**“, „**Salme**“, „**Silme**“ ja „**Chala**“, **Anna Blumenfeld**, **Mathilde Flink** ning **Liina Täker** salmitsid loonud ja ilmuda lastnud, wiimne ka iseraamatus.

Uuemal ajal on hulk nooremaid salmiloojaid Gesti luulewäljale astunud, kellest siin kohal üksnes lähemini kõneleme.

Endine Kolga-Saani õpetaja **E. Rathlef** on „Laulu ja mängu lehes“ ja ka „Postimehes“ k-tähe all kaunid mõistujuttusid awaldanud.

Dige rohkesti on luuletanud **P. Jakobson**, kelle tihti õige tuumakaid luuldeid tema jalmiraamatus „**P. Jakobsoni luuletused**“ ja ajalehtedes, kõige rohkem „Postimehes“, leiame.

Wiljakas ja rahwalik luuletaja on ka **G. E. Luiga**, kelle salmituid ajalehtedes ja luulekirjas „**G. E. Luiga laulud**“ loeme.

Andega luuletaja on **Jakob Tam**, kelle luuletused nime all „**Organud**“ hääled, aga ka ajakirjades, on ilmutatud.

Rohkesti ja kenasti luuletab **R. E. Sööt**, kelle salmitud nime all „**Maja öied**“ I. ja II. on trükitis ilmunud ning mõned ajalehtedes.

Kaunil andel salmid ka **R. Rrim** ajalehtedes. Tema julest itmus pikem kena luuletus „**SaatuSte ja wale wängis**.“

Kõlbulifesti luuletab A. M. Saar ajalehtedes. Tema kogutud on õpu- ja lõbuviri „Tõe-terad.“

Ajalehtedes avaldavad vennad Jakob ja Johan Liiv siin ja sääl mõndagi lugemise väärt salmitut. Jakobi avaldatud on kats „Viru kannelt.“ A. Fürgenstein on luuletuse „Juta“ kirjutanud. Kaunid salmitsid avaldas Ch. Kannike (Maier).

Tubli andega on G. Dis, kes ka ajalehtedes oma salmid on avaldanud.

Mõndagi lugemise väärt luulet leiame P. Grünfeldt'i julest ajalehtedes ilmunud. Tema andis ka laulukogu „Dilmestik“ ja „Laste öie-wäli“ välja.

Mitmedgi salmitud on M. Kampmann, F. Parw, Fr. Kõiv, F. Leppik, L. Speek (Leidin), M. Pukits, J. Kalmholm, Sulfsenberg (Tunde), D. Brunberg, M. Undi, Kaljula (Jaks) ja W. Univer ajalehtedes, P. Peets, A. Lattik, A. Kennit, A. D. Neufeldt (Uuspõld), M. Lembit, A. Daniel, L. E. Wöhrmann ja K. Kalju (wiimne) „Laulu ja mängu lehes“ avaldanud. J. Leppik lasis ka wäikse salmitogu „Laululind I. ja II.“ iseraamatuse trükkida.

Kõnda kosub, kaswab, haljendab, õitseb ja kannab ilu milja Eesti luuletamise wõim ja ei jää mitte soiku, waid lähed rahwa hulta südameid peenete ja õrnade tundmustega täitma.

Döfene muusik.

P. K. Roseggeri külastus.

(Wärg.)

Teel ütles sepa tüdruk oma pere tütrele:

„Natuke totter on see kangur küll.“

„Ma mõtlen, ta on siiski natuke targem kui sina,“ wastas Paula karistawalt. Ja enam ei räägitud midagi.

Giedel teadis küll, et ta kui perekonna ainuke tugi wäeteemistusest prii on. Siiski läks ta ühel päewal majori käest nõuu küsima, kuida sellest pääseda.

Major, pikk, kõhn mehike, kelle elu ainuke ülesanne weel oli ruualatele küürus ja kohmetanud küla-inimestele wäemehe käiku ja oleniist näidata, silistas ägedalt oma sõjalikku habet ja käsiskis poiszi päälmised riided seljast ära wõtta. „Bravo!“ öiskas wana ohwitser, „jellel on aga riind!“ Ta pörutas rusikaga selle pääle, nii et see pörises. „Kuulge! See on pää-hüäl. Ei, ei, armas poisz, teie ei pruugi mitte kurwastada, teie olete kõlblik. Dtsje seisma!“

Giedel oli waheajal filmad toas ümber lemmata lastnuud, et ehk wahest mõne usse wahelt tudagi wiitulid näha saada. Et ta aga midagi selle jarnast ei leidnud ja kuub araminekuts juba seljas oli, siis kogus ta weel kõik oma julguse tokku ja küsis: „Kas herral ei ole mitte wiuli-korjandust?“

„Kas te' teate küsigil mõnda tähtsat mänguriista?“ küsis major ruttu.

„Seda küll mitte,“ kogeldas Giedel, aga kui ma neid natuke näha tohiksin!“

Kõhe oli kõrwal oleva kambri uks lahti. Muupakkimult, nii kui pihhasse paita, astus poisz sisse, nii et ta üle läwe komistas ja „oha!“ hüüdis. Ta oli ofalt oma kohmetuse, ofalt sijemise liigutuse pärast näost punane. — Kambri seinad oliwad halli kalewiga ära lõõbud, ja sääl rippusiwad wiitulid kõigis suurustes ja moodides. Kui ilujasti wärwitud oli nende riistade wahtrapuu, kui kenasti painutatud ja wõlwitud nende kered, kui toredad nende pikad kaelad imelikude tigu keerutustega! Ja poognad: pikad ja lühikesed, laiad ja kitsad, õiged ja kõwerad kõisjugu wärwidega. Major, kes selle üle rõõmustas, et kord üks inimese hing tema korjandusest ofa wõtab, hakkas seletama, kelle töö see ja see wiul ja mis tähtsus tal on jne. Tal oliwad sääl Amati, Montana, Guarneri, Bergonze, Jakob Staineri jne. wiitulid. „Ja siin!“ sojistas ta ühte õhukest hele-punast wiulit seina päält maha wõttes, „see on Straduarus! — Üks cremonlane! — Dtsje seisma, kolmattümmend!“

Meie Giedelile olivad need võõrad nimed tähtsusetu, aga ta kuulas neid siiski auupakkitult. Kui major sõrmega cremonlase keeli tõmbas, et ta lõpmata ilusat häält näidata, ütles poisj: „Mängige midagi, olge nii hääl!“

„Mina ei mängi ialgi,“ kostis major, riputas wiuli suure hoolega jälle oma wana koha pääle ja lükkas poisji tasakesti toast wälja.

Sellest päewast saadik oli Giedeli rahu kadunud. Ta mõtles wiulid, ta kudus wiulid, ta nägi und wiulitest, ja kui aega oli, siis läks ta wälja ja wahtis selle maja poole, kus major elas.

Ühel päewal kuulis ta koolmeistrit ütlewat, major ostawat mõõgaga küll ümber käia, aga mitte wiuli pöõgnaga, ja oma korjanduse olla ta niisama uusa päisja kofku ajanud. Dieti welda, ei ollagi ta wiulitest pääle ühe midagi suurt asja.

„Koolmeister!“ mõtles Giedel iseeneses, „kuda wõid ja niuwiisi rääkida! Olessin ma nii õnnelik, kui selle kõige halwema neist halwadest saaksin! Aga, et tema mitte ei mängi? Mii palju wiulid, ja ei mõista mängida! — Ma tahaksin aga paari tunni pääle ühte saada!“

Warsti pärast seda läks kangrulle korda majori käest küsida, kas ta ei wõiks ühte wiulit üheks päewaks laenata, üheks ainsaks päewaks, ja ainult seda, mida major kõige halwemaks peab. Tema, Giedel, tunia oma kütje selle eest pandiks.

Major plahwatas jämedalt ja uhtelt naerma ja pöõras poisjitejele selja. Sellega oli asi otjas.

(Järgneb.)

Carmen Sylva.

Carmen Sylva on praeguse Rumenia kuninganna Elisabeti luulenimi. Ta on sündinise poolest sakslane. Tema isa oli Sakja würst Hermann von Wied ja ema Wlaslaw würstikoja prinzejs. Oma isalt päwis ta waimu kõrgust kõigis ilukunstides, oma emalt helde ainsa südamet, mis ta rahwas, ta alamad, küllalt kiita ei jõna.

Enam kui kaksikümmeid kirjatoõd on ta ühe aastakümne sees ilmale toonud, nende seas raamatud, nagu: „Minu Rhein,“ „Ühe kuninganna mõtted,“ „Kõigest iluast“ jne., mis kõik wõga mõtterikkad waimusünnitused on.

Juba warajes noores põlwes õppis prinzejs Elisabet muusikat armastama. Sellest on üks tähtjas tunnistus tema neiu põlwe ajast alali; jee oli ta würstlikule emale pühendatud ja käis järgmiselt: „Laulupüha Kölnis! Sul ei ole wähematgi aimu ühest niijugusest pühast! 750 mängijast Beethoveni 9. symphoniat kuulda, mille lõpul weel koor laulab! Sõnadega ei saa seda ütelda ega mina ka kirjeldada. Süimeise-laps, jee oli jumalik!! Kui ma selle pääle mõtlen, siis tunnen ennast kui ära kaduwat selles otjata täiuses, jesi ma kuulen wiisifid ja kofkütõla, mis ka suruuid wõikfiwad elustada ja hinge ülesandada!“

Need waimustawad sõnad näitawad, kui wõga prinzejs Elisabet siis juba muusikat armastas. Kõik arwasiwad ka, et jee tema elu ülesandeks saab, aga ta süda ja meel oliwad liig auusad, et ta ühte sihti oleks walinud, mida kätte-saada talle wõimata oleks oluud. „Misjuguise waimustusega, misjuguise palawusega hakkasin ma mängima! Ma käisin muusika nagu mõne kummardatawara armukeje järele ja palusin teda mind õiguse tee pääle wiia. Ta jooksis aga ikka wõga ruttu eht lehwis liig kõrgel, kuhu minu tiiwad ei ulatanud. Laulud kõlasiwad mu suust nõrgalt ja wõikfelt, kuna nad süütawalt eht kaebawalt olekfiwad pidanud helijema. Ma jooksin siis lähemasse metsa, mis mind trööstis.“

Nii kirjutas ta omas ifamajas. Kui ta aga pärast oma hõõrõle ühendamisega Peterburi reisij, ärkas jälle ta muusika-armastus Anton Rubini kaudu teda kuninganna weel praegugi üle kõige auustab, uuele elule. Kui ta omal ajal õpita õpetajat ootas tulema, siis oli ta igakord nii juures ärrituses, et hiin...

fippus jääma. Ta vaatas oma õpetaja pääle nii suure auukartusega, et ta „eneise wäikesed anded koguni julgust kaotasiwad.“ — Rubinsteini mängu kohta ütles ta: „Näitab nagu kaoks klaver selle suure wõimu all ära, siis jälle heliseb ta õrnalt nagu mõni magus muinasjutt. Ta mängus on nii palju õrnust ja äratawat, mida küllalt inestada ei jõua. Selles ainult seisabgi anne (genius), et määratu wõin ja arusaamata osawus kui kõrwalised asjad ette tulewad, ehk nii suurewihilised on, et päältkuulaja nii kui walgust tabatud nagu mõne looduse-ime juures seisab. Ta mängus on niipalju nõiduslikku hinge-õhku, mis inimest wägisi kipub uimaseks tegema.“

Need sõnad näitawad, kui wäga kuninganna muusikat armastas, ja siisgi lahkus ta temast, sest et ta ennast selle õele, luulele, pühendas.

Omalt uuel isamaal leiab Carmen Sylba mahti mitmekesist ja iseäralist muusikat kuulda. Rumenia tuliste ja muuslaste imelikkude wiiside kõlal on nii mõnigi tema tähtsatest waimutöödest sünnitatud.

Runinganna on ka Rumenia rahwa näitemängu eest emalikul hoolt kandnud. Palju uusi tükkisid, nende hulgas ka Shakespear'i „Hamlet“ ja „Macbeth“, ja Schilleri „Rööwliid“, on tema juhataste all suure osawusega ette kantud.

Kõrge proua, kelle wäsimata waimule kuninganna ülesandest küllalt ei ole, on meel tänapäewani kirjanduse põllul töötamas, ja iga aasta toob uusi raamatuid ja terwitusi temalt ta wanale kodumaale.

Seda ja teist.

Beethoven oli, nagu mitmed teised anderikkad mehed, wälimiste asjade wastu erapooletu; nimelt rahast pidas ta wähe lugu. Sellest siis ka tuli, et ta oma looduse-armastuse läbi wäikestele reisidele ahwateletud, wähe selle pääle waatas, palju ta ära kulutas, ehk palju tal raha selle tarwis oli. Kord wõttis ta jälle ühte wäikest teekonda Wieni ümberlõudu ette, ja ühes üffikus külas meeldis talle elu nii wäga, et ta mitmeks nädaliks sinna wõõrastemajasse paigale jäi, mille läbi rehnung peremehega kaunis suureks kaswas. Et Beethoven maksimisest juttugi ei teinud, siis arwas peremees tarwis olewat talle seda meelde tuletada, päälegi et ta oma küllalist päewa harwa näha sai ja tema kuulsusest midagi ei teadnud. Ta palus teda see-pärast alandlikult maksimise pärast, ja Beethoven ei pannud seda sugugi pahaks, waid ütles: „See on õigus, teie peate oma raha saama; et mul aga teid praegu sugugi ühes ei ole, siis peate linnast ise tooma.“ Nende sõnadega läks ta teise kambriisse ja tuli jäält mitme poogna tihkesti täis kirjutatud nootidega tagasi. „Wiige see K. muusikakauplusesse,“ ütles Beethoven, „terwitage kaupmeest minu poolt ja ütlege, et minul raha otjas on ja et ma küsida lasen, kas ta wõib nende nootide eest wulle 100 dukatit saata.“ Peremees waatas pea küllalise, pea täiskriiteldatud paberi pääle ja hakkas kartma, et tema mitte täie aru juures ei ole. Kui Beethoven aga kindlasti tõendas, et ta nende eest raha saawat, siis wõttis ta ometi nõuaks õnne katsuda, päälegi, et tal omal ka waja oli linna miina, ehk ta küll kindlasti loota ei julgenuid. Wähemalt tahtis ta järele kuulata, mis mees see Beethoven õige on. Kui suur oli ago mehe imestus, kui talle kõige suurema lahusega ja auupakkumisega nootide saatja jaoks need 100 dukatit kätte loeti.

R o m p o n i s t i õ h k a m i n e. Oh, komponeerimisega ei ole nüüd uue ajal enam midagi wõita. Kui üks hää mõte walmis on, siis ei ole paberit, kuhu pääle kirjutada; ja kui on ülesse kirjutatud, siis ei leia kirjastajat; ja kui sa ühe lejad, siis ei ole maksjat; ja kui saab trükitud, siis ei osteta; ja kui keegi ostab, siis ei osta keegi mängida; ja kui keegi mängida ostab, siis ei meeldi ta kellegile.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Sind aastaks kättesaamiseks 1 rubla, poolsek aastaks 60 kop. — Ise ära tuua aastaks 80 kop., poolsek aastaks 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wasta. Toimetuse adress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Sineari, Babeloni ja Madai kirjandusest.

Piibli raamatus loeme palju Sineari, Babeli ja Madai ehk Meda rahwast. Nende rahwaste sugulus ja tõug ei ole täna päewani kindel. Õpetlased püüawad suure waewaga wälja saada, kes nad dieti on. Sineari rahwa poolest on meile kuni rikas ja rohke kirjawara järele jäänud. See on kiilkirjades, mis wanadest mälestustest, kiwide pääle raiutud, leiame. Need kirjad on kiilu moodi, millest nende nimi tuleb, ja leitakse neid kesk-Aasiast Mesopotamia ümberkaudu wanade Babel'i, Grah'i, Akkadi ja Kalneh'i linnade waremetest veel tänapäewani. Õpetlasi on küllalt olemas, kes neid kirjasid lugeda mõistawad. Meist õpetlastest ütleb üks jagu, et Sineari (Sumeri ehk Wana-Kaldea) keel on Turani (Soome-Ugri-Türgi) sugu, teine tõendab, et ei ole, aga ei tea küsagi, mis rahwastega ja keeltega see keel sugulane on. Miipalju on tõsi, et Sineari keelel näituseks seefama seadus sees on, mis Soome keelel ja Gesti keele Wõru murdel, see on vocalharmonia ehk täishäälikute kokkufõla. Juba see ainus keeleseadus tunnistab, et Sineari keelte sugulus Soome sugu keeltega mitte wõimatu ei wõi olla, sest et Indo-Germani sugu keeltes seda keeleseadust olemas ei ole. — Babeli, Kaldea ja Meda rahwa sugu kohta on arwanised ka mitmesugused: kuna ühed kõiki neid rahwaid Sineari rahwaga sugulaseks peawad, ütlewad teised, et Babeli ja Kaldea rahwad olnud Semi (Juudi-Arabia) tõugu ja Meda (Madai) rahwas koguni Indo-Germani tõugu (Wene, Saksa, Italia rahwastega sugulased). Siin selget otjust anda on raske. Need õpetlased, kes Soome sugulust leiawad, annawad juba seda eneste arwanise tõendusets, et sõna Meda ehk Madai-gi olla Soome-Gesti keele sõnaga „maa“ sugulane, sest d olla sõna seest Soome-Gesti keeles wälja langenud, ja sellest sõnast olla sedawiitji „maa“ saanud. Gesti sõnas „madal“, mis „maa“ga ühest juurest on tekkinud, on see d weel praegu täiesti alles, sest „madal“ tähendab seda, mis „maa“ ligi on. Ja Meda ehk Madai mees olla ennast just niisamati „maa“-meheks nimetanud, nagu seda eestlane weel tänapäewani teeb, kes ennast „maa“-mees ütleb ja oma rahwast „maa“-rahwaks hüüab. Just sedasama teeb ka praegugi weel Ungari rahwas, kes end „magyar“ nimetab, kuna sõna „magyar“ õpetlaste seletades ka muud ei ole kui maa-mees, sest silp „ma“ olla tuntud „maa“ sõna, ja „gyar“ tähendada „meest“. Kindlat wastust wõime alles siis selle asja kohta saada, kui uurimine weel sügawamale asja tuumale jõuab. Senikaua wõime aga küsagi oma jagu õigusega Sineari-Sumeri, Babeli, Kaldea ja Meda rahwaid Soome-Gesti wanadets sugulasteks pidada, kes juba enne Kristuse sündimist tuhat tuhat kuni neli sada aastat maa päält kadusiwad (Pooletti).

Dõjene muusik.

P. K. Roseggeri külajutt.

(Särg.)

Oli see sügisene pühapäev. Külarahvas käiswad muist väljas jalutama, muist istusiwad kõrvi juures ja westiswad juttu. Major oli ühe oma wana sõbra juurde sõitnud, kes temale kirjutanud oli, et ta ühte väga wana wiulut teada. Ta olla wanade trubaduride aegne, ja üks wana mustlane, kes ta wäärtusest ise midagi ei teadwat, mängida teda kõrwikäristawalt ühest kohast teise hulkudes.

Hoi, seda pidi meie major lähemalt nägema, ja selle pärast sõitis ta sinna.

Majori elutorteris oli paar ainaid lahti jäänud. Giedel küürutas mäe kalda all ja wahtis wiulid fiske. Majori majahoidjanna oli ka välja läinud ja usse suure praginaga luttu keeranud. Giedel wahtis lahtistest aknatest fiske. „Sellel on nii palju, ja minul ei ole ühtegi,“ ümises ta iseeneses. Ühtiselt lõi ta enesele risti ette ja jooksis ära.

Ta läks teed mööda kuni sillani ja jäält üle kuni sepa taluni. Akna pääl, kus tema elas, seisiwad ilusad lilled, muud midagi.

Wesi kohises, ja mägi saatis juba oma tumesiniist warju maja üle.

Kaks noort meest seisiwad sepameistri aias, pikkade kihwadega ja ettewõtlikkude nägudega. Siis lätsiwad nad majasse.

Oliwad nad sugulased, wõi mõned muud inimesed, wõi koguni kosilased?

III.

Waene Giedel läks jälle külasse tagasi. — Haripäewadel, mõtles ta iseeneses, siis läheb weel häda pärast; aga pühapäewal, kui midagi teha ei ole, siis ei jõua kudagi välja kannatada. See wajutus rinnas, see halastamata litsumine! Tarwis oleks noaga aru sinna puurida, et metsik meri välja wõiks woolata.

Kui ta majori maja juurde jõudis, oli juba kaunis pime, ja orus laotas oja üle ennaft sinikas pilweke. ükski lind, ükski kilt ei häälitse nud. Oh, kuida ometi ilm nii wagane wõib olla! . . . Maja ümber walitses sügaw waitus. Aknad seisiwad lahti. Giedel ronis müüri mööda ülesse ja hüppas aknast fiske. Ta kobas seina mööda, haaras cremonlase kõige poognaga kätte, peitis kuu alla ära ja oli natukesse aja pärast väljas metsa poole jooksmas.

See oli järgmisel ööl. ulewäl metsa kohal kumas kuu. Sepikoda oli wagane, ja wesi ojaketes wulises tajatesti üle kiwide. Sellel, kes mühina- ja paukumiseaga on harjunud, hakkab igaw. Paula oli juba woodis, ei wõinud agu waituse pärast, mis igal pool walitses, mitte magama jääda. — Ta mõtles oma ema pääle, kes juba kaua aega kirikuaias puhkas. Ta mõtles õhtades ka selle pääle, mis siis küll saab, kui isa teist korda abielusse astub — rikka Tiefwasferi lesega. Siis müüb ta wist selle koha siin ära ja läheb sinna elama? . . .

Kui neiu toas niiwilsi mõtles ja ise õige kurw oli, kuulis ta wäljast õrna heledat heli. Hakatufel kõlas see kui üks pehme, tajane inimese laulu häääl. Ta sai elawamaks, see oli kui magus kutsumine ja siis jälle kurblik taebamine; kui tajane abipalumine ja truu südame arwamine. —

Salgi omas elus ei olnud Paula niijugust laulmist ja nutmist kuulnud. Ta oli ise ükskord laulukoolis olnud, aga jellel lõpnata liigutawal häääl, mida ta praegu kuulis, ei olnud ühtegi farnadust teiste lauluhelidega. — Ta ei wõinud küll niiwilsi mõelda, aga üks tundmus elutjes temas, nagu peaks ta praegusel filmapilgul jurema, et lähemal filmapilgul juba taewa õnnistust pärida.

Natukesse aja pärast tõusis ta üles ja waatas aknast välja. All walgel pae-kiwil seisis kogu. Ta tundis kangur Giedeli ära ja nägi, kuida see wiulit mängis.

Ta hoidis enmast koguni waguſasti, wahtis alla ja kuulas. Ta kuulas nii kaua, kuni piſarad mööda pēstefid maha jooksma hakkafiwad. Nii wāga armastas ta seda inimest. Nii palju kaastundmuſt oli tal tema wastu, et ta nii tafane, nii fōbraliſ ja waitne, nii hāā ja kōikideſt maha jāetud oli. Kui ta ükſford wāikſe tüdrukuna eſimeſt korda kirikusse ühes wōeti, oli altari juures preeftri kōrwal ilus poifiſene ſeiſnud, ja nii ſagedaſti, kui ta ingliteſt mõtles ehk kuulis, tuli talle ſee poifiſene meelde. Wēga mööda, koguni pitkamaſi wōſus ſelleſt inglifi inimese.

Paula tegi aina lahti, mis pāāle poifs all māngimise maha jättis.

„Giedel,“ ütles neu kaastundmuſeſt wārijewal hāālel, „Giedel, mine nüüd koju. Sō on jaha.“

Noor mees āstus paari jammu aina lähemale ja ſoſistas ülesſe: „Paula, ma armastan ſind.“

„Wōta ta kiini, hopp!“ hüüdis ākitſelt üks kare mehe-hāāl. Kats ſōjariis-tadega meeſt kargafiwad peiduurkaſt wālja ja kiſkufiwad waefe kangrupoifi pikali. Giedel hoidis ikka weel, kōigefſt hirmuſt hoolimata, wiulit kōrgel ülewal, et talle midagi wiga ei ſaats; rohkem ei kaitsnud ta enmast jugugi, waid pigistas hambad kōkku ja laſkis ennaſt ſiduda.

(Sōpp tuleb.)

Sõnumid muſiſka ja muu kunſti eluſt.

Jean Gerard Bōrs, Hollandi-maa wanem ja kuulſam helilooja Delfti linnas, on hiljuti 80 aastat wanaks ſaanud, aga on weel wāga ārgas waimu pooleſt. Oma ſünnipāewal on ta kontſerti juhatanud, mil ükſnes tema enefe loodud laulufid ettekantud, mis palju kiitufſt leidnud.

Walencia linna konſervatoriumi Hispanias on Sakſa helilooja Franz Vittersheid'ile noblenzis profefſori aunime andnud.

Dr. Wilhelm Langhaus, hiljuti Berlinis ſurnud helilooja, on Leipzigigi muſiſkatoolile 100,000 marka pārandanud. Ta on iſe ka noores eas ſelle kooli kaſwandik olnud.

Hans Huber, Schweiz'i komponiſt. on Bajel'i ülikooli pooleſt doktori aunime ſaanud oma tuumatate helitōōde eefſt.

Dswald Bottero, baſilaulja Florenzis, Italias, 43 aastat wana ja paſunapuhuja Joſef Deberer Santa Barbaras pōhja-Amerikas 80 aastat wana, on mõlemad kätt enefe külge pannud ja enefe elule otſa teinud. Ei ole teada, mis Deberer'd raſtele teole ajanud, aga Bottero on ſelle pāraſt oma elu lõpetanud, et tema kōigefſt hingefſt armastatud naene ākisti āra ſurnud.

Seda ja teiſt.

Roſſini juurde tuli ükſford klawerikunſtnik. „Kas Teie ei ſoowi, meister, minn uut tükki kuulda?“ rāākis ta tormil kuulja komponiſti wastu, mida ſee talle ka lubas. Poole-tunniliſe mīrſtamije ſarnaje jōra järele küſis ta: „Noh, kuida meelbib ſee Teile?“ „Ta on tōeſti imeſtamije wāārt,“ koſtis Roſſini. „Teie olete tōeſti wāgewam, kui ſumal. Tema loi maailma ei üheſtgi āſjaſt, Teie loite muſiſkaſt ei midagi āſja.“

Māleſtufe kirja tahwel. Helilooja: „Waadate, armas kapellmeister, ſelles majas elan ma ja teen tōōd!“ Kapellmeister: „Tōeſti, ajalooſ mēleſtatataw maja! Kui kord ſurnud olete, ſiis jaab ta wiſtisti tahwliga ehitud ſaama.“ Helilooja (meelitatud, aga alandlikult pafutud auu tagaſi lūkates): „Mis Teie nüüd ajate — mis wōiks ſiis ſelle tahwli pāāle kirjutatud olla?“ Kapellmeister: „Siin on möōbleeritnd tuba wālja üürida.“

Ruttaw heliseadja Johann Strauss sai Pariisi linna ühe naesterahwa käest järgmise kirja: „Minu herra! Mina olen üks Teie kõige kõrgemalt waimustatud arustajatest. Minu lugupidamises seisate Teie weel kõrgemal järjel kui Lecocq ja Suppé! Mul on nüüd üks suur palwe Teile ette kanda: Andke mulle ometi õige ruttu teada, kuida selle Teiest loodud walssi nimi on, mida alles hiljuti olen kuulnud ja mida ma, maksu mis maksab, tahan mängima õppida, sest tema on ütlemata ilus! Tema wiis käib nõnda: Tiriri, tiriri, tiriri, diduum, diridum, dirum, tiriri.“

Herra Strauss otsib wist ikka weel selle walssi päälkirja, mille hatatus „Tiriri“ on, sest see naesterahwas ei ole tänapäewani oma kirja pääle wastust saanud.

Haruldane haug. Heidelbergi lossis oli aastate eest weel üks pilt näha, kus suur haug (purikas) ümber pandud kuldse rõngaga ja järgmise Saksa-keelse allkirjaga oli üles maalitud: „See on selle hawi suurus, keda keiser Friedrich nimega Teine, oma käega Wog'ise Lanternis on sisse lastanud ja niisuguse rõngaga ära märkinud, aastal 1230. Sai Heidelbergisse toodud 6. nowembril 1497, kui ta sees oli olnud 267 aastat.“

Kohaline ajalugu jutustab sellest haruldasest maalist järgmist: Keiser Friedrich II. lastis omale Keiserlauterni ligidal palee üles ehitada. Üsna selle ligidal oli wana kuiwaks jäänud kalatiik, mida Keiserwog'iks nimetati. Seda tiiki lastis keiser uuesti wett täis lasta ja pani oma käega temasse hawi-kala elama, kellele kuldne rõngas keha ümber oli pandud Greeka-keelse päälkirjaga: „Mina olen kõigist kaladest esimene, keda keiser Friedrich II. selle tiigi sisse on pannud, 5. oktoobril aastal 1230.“ — Nimetatud rõngas olla seda laadi valmistatud olnud, et tema kala kaswamist mööda wõinud järele anda. Aastal 1497 wõeti see kala wälja ja saadeti Heidelbergi linna. Tema pikkus olnud 19 jalga ja raskus 350 (?) naela. Kuurwürst Philipp lastis selle haruldase purika tema loomulikis suuruses ära maalida ja pildi Heidelbergi lossi seina pääle panna.

Lahtised lehed.

1. S o o w i t u s e k s.

Ei kaewanud neid keegi kaljudest,
 Ei püüdnud hallikatest, waljudest,
 Ei korjanud ma ühte kuldsest kõrest,
 Waid kõik on — meie hapu-kapja kõrest.
 Meed lehed, mis ma Teile ette toon'd,
 Mis omal ajal Taara tarkus loon'd,
 Ei ole mitte ranna roosi-leid,
 Ei noppin'd tuuter mere põhjast neid.

„Lus laulik.“

2. W a n e m u i n e, w a s i k a d j a h ä r j a d.

Kord laulis Wanemuine Taara mäel
 Mii ütlemata iluduse wael,
 Et hunt ja jänes, rebane ja karu,
 Kõik saidwad tema ime-laulust aru.

Ta leidis wastukõla igas õues,
 Ja kindla koha linnukeste pües.
 Kuid kahju, kahju! Wasikad ja härjad
 Ei toonud talle, mis on tänu pärjad.

Mitispärast? — Lahtsid ise asja a'ada
 Ja targemaks, kui Wanemuine, saada.
 Seft on neil tänagi weel mõru meel,
 Kui õfakt kõlab künnilinnu keel.

n.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind aastaks kättejaatmisega 1 rubla, pooles aastaks 60 kop. — Sje ära tuua aastaks 80 kop., pooles aastaks 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Sineari, Babeloni ja Madai kirjaandusfest.

(Särg ja lõpp.)

Sumeri kirjad on aga meile järele jäänud. Mis neist leiame, jellel on ißeära-nis asja lauluga ja muusikaga. Gesti Sineari-Sumeri kirjades leitakse rohkesti jalmikuid, mis jumalatele lauldi. Need laulud on enamasti kõik palwe-, kiituse- ja tänu-laulud, mis jumalatele ette kantid, kui midagi paluti, auu andes kummardati wõi saadud annete eest tänati. Sineari-Sumeri keel kadus juba maailmast ära, aga Babeli, Kaldea ja Meda rahwad wõtsiwad Sineari-Sumeri jumalad enestele orjata, ja surnud Sineari-Sumeri keel kõlas weel kaua pärast rahwa enese lõpmist Babeli, Kaldea ja Meda rahwa ja Semi sugu Ašyriagi rahwa preestrite suus jumala-orjustel. Sineari-Sumeri keel oli nende preestrite püha keel, mida üksnes preestrid mõistsiwad ja õppisiwad, ning jumalaorjusel tarwitasiwad, kui juba rahwas teist keelt kõneles. Need palwe-, kiituse- ja tänu-laulud on kiilkirjades ülewal, mis õpetlased loewad ja mille leidjad ja wäljamõtkejad sumerlased oliwad. Ißeäranis Ašyria ku-ningate kirjakogudes on kiilkirjasid palju olnud ja järele jäänud. Kiilkirja tarwita-siwad pärast Semi sugu ašyrlasedgi oma keeli kirjutada, nõnda et siis kõik kiilkirjad mitte Sumeri omad ei ole. Aga sumerlaste kirjad, milles nende jalmikuid ja lau-lusid lugeda wõime, jääwad, kui otjus kindel, Soome sugu rahwaste kõige wanemate mälestuste sekka. Nende laulude muusik on, niipalju kui uurimine ulatab, ka Gesti rahwawiihodega sugulane.

Dõsene muusik.

F. K. Hofeggeri kälajutt.

(Särg ja lõpp.)

Waheajal oli sepa majas ka elawaks läinud, ja inimesed ruttasiwad selle küsi-musega wälja: „Mis see tähendab? Mis on sündinud?“

„Meie oleme warga kiini saanud,“ diendas teine ihandarmidest. „Ta on herra major Stramperi elufortekise tunginud ja käält ühe wiinli ära warastanud.“

„Kangur Giedel!“ hüüdisiwad nüüd sepad ja talurahwas. „Niisugune koi! Kui püha päält näha ja nüüd siisemurdja!“ Aga see on kena! Ka wana sepameister oli teki alt wälja pugunud. „Üks waras? Üks rauawaras?“

„Üks kerjaja wiulimängija.“

„Logard!“ urises sepameister, „mis ta siis õffel minu maja ees otfib?“

„Ta on tütrele wiulit mänginud,“ naeriswad nad.

„Teine kord warasta parem mõibleiba, seda wõid wagujusti ära süüa,“ piltas üks fulane. „Wiulid käähward palju, nendega langed ikka kimpu.“

„Palju see warastatud asi maksab?“ hüüdis Paula, kes ennast nüüd tungiwalt ka sinna hulla segas.

„Meiuke!“ kostis shaudarm, „see kära ei ole mitte wiuli, waid warguse pärast.“

„Ütle midagi!“ kästis tüdruk Giedelit. „Kaitse ennast!“

„See ei aita midagi,“ kostis poisj wagujusti.

„Nad ei usu mind mitte. Homme oleksin ma teda ta omanikule jälle tagasi wiinud. Nad ei usu aga seda mitte, ja ma pean wangi minema. Sumala nimel, nüüd on mul nii kerge. Ole aga nii häa, Paula, ja anna teda ta omanikule jälle tagasi, ja hoi, et talle midagi wiga ei saa. Ma olen oma wiletsust nüüd wälja mänginud. Nii häa ei ole mul ammugi enam olnud kui nüüd. Ära aga mind koguni ära unusta, Paula, kui ma furnud olen.“

Tüdruk tahtis weel midagi selle pääle ütelda, aga pääle tungiw nutt ei lastnud teda mitte rääkida, ja nii wiiswad nad waese poisj waitfel kuuwalgel wõl ära ja paniwad walla kohtumajasse wangi.

Järgmisel hommikul oli terve Schwandau kihewel. See oli ju ustmata, kuulmata asi! Mõned arwasiwad, et Giedel on pääst nõrgats läinud. Teised wandusiwad nõida, kes teda ära nõidunud olla. Minult õige wähesed tundsiwad kahju-tõõmu selle sündmuse üle. Kohtumajasse koguniwad mõningad mehed kottu, nagu kohtumitud, preester, sepameister ja ka major Stramper.

„Kas see on siis teie tõsine mõte oma kaebtuse juurde jääda?“ küsis kohtunik majorilt.

„Ta on mulle kahetjakümend guldnat maksma tulnud, see cremonlane!“ kostis major.

„Aga ta on nüüd jälle teie käes,“ rääkis preester, „ja päälegi ilma ühegi weata. Weil on jellest poisjst kõikidel kahju, ta on wirt, lahke, ja keegi ei tea temast kurja. Kumal armastus! Ka meie oleme noores põlmes koerustikka teinud. Sätte päälegi niisama, herra major!“

„Minust ei pea keegi ütleva, et ma tema õnnetus olen olnud,“ kostis wana ohwitser. „Mõnda narr olla! Dtse peab ta ennast hoidma! Roh, siis olgu nii.“

„Kui nii on,“ lausus nüüd sepameister, „siis tahaksin mina ka weel paari sõna ütelda. Minu tüdruk on kui arust ära. Kui lugu nende kahe noore inimesega nii on ja et nad hulluks lähewad, kui nad üksteist ei saa — siis ütlen ka mina: Sumala nimel.“

Ta oli järele arwanud, et see parem on, kui tütar mehele lähew enne, kui tema teist korda abielusse astub. Niiviisi jääwad siis mitmesugused pahandused tulemata. Tüdrukul on ka natuke warandust ja wõib niiviisi kangru elujärke korda seada. Niiviisi on õige, ja isa ja tütar peawad ühel päewal pulme.

Kui Giedel wangist wälja astus, ootas Paula teda juba wäljas ja langes nuukfudes ta kaela ümber: „Nüüd oleme jälle koos!“

Pulma-päewal tuli major kõige wiuliga, see oli cremonlane.

„Mul on üks asi weel ära diendada,“ ütles ta siisjuhatuses. „Ka sellel mustlajel ta wana wiuliga olen ma jälgede pääl. See siin — ta on üks wäga haruldane riist — on noore peidmehe päralt. Ta on sellega oma armukesele muusikat teinud, ta wõib teda ka weel sagedamini pruukida. Kui wiul häälest ära on, siis peab ta suudlema, ja kui naesete armust ära on, siis peab ta wiulit mängima. Sa nüüd üks tore wäljs! Dtse seisma, poisj!“

Sõnumid muusika ja muu kunsti elust.

Orlando di Lassjo eht Roland de Lattre, maailmakuulus kirikulaulude looja on 2. (14.) juunil 1594 München'is surnud. Sünnikünn Mons tahab jeda 300-aastast mälestuspäewa sellega pühitseada, et selle meistri lauludega üks kontsert antakse. Mons'is on di Lassjol juba mälestusfassaas.

Veit Bach, kes Hans Bach'i ija ja maailmakuulsa Johann Sebastian Bach'i wanaija oli, on Gotha linna ligidal Wechner'i külas pagar olnud, aga oma ameti kõrwal ka muusikat osanud. Veit Bach'i maja olla weel praegu alles, ja selle maja seinä külge pandakse mälestuskirjaga tahwel, millel temast kui umbes 100 Bach'i nimega muusikameistri esi-ijast räägitakse.

Ambroise Thomas (ütle: angbroaas tomaa), Prantsuse-maa maailmakuulus helilooja, on wanaduse pärast Pariisi konservatoriumi juhatusse enese käest ära andnud.

Pierre Benoit (ütle: pier benoaa) Vämi rahwa kuulsam helilooja Antwerpen'i linnas Belgias, on 12. (24.) juulil oma 25-aastast ametipidu pühitfenud. Wäga palju sugurahwast on sellest pidust oja wõtnud.

Rossini 100-aastane sünnipäew on Pesaro's, kuulsa meistri jünnikünnas, wäga puudulikult pühitsetud, mis linnale auuks ei arwata.

Schweizi-maal on La Chaux de Fonds'i (ütle: lajhoodöwhong'i) linnas laulupidu olnud, millest 21 (nende seas 15 Prantsuse ja 6 Saksa) laulufeltji oja wõtnud. Siin on esimest korda jeda proowi tehtud, et tervele feltjile wõdras laul ette anti ja jeltis laulu noodist ära laulis. Neli feltji on jeda ometi teha jõudnud, üks paremini, teine nõrgemini. See annab rublist nooditundmisest märku.

Seda ja teist.

Kuda Eugen Scribe miljonaäriks jai, jutustab grahwiiuna Waschanville järgmiselt oma mälestustes. Eugen Scribe, selle julest iseäranis hult naljakaid näitemängusid on wälja woolanud, mis kõitjüstesse haritud keeltesse on ümber pandud, oli ühel õhtul luuletaja Kasimir Delavigne juures külalijets. Jutt liikus kõrge waimuannetega ehitud meestest, kunstnikudest, luuletajatest jne., kui Scribe ütles: „Minul läks õnneks niihästi luuletajana kuulsuse redelil mõni pulk ülesse ronida, kui ka juuremat oja oma warandusest üksnes selle äparduse tõttu korjata — et mul tuhaude frangiline paber ära warastati. Noore mehena elasin mina kaunis tehwas oletus, wiienda korra pääle üles ronida, jüda paijus mul lootusest, aga pung tühja täis, igapäewases läbitäimises wie hää sõbraga. Mul oli mitme nurga läinud katse järele wiimaks õnneks läinud, et üks minu näitemängudest oli etendusjeks wastu wõetud ja ühe aasta pärast jaatis mulle näitemaja direktor tuhat franki minu oja pääle langenud protsentisid üleüldijest fisetuletust. Müüd olin ma korraga ritas mees, ja rõõmu pärast kipitas mul jüda, jesi warandusest õige ruttu lahti saada. Sellepärast palusin ma oma sõpru järgmisel hommikul minu kulu pääle Very wõdrastemajasse einet wõtma ja lubasin neile austrid, trüfflid ja shampanja wiina teha-kinnitujeks anda. Very juures oli aga jell ajal kõige toredam ja kallim wõdrastemaja. Ohtu läksin ma aga weel paariks filmapilguks kodust ära ja jätsin harjunud kombel oma toawõtme uksehoidja kätte; minu warandus aga, mis mulle ja minu sõpradele igatsjetud rõõmu pidi muretsema, puhtas rahulikult luffu pandud kummuti juhwlis. Kui ma üürilese aja pärast tagasi tulim ja weel lord oma kallist rahapaberit jüdame rõõmustujeks filmitjeda tahjün — oli ta kadunud, ära warastatud! Ja selle juures ei olnud lufu lõhumisest mitte jälgegi näha! Toa

ukse lutt oli rikkumata, niisama terve oli kummuti suhwi lutt, kus mul raha oli ära peidetud, atna riivid olivad ka jeeft poolt kinni! Mina jooksin uksehoidja juurde alla ja möirgasiin :

„Kas teegi minu toas käis?“

„Ei teegi,“ wastas uksehoidja imestusega minu äritatud olekut nähes.

„Aga siisgi,“ hüüdis tema naene, „kas teate, herra, waewalt, et ära olite läinud, siis tuli Teie sõber, seesamane fuur tõmmu, ja wõttis Teie wõtme, tuli aga filmapill jälle tagasi ja ütles, et tema ei tahtwat Teid oodata, ja meil ei olla ka wajagi Teile nimetada, et tema Teie korteris on käinud.“

„Seesama juur tõmmu“ oli minu kõige parem sõber, minu kaastööline. Tema ei wõinud minu tagant warastanud olla, see oleks otse pööraane mõte olnud!

Teisel hommikul ilmusiwad sõbrad määratud tunnil minu juurde, tema, minu tõmmu sõber ka — tema esimene pill langes minu kummuti suhwi pääle, tema nägu oli kahwatunud — mul käis külm jumedus üle selja. . .

„Armsjad sõbrad,“ ütlesin mina, „meie einega on asi halw, minu raha on ära warastatud.“

Sõbrad saiwad minu häälestgi aru, et minu sõnadel tõsi taga oli. Esiotsja olivad nad kui tarretanud. siis aga hüüdisiwad nad kui ühest juust:

„Anna see wargus filmapill politseile teada!“

Minult minu t õ m m u sõber ei lausunud sõnagi.

Nüüd küsisin ma teda :

„Kas sina ka selle arwamise poolt oled?“

„Noh, muidugi,“ wastas tema.

„Olgu siis nõnda,“ ütlesin mina, „sinul on kõige ilusam käekiri, ja ja oled ka natuke jeadufetundja, pane sina see teatus politseile üles!“

Suna tema kirjutas, näost ikka kahwatumaks läks ja temal jämedad higipisarad otja eest tilkusiwad, kadus kõik mu wiha, mis ma salaja tema wasta oma südames kandsin. Mina palusin oma sõpru, mind filmapilguks üksi jätta, mitfitasin siis kohe pärast nende äraminekut oma kaebtusekirja kolkku ja põletasin tema ära. Peaegu jelsamal filmapilgul astus üks muistne ülitööri kaasõpilane, nimega Poirson, minu tuppa. Mina ei wõinud seda meest sallida, sest et ta minu meelest alati upskas ja kalk oli, päälegi oliin ma kade tema pääle, sest et tema wiinise aja jooksul minu rruud sõpra, keda praegu wiht südametundmus näräs, oli enesese külge meelitanud. Oma harilikul uhkel toonil ja kombel teatas Poirson mulle, et tema oma sõbra nimel selle palwega minu juurde olla tulnud, et ma oma kaebtuse politseile sisse andmata jätaksin. Sigemat jeletust saawat sõber ise andma. Mina näitasin sõrmega kaminas hõdguwate paberijätiste pääle ja ütlesin :

„Sääl puhfab see kaetus!“

Poirson waatas tüki aega tunnistades minu filma ja hüüdis siis :

„Sina oled tubli mees, ja ma tahan igawesti sinu sõbraks jääda!“

Nende sõnadega tõmbas tema mind enese kaisju. Ja ta pidas ka sõna! Teda oli hiilgaw tulewit ootamas; ta sai Gümnaase-theatri direktoriks, mis kaua kõrgema seltskonna juures suures auus seisis. Tema muretšes selle eest, et minu näitemängud selle ajutuse näitelawal etendusele saiwad, kandis selle eest hoolt, et nad rahwa poolt wainustusega wastu wõeti ja mina suuri summasid omandasin, mille kaswamise tarwis tema kõige paremaid kohtasid muretšeda mõistis. Minu truuta tõmmu sõber aga läks hukka, kuna mina tema warguse tõttu miljonäriks sain — sest ilma selle juhtumisetä ja tema järelbusteta oleksin ma wiht praegu alles wäikse warandusega mees! . . . Nõnda'p õnn tembutab!

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Sinub kuus korra.

Sind aastas tähtsaatmisega 1 rubla, pooles aastat 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastat 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Muusik harimata rahwaste juures.

See igal rahwal maailmas on oma laul ja mäng ehk lühedalt muusik. Siis on küll ütelda, et muusik enam ehk vähem kõigi maailma rahwaste omandus on. Aga teadja ei wõi salata, et ühel rahwal seda rohkem on kui teisel. Haritud rahwaste juures on muusik hariduse enese läbi kõrgele järjele tõusnud, aga harimata rahwaste juures on anne ülem asi. Nõnda näituseks ei ole ilusad rahwawiisid mitte kõrge hariduse wili, waid need sünniwad üksnes rahwaste suuremast ehk vähemast muusikalisest andest. On keegi rahwas wäheste muusikalise andega, siis on tema laulud wiltsjad ja waesed, koguni lihtlabased ja mõne ainfa heliga, on aga mõni rahwas kõrge muusikalise andega, siis on ka tema laulud ilusa- ja kõlawa-helilised, ning nende wiis on armas kuulda.

Laulmine on just seltsamal kombel tõusnud ja tekinud, nagu kõneleminegi. Sõnimeine laulab sellelma keele- ja kõriga, millega ta kõneleb. On rahwaid, kes ka kõnelemises laulu moodi heli teewad, nõnda näituseks Ašhanti neegrid Afrikas. Nende kõnelemine on pool kaudu laulmine. Kõrbes elawad rahwad, iseäranis beduinid ja kabilid, kellel sagedasti pikad teekonnad läbi liiwatõrbete teha on, püüawad enese aega teed käies kameli kõrwal kõndides wõi selle seljas istudes, lauluga ärawiita; nad lõõritawad lõõkse kombel, ja nende laul ei ole sugugi nii inetu ja kõlwatu, kui ehk mõnigi arwab, waid sagedasti on ilusad kui ka lihtlabased wiisid kuulda. Iga kord ei ole sõnugi laulul juures, waid mees lasseb laulu lasthuda, nõnda kui just suust wälja tuleb.

Kui rahwastel rööm wõi kurbtus, leina- wõi lõbu-pidu oli, siis oli alati mäng ja laul selle kuuldamaks- tegija. See on algselt nõnda olnud, ja see on ka praegu nii. See sünnib nii hästi harimata kui haritud rahwastest ütelda. Eks laulda warudel, pulmadel, matustel, iga sugu pidudel igal pool, ja seda pidu, mida mäng ehk laul ei lõbusta, ei arwata täielikult ja ilusasti korda läinud piduks. Laul on alati kalli meele ja wooruse märk. Kurjus ja nurjatus ei laula ialgi, waid üksnes rööm ja hää süda paneb inimest laulma.

Laulmist on igal ajal õigusega ilusamaks peetud kui mängimist. Laulmisele on mänguriistad ehk pillid kõigest abiks wõetud, millel oma jagu ilu-heli sees oli. Pill oli laulu asemil ja tegi ka sellele wõimalikuks iluhelilid teha, kellele looduse poolt mitte lauluhäält ega annet ei olnud osaks saanud.

Afrika mustad rahwad armastawad ka laulu ja mängu. Oma jumalaid, fetiish'eid, auustawad nad sagedasti laulu, mängu- ja tantfuga. Mänguriistade seas

on nii hästi keel- kui puhk-pillisid, wilefid ja pasunaid, trummisid ja pekkisid. Lõune-Afrika neegrile kõige armsam ja auusam jumal, ijeäraniš betšuanide ja wõsameeste juures, on wihma-jumal. Sellele püüawad nad meelehääd laulu- ja mänguga teha, et jumal wihma annaks ja nende põldusid ja karjamaid õnnistaks. Et ta haritud rahwaste juures jumalaid seltsamal wiisil rõõmustada tahetaks, õpetab igapäewane elu.

Afrikas on ebajumalaid, kellest arwatakse, et nad inimesi terweks teha wõiwad. Nende juurde kantakse haigeid kaugelt maalt raamidel. Selle juures tehtakse laulu, mängu, tantsu, kõla. See sünnib just sellega kokku, mis wanad papyrus-kirjad Egiptusest jutustawad, kus juba rohtem kui neljatuhanda aasta eest jäärajeid terweks tegemaid jumalaid on olnud. Üks papyrus jutustab lena teekonda, mis Egiptuse jumalik imetohter Chonju Thebae linnast Egiptuse jõele Duchtani maale teinud, kus ta ilusa printsesi Bentroschi'i rutu terweks arstinud, nii et jumaliku arsti ei ole tahetud koju minna lasta. Chonju olnud väga wiisakas haiguse waimu wastu, kes printsesi tehas aset olnud, ning andnud waimule süüa-ohwrit ja kirjutanud printsesile ette noort meest, keda ta armastanud, meheks wõtta, siis läinud haiguse waim ilusa kuningatütre seest wälja. Kõige selle juures ei tohtinud laul ja mäng puududa. (Booleli.)

Seitawäinalt toodud tenor.

F. D. Hansen'i järele.

Prantsuse kuningas toredas lossis, Louvres, peeti 14. novembril 1663 hiilgawat hoo-wipalli. Wahe, kaunis tantsumuusik kõlas uhkes saalis. Mängu etendajad oliwad kuningas kapellmeister Giovanni Battista Lully ja tema kaaskümmendneli mängumeest. Mis mängiti ja tantsiti, oli kõige esimene Prantsuse menuet, seda mööda koguni uus ja põnewust ärataw lugu. Päätantšija oli kuninglik Majesteet Louis XIV. ise, sel puhul kahekümneviie aastane mees, ja tema enese arust — mis ju libedad hoo-wilijed nii jagevasti tõendasiwad — kõige osawam tantšija üle terve kuningriigi. Tõele auu andes peab ka kiidetama, et ta väga wiisakasti tantšis, mitte üksnes menueti hiilgawaid hüppelugusid, waid ka sel ajal moes olewaid nõnda nimetatud Akadia lambrikute tantšusid. Kohet kadestust äratas tema kaastantšija, üheksateistkümne aastane iludusest ja pristusest hiilgaw Olympia Mancini, kes hiljuti Soisson'i grahwinnats oli saanud.

See menuet, mida maestro (meister) Lully oli loonud, äratas ütlemata suurt waimustust. Jah, see oli hoo-wiliste kohta päris loomuline tants, kus nad kõik oma uhkust ja pühalikku kombet wõisiwad üles näidata, nagu neil ju üleüldse iga samm ja tehaliigutus kindlate eeskirjade järele on määratud; seda tantsu wõisiwad nii hästi herrad kui ka preilid oma kõrgete, punaste kontsa-kingadega hästi wiisakasti etendada.

Noore kuningas nägu läikis tantšul wõidurõõmusest ja lustist ja pärast palli lõpetust käskis tema osawa helimeistri enese ette kutjuda.

Lully, sel ajal kolmekümne aastane, ilmus wiibimata. Kuulus meister oli, wiisama kui luuletaja Moliere, iseäralise kuningliku armu ja helduse osaline, ja seda oli tema ka wäärt. Eht küll Italias sündinud, oli ta neljateistkümne aastase poisilehena oma kodupaiga maha jätnud ja Florenzi linnast wälja rännanud. Kerjates ja wiulit mängides oli tema kuni Pariisi linna jõudnud ja sääl kottapoisina ametit leidnud. Pärast oli ta Monpensier herzoginna juures toapoisiks saanud, ja helde proua oli tema kõrgeid waimuandeid oma tulu päälle kofutada ja koolitada lastnud. Nõnda oli waesest poitesest mees saanud, kes Prantsuse muusikale koguni uusi radasid raius ja teisi teesid lahki ajas. Oma wälimise poolest oli Lully wäite ja pats, nagu temal ümmaril kui täistun, millest pisutefed terafed filmad lemlitult wilkusiwad,

üleüldse oli tema kogu ja kombe naljakas ja weider, aga siiski wõitis ta kõikide südameid oma suurte waimuannete tõttu. Digusega peeti teda kõige targemaks selleaegiste muusikameistrite seas.

Kuningas Louis oli väga armuline tema wasta ja ütles temale oma häädkiituse sõnade lõpul: „Armas maestro, sest et Teie mulle oma kõrge muusikatunsti läbi nii isearalist rõõmu olete teinud, tahaksin ma omalt poolt Teile häameelega ühte soowi täita!”

Selle kohta näis Lully end juba ettevalmistanud olewat, sest ta kostis wiibimata: „Sire, siis palusin mina kõige alandlikumalt rahwusliku Prantsuse laulelduse asutamise eesõigust, sest säherdune nõuu on mul juba ammuft saadik pääs mõltumas!”

„Seda palwet täidan ma hää meelega, armas maestro, ja ma tõendan Teile, et ma selle ettewõttele ka kõige rohkemat rahalist abi tahan anda, sest et tema ka minu toja hülgnuust ülendab. Aga ütelge mulle ometi, kust Teie siis koolitatud lauljaid ja tantšijaid tahate wõtta?”

„Ma asutan ise niijuguse koori, nagu ma ka oma muusika-koori olen asutanud, otfin ja palkan sets sündjaid inimesi, kus ma neid iganes leian. Nende koolitamise wõtan iseeneje pääle.”

„Kus mõtlete Teie siis oma lauleldusi etendada?”

„Teie Majesteedi armulise lubaga ikka uues pallimajas, mida hõlpsasti wõib ooperimajaks ümber muuta.”

„Ja Teie tahate sääl ette toodawad lauleldusi ise komponeerida?”

„Muidugi, sire. Tubli luuletaja Philippe Quinault walmistab mulle nende sõnad.”

Kuningas nokutas kiites pääd — Quinault oli temale juba tuttan, ja ta pidas tema töödest suurt lugu. Nõnda oli siis see asi kiips. Wõne päewa pärast anti kuninglikust kantšeleist Lullyle ooperi eesõigus kirjalikult kätte.

* * *

Nagu Lully kuningale oli ütelnud, asutas ta oma ooperi-koori niisamati, nagu ta oma mängukoori oli sünnitanud.

Tema mängumehed oliwad suuremalt osalt kōit enne lihtjad käsitöölised eht teenijad suurte herrade juures olnud. Kui ta nende waimuandeid, osawuust ja hääd tahtmist hoolega oli läbikatšunud, et temal selle poolest kahtlasi ei olnud, siis koolitas ta neid ise nii kaugele, et nad oma kunstis tublidets meistritets saiwad. Lully sai kuningale käest tähtsaid rahasummasid oma mängukoori ülespidamiseks, aga neist jäi kaugelt suurem osa tema eneje taskusse, sest et ta oma mängumeeestele üksnes wähe palka maksis. Näitujets sai esimene wiitlimängija üksnes 600 libre aastas. Mitmed nende seast ajasiwad sellepärast oma wana ametit edasi wōi tegiwad kõrwalist tööd oma sisetuleku suurendamiseks. Pääle selle oli neile aga üks isearaline eesõigus väga suurets tuluks. Nimelt oli neile see õigus antud, et nad kus tahes Prantsuse linnas omale poodi eht üks kōit, mis äri, wõisiwad asutada, ilma et neil tarwis oleks olnud selle pääle patenti lunastada eht kogutonna maksusid maksta. Wähest rentisiwad nad oma eesõiguse ka teiste kätte wälja, kui nad seda ise tarwitada ei tahtnud.

1664 aasta jooksul awaldas Lully imelikku agarat tegewuust. Tema loi palju kontšerdi- ja tantšumuusikatükkišid kuningale jaots, aga isearanis tema soowi pääle väga palju menuettišid; selle kõrwal walwas tema pallimaja ümberehitamise tööde üle, kus Prantsuse lauleldus oma esimest kodupaika pidi leidma; tema pidas oma mängumeeestega proowisid, juhatas kontšertisid ja palli muusikat kuninglikul tojal, sünnitas wiimats kõigi muude tööde kõrwal oma lauleldused „Atys ja Isis”, mille tarwis Quinault sõnad oli luuletanud. Selle juures oli tema sägedasti rešimas ja kõlilita lauljaid otšimas.

Wiimaks oli temal oma koor koos, muud kui tublist esimehest tenorist oli veel puudus, sest neid oli sel ajal niisama harva leida, kui täna päeval. Eht ta küll hulk vähem eht enam häid tenori-hääli oli läbi proovinud, siisgi ei olnud temale veel korda läinud sõberdust meest leida, keda ta tarwitas.

Sää1 juhatas temale keegi, et Pariisi ligidal olewas pifuteses Argentineuili linna- keses üks noor pagarmeister, nimega Jerome Favart, elawat, kellel ütle mata kaunis tenori hää1 olewat.

(Wooleli.)

Seda ja teist.

Rõ w a n u h t l u s e a l l a wõis ennemuiste see langeda, kes muusiku mängul mitte parast wõi kohast mänguriista ei tarwitanud. Näituseks olgu üks lugu, mis aastal. 1654. Saaksamaal Altenbergis juhtus. Sää1 trahwiti Mathes Richt kahe- saja ja taalriga, sest et tema oma tütre pulmal oli pafunaid puhkuda lastnud. See summa sai hoowi- ja wae-pajunapuhkaja Johann Simon Haake hääks sisse nõutud ja temale saamata jäänud palga eest wälja makstud.

R a l j a k e n e A u b e r ' i e l u s t. Kuuekümnendate aastate lõpul saatis lord Adolf Adam kuulsa helimeistri juurde ja laskis temalt ooperi „Séjour militaire“ partituri paluda. Samane laulumäng oli aga Uuberi esimene töö sel põllul ja omal ajal hirmsasti läbi langenud. Uuber läks mõne päewa pärast ise Adami juurde soowitud käsikirja temale wiima, mille juures tema selle töö mitmesuguseid wigasid ja puudusi wabandada palus. „Muustatud meister,“ wastas Adam naeratades, „just nende wigade pärast soowisin ma seda partituri Teie käest saada. Kõik minu õpi- lased, kes alles oma raske ameti algusel seisawad, norutawad wähest püüd ja tahawad kõike lootust kaotada, et nendest kord weel tublid muusikameistrid saada wõiksid, kui neil mõni töö on luhta läinud. Selle pärast tahan ma neile Teie partituri näidata, ja kui nad siis inestusega hüüawad: „Tule Sumal appi, kes on niisugust putru teetnud!“ pärast aga Teie nime kuulewad, siis ajub jälle julgus ja usaldus nende südamesse, et tulewik neile weel pürgasid punuda wõib.“

Lahitud lehed.

1. K u u j a k o e r.

Kord haukus koer, et kõrwad hulufiwad,
Ja haukjal huuled ära kulufiwad.
Ta wihastas end, sest et mäe tipus
Kuu, nagu küünal, templi seinas rippus,
Ja oma naeratata palgega
Maailma kattis hõbewalgega.
Koer kraapis pori nultifatekt üles —
Kuu kumas ifka taewa kaare süles.
Mis sai sest wiimaks? rääkis wana äi —
Kuu ifka kuuls ja koer see koeraks jäi.

F. G.

2. W a s t u j e k s.

Jah tõesti, seda weel ei teadnud ma,
Et sina ennast wõrdled tuultega!
„End wõrdlen tuultega.“ — Mu suguwend,
Mis räägid? Kuhu läeb su mõtte lend? —

F. G.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastat 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastat 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse adreß tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Muusik harimata rahwaste juures.

(Särg.)

Egiptuse-maalt läks laul ja mäng wälja neegrite jekka ja on seni ajani jääl olnud, kui ka mitte salata ei wõi, et iga rahwas enam ehk wähem ka ise laulmist ja mänguriistu leiab ning armastab.

Madagaskari saarel on weel praegu see usk, et laul ja mäng ise wõib haigusi terweks teha, olemas, ilma et just keegi jumal oma wõimu jeks pruukida. Madagassid ei ole küll enam harimata rahwaste jekka arwatagi. On ju ka mujal maailmas haritud rahwa seas weel seda arwamisi küllalt, et muusika wõim haigusesse mõjub ja nimelt terweks-tegewalt. Sassa-maal on alles mõnikümme aastaid tagasi üks raamatukene ilmunud, milles muusikat arstirohuks kiidetakse ja haigusi nimetatakse, mis muusika mõjul arstida on. Imets ei ole siis koguni panna, kui Madagaskari saarel jäärane usk walitseb, mis öieti usk ei ole, waid üsna tõsi: Kui kord muusikal see wõim on inimese meelt waigistada, miks ei wõi ta siis mõnda tõbe, mis iseäranis meelegaiguse läbi tulnud, nagu näituseks meelenõtrus ja erkude ärritus, tagandada wõi wähenkada! Meelewaigistus on fagedasti ka tõbe arstimine. Muidugi ei taha siin wist keegi ütelda, et igale haigusele muusikast hääd loota oleks: On haigeid, kes laulu ja mängu haiguse ajal sugugi kannatada ei jõua. —

Kui mänguriistade pääle waatame, siis on leida, et trumm kõige laiemini maailma rahwaste seas tuntud mänguriist on. Afrika-reisija Schweinfurth kirjutab, et neegrite seas igal pool trummi tarwitatakse, mis tamarindi-puusti walmistatakse, mille ümber kitse-nahk on pandud. Trumm on nii seatud, et taht heledamad ja madalamad kõmad kuulda on, mis igatiks iseasja tähendawad. Trummi kõma kutjub jeltfilisi kofku nõuukogule, pidule, jahile, sõjale, nagu seda just waja. Päälik, kellel trummi ei ole, oleks wilets abita mees, kellel enese rahwale mõista-andmise riist puudub. Sgal pool on trummi müra ja käteplaksutamine meelegaiguse awaldamise märk. Ja kas see kõrgestigi haritud rahwaste juures teisiti on? Ei sugugi! Küll on inimesi olnud, kes kõike müra ja plaksutamist laitsiwad; aga weel praegu on ka kontserdil, kus kõige peenem rahwas kuulajaks tulnud, pruugiks käteplaksutamisega oma meelegaiguse hääd märgatawaks teha.

Waganda rahwa juures Afrikas on trummid mitmesugused, suured ja wäikesed, ilusad ja inetud. Mõned trummid on ilusasti ehitud, nagu noored neiud, paelade ja lehwidega. Neil on ka ajalugulisi trummiid, mis esivanematest mälestuseks

hoitakse ja mida üksnes harvasti suurte pidude puhkudel hüüdma pandakse. Kuningal on enesel trummid, mis nagu pühad riistad on. Mida suurem ja kangem kõma trummil, seda suurem auu neegri-kuningal.

Bedja ja Funje rahva juures Põhja-Afrikas on kateltrumm wafest. Sellel on koguni politika tähendus, kui ülem ehk sheik teda lööb. Ta on sheigi mõimu kuuldaw märk.

Betschuani ja Bongo rahwa seas on ka trummid päämänguriistad. Sää! tähendab kõma suures kooris maru-mõllu ja looduse-mäsu. Manganja rahwa juures on trummid rõõmu ja kurbtuse awaldamise riistad, mida kõmasti ära tunda, ütleb Schweinfurth, Riiaft sündinud mees, kes kuulus Afrika-reisija. Teine reisija Holub teatab, et Zambezi-riikides lõune-Afrikas igal kogukonnal on oma trumm nõuukogu kofku kutsuda ja et ka kuningad oma kästufid trummi kõmal kuulutawad. Trummi-signalid (antud märgid) tähendawad: „Dri N. on ära jooksnud, mõtke ta kinni!“ — „Riisitalupoeg M. tulgu ruttu kuninga ette!“ — „Tulge pidule laulma, mängima ja tantfima!“ Nõnda ja muud wiisi on märgid, mis trummi mõjul antakse.

Koledad on Afrika mitme rahwa trummid. Need on wäljast poolt üksnes tapetud waenlaste werega mõitud, ja trummi sees kolifewad mõned waenlase kondid. Neil kontidel üteldakse päälegi nõiduse mõim olewat.

Kameruni neegritel on isääralsed signali-andmise trummid, elimbid ninetatud, waadi-sarnased augud küljes. Trummi kõma-märgid on nii seatud, et igatiis külalanelik teab, kui just teda kutsutakse. (Boofeti.)

Seiwakiinalt toodud tenor.

J. D. Hansen'i järele.

(Särg.)

Gully lastis hobused ette rakendada ja sõitis ühel ilusal septembri hommikul Argentineilisse. Linnafese mõõrastemajas kuulas ta järele. Jah, asi oli õige. Temale wõlbi, Jerome Savart olla sellel terwes maa nurgas kuulus, et tema wäga ilusaid rahwalaulusid laulda mõistawat.

Maestro lastis end ühest wäiksest poisikesest kohe sinna uulitsasse juhutada, kus see laulik-pagar elas. Tema elumaja oli õige wiletsakene. Pahemat kätt uksest oli kaks elutoa akent ja paremal pool kitsas müügitoa akent, mille pääle mõned leiwad, koogid ja kringlid näitusele oliwad seatud.

Gully astus tuppä. Kus noorik istus letilaua taga. See oli Claudine Savart, pagari abikaas. Imestusega jäi tema ootamata külalise otja wahtima, kellel nii tore, kullaga tikitud kuub seljas oli.

„Mis herrad soowivad?“

„Ma tahtfin herra Savartiga kofku saada.“

„Jerome!“ hüüdis noorik.

„Tulen filmapilt!“ kuulbus tagant töötawst kõlaw mehine hääl, kes meelitades otfimise reisi pääl olewa helimeistri kõrwu kostis.

Tema ostis oma wäiksele teejuhile suure kringli, kinkis temale pääle selle weel pisut raha ja saatis teda siis minema.

„Olge hääl, herra, astuge seniks meie elufambriisse!“ kutsus noorik wiisakal toonil.

Gully astus kehwa wiisi ehitatud kambriisse ja istus kõwa sohwa pääle. Claudine istus aina alla tooli pääle. Oma uudishimu mõistis ta naesterahwa harjunud kombel nobeda näputöö taha warjata.

Kahe minuti päraft astus pagar järgiwäl tuppä, walge põll ees ja walge miits pääs, nagu tema amet seda nõuab. Soolega waatles helimeister sirge, tugewa

kastruga noort meest, kes näitelawa kohases mundris kohe esimene ooperi päätegelane võis olla.

„Mina olen kuninga kapellmeister“, ütles Sully. „Mulle kiideti Teie tenorihäält. Oleksite vast nii lahke, et mulle midagi ette laulaksite?“

Favart oli nende sõnade läbi väga meelitatud ja tema teine pool niisamati.

„Tee ometi herrale seda meelehääd, Jerome!“ hüüdis noorik. „Laula seda ilusat naljakat laulu rõõmsast paja-paitajast!“

Pagar tegi seda. Oma ilusa mõnuja häälega, rohke tundmusega ja rõhuga laulis ta seda naljalaulu.

„Bravo!“ hüüdis waimustatud helimeister. „Täiesti, imelik ütle mata ilus hää! Kas teie ka nootide järele laulda mõistate?“

„Küll ikka! Ma olen alati ennaft hoolega harjutanud,“ ütles pagar julgesti.

„Wäga tubli!“ kiitis Sully ja tõmbas oma taskust nootifid täiskirjutatud paberilehe wälja, mis ta laiali laotas. „Noh, nüüd palun Teid, laulge mulle see lugu selle lehe päält.“

„Mis see siis on?“

„Üks lihtlabane tenori-häälele kirjutatud aria ooperist „Aths,“ mida ma hiljuti olen komponerinud.“

Favart uuris natuke aega selgesti kirjutatud nootifid; siis ürgas ta uuesti oma imeliku tenorihäälega laulma ja etendas osawasti feda tundmuserikast ariat, milles lambriku truudust ja tema armufose truudust kuulule toodakse.

„Wäga tubli!“ hüüdis kuninglik kapellmeister suures waimustufe tujus. „Sah, teie olete see mees, feda ma nii kaua olen otfinud ja nüüd ometi leidnud!“ Ja selle tuures laotas ta waimustufes oma käed laiali, nagu oleks ta lauljat tahtnud oma tuisju suruda.

„Mis see tähendab, herra?“ küsis pagar imestufega. „Ma olen küll wäga rõõmus, et teie asjatundjana nii meelitawalt minu häält kiidate, aga ma ei jafja fugugi aru saada, mispärast dieti —“

„Teie olete kunstnikuks wälja walitud, kes oma eluteel juurt kuuljust ja hiilgust leiab!“ hüüdis Sully. „Tehke, et oma leiwakäina juureft eemale jaate! Ma wotan teid oma eesõiguslise ooperimajasfe esimelaks tenoriks ja maksan teile 3600 libre aastas palka! Ma ise koolitan teid; poole aasta pärast wõite, kui teil hää tahtmine ja hool on, wististi juba awalikult näitelawale astuda. Noh, mis teie selle kohta laufute? Kas see ei ole parem kui kuuma leiwaahju ees seista?“

Luus meister näis felleft hiilgawast pakkumifest esimel filmapilgul küll pimes-
tatud olewat. Sel ajal oli 3600 libre suur summa ja kōwa palk. Seda oli küll kolm kuni neli kord rohkem, kui tema oma wäikse äriga aasta jookjul fiasse teha võis. Küfides waatas ta oma naefe otja.

Noorik aga pomifes jahmatades: „Siis peaks minu mees ju kõifugustes armastufe-lugudes näitelawal kaasa mängima?“

„Fegi teada, Favarti emand!“ wastas Sully oma kelmliku naeratusfega.

„Ah, ma olen kord Pariifis herra Moliere teatrit waatamas käinud. Säält pidi päätegelane naesterahwale fuud andma — ja see ei olnud — jah — ta ei olnud fugugi tema naene, sest fedeli pääl seifis koguni teine nimi.“

„Seda juhtub kõigis näitemängudes ja lauleldustes. Sah, ilma felleta ei saa fugugi läbi.“

„Mina aga ei falli feda! Minu mees tohib üksnes mind musutada!“

„Armas Favarti emand, sellepärast ei maksa muret feda! Niifugused näitelawa musjud on üksnes filmakirjaks ja ei tähenda midagi. Ühtlasi näowärwiga pühitakse nad pärast tüki etendust palge päält maha.“

„Sah — aga ma ei tea fiiigi dieti —“

Waeſe nooriku ſüda löi ifka kartlikumaks.

„Mõtlege ometi,“ ütles Lully agarasti, „kui Teie mees minu ooperite hülgawamates ofades kõige toredamas ehtes näitelawale ilmub ja oma häält tõstab, kuda ſiis Tema Majesteet, meie kuningas ja Majesteet kuninganna teda imeſtufega kuulewad, ja pääle jelle weel kuninga pojad ja tütre, hertfogid ja hertfoginnad, ja kõik herrad ja preilid hoowiliste hulgaſt!“

„Di, oi!“ hädaldas Claudine käſi ringutades — juſſ, mida ta kudenud, oli ammugi maſa libiſenud — „ja ſiis wõiks ju kergesti juhtuda, et mõni kuninga tütar, hertfoginna, grahwinna ehk muu ſuurt ſugu preili minu meeſt wõiks armas-tama hakata?“

(Pooleli.)

Seda ja teiſt.

S o m m i k u m a a w a n a ſ ö n a. Üks Hommikumaa wanafõna ütleb: „Mees, kes natufeſe teab ja teab, et ta ſeda teab, wõib ilmas õnnelikult elada. See mees, kes natufeſe teab, aga mitte ei tea, mis ta teab, kannatab kehwa elu rahulikult ära. Mees, kes midagi ei tea ja teab, et ta midagi ei tea, wõib ilmas keſkmieſt wiifi läbi ſaada. Aga ſee mees, kes mitte midagi ei tea, ja mitte ei tea, et ta midagi ei tea — elab ilmas wileſtaſti.“

S. P.

F a g o t i - p r o o w. Hans von Bülowiſt ja tema tegewuſeſt Meinungis jutustataſſe järgmine naljakas lugu. Tema õpetas oma muuſikukoorige palehigis Beethoveni „ühelſandat ſinfoniad,“ ja mitmed heliſõbrad rõõmuſtaſiwad juba aeglaſti, et nad nüüd peagi midagi iſeäraliſt kuulda ſaawad, ja nende ſeas oli ka üks kõrget ſeiſjuſt proua, kes nii kannatamata oli, et tema iſegi proowidele tulla ſoowis. See ei olnud aga ſugugi Bülowi meelt mööda, ja ta mõtles jelle üle järele, kuda tema oma ſuurt ſugu kuuljaſt õige pea lahti ſaaks. Ta leidis ſeſs ka parajat nõuu. Kui kontſerdi-proowi alguſel ka nimetatud ſuurt ſugu proua oma kaaslaſtega ſinna ilmus, käſkis koorijuhataja fagoti-puhuiat oma terwet oſa otſaſt otſani läbi mängida. Siin kohal wõime lugejale, kes waſt fagoti, ſeda kentaſat riista, ei tunne, ſeſt et teda üksnes ſuuremates mängukooriges tarwitataſſe, ſeletada, et ſee suur puupill mõirgawa baſſihäällega on, mille kõrwal wileſpill ja iſegi klarinet nagu laſtekanid on. — Fagoti-mees algas ka warſti oma lugu, ja hirmuſad häälled, nagu mõirgamine, am-mumine ja hiru-mine tuliwad kuuldawale, nii et iſeäranis harjumata naeſterahwal kõrwad kohe huugama hakkawad. See oli kõige koledam ſolomäng. Bülow ei olnud aga jellega weel rahul. Tema käſkis mitmeid kohaſid uueſti mängida, iſeäranis neid, mis kuulme nahale kõige koledamad, ja kui fagoti-puhuja wiimati oma tükiga walmis oli, käſkis Bülow teda weel kõik otſaſt otſani uueſti läbi mängida. Seda kuuldes tõuſis kõrge proua älitſelt üles, wabandas oma rutuliſt äraminekut, ja kadus ſiis ära kui tolm. Bülow aga naeratas rahulikult ja andis märki, et nüüd päris proow wõis algada.

n.

K u d a I ſ l a n d i ſ ſ u u d l e m i ſ t t r a h w i t i. Kuna meie päiwiſ muſu rõõwimieſt trahwiſeaduſe järele lihtſaks teotufeks peetaſſe, mida enamasti rahaga ehk ſüüalufe mõneks päewaks kinnipanemifeega trahwitataſſe, waataſiwad wanad Iſlandi ſaare elanikud jelle tembu pääle palju tõſemate ſilmadega. Kes ſääl noort neiid wägifi paitas wõi muſutas, ſeda aeti iſamaalt hoopis wälja. Jah, aſi oli iſegi ſel korral trahwi wääriline, kui nägus põhjamaa piiga muſu ilma tõrkumata waſta wõttis ja — tagaſi andis. Niisugul puhul pidi tuline armataſſeja iga muſu eeſt, mis ta oma armufeſele a w a l i k u t e e p ä ä l andnud, 3 marka Iſlandis jookſwa rahaga makſma.

n.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Jumub kuus korra.
Iind aastat kättesaamistega 1 rubla, pooles aastat 60 kop. — Ise ära tuua aastat 80 kop.,
pooles aastat 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-ehedaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Muusik harimata rahwaste juures.

(Särg.)

Et ka väga madalal seiswatel rahwastel trummi-löögi ja muusika juures mõni kord rutem ja mõni kord pitabasem takt on, seda on küllalt juba tähelepanud. See sünnib selle pärast, et selle läbi kurbust ja rõõmu ülesnäidata; kumbalgi on ju iseloom. Ka heljumine ehk tantsumine sünnib kord rutemini kord pikamini. Seda wiisi oli lugu juba väga wanal ajal: Nõnda on ühes Egiptuse hauas üks kivi leitud, mille pääl iluja muusikaneiu pilt heljul näha, kats wilet juus, kuna mitu teist neid kasa lastudades järele kargawad.

Betschuanid panewad trummi asemele härjanaha, mille pääle naesed ringis keppidega kolgiwad, pidude puhkudel, aga iseäranis sel korral, kui noori mehi meeste hulka wasta wõetakse.

Sarw on ka mänguriist, mis väga pruugitaw on. Igaühel on teada, et ka eestlaste seas väga palju on sarwe puhutud — muiste weel palju enam kui nüüdse ajal. Karjasarw on meie keeles koguni tuntud sõna. Aga ka talgudel ja pulmade ning muude pidude puhul on Gesti rahwa seas palju sarwe puhutud — nii hästi lusti pärast kui ka märgiandmiseks.

Saksa-maal on ka sarw alati armas pulkriist olnud — enne ja ka nüüd; ja jääb tuntakse ka karjasarwe, aga ka posti-, jäägri-, jahi-, märgu-sarwe, nagu meilgi.

Sarw on kõigi meie nüüdiste pulkmänguriistade isa olnud ja on ta selle läbi ka kõigi mängukoorte tarwilisem riist. Enne oli ta, nagu nimi näitab, üksnes lehma ja härja pääst wõetud, aga nüüdsed soprani-, alti-, tenori- ja bassi-sarwed on karvast walatud.

Ka metsrahwastel ei ole sarw fugugi tundmata. Wongo neegrid Neli-jõe hallikate ümber tarwitawad ka sarwe märki anda — iseäranis weel sõjas. Ka waimusid puhutakse sarwega, et neid inimestele hääd tegema panna. Niisamati on Aasia rändrahwastel sarwed märki anda, kui nad sõjas wõi karawani-wooris on.

Sarwe läbi on ka paju tekkinud, mis nüüd weel rohkem pruugitaw on mängukoortides igal pool Europas. Pajunat ajawad aga ka metsrahwad. Nõnda puhuwad Wongo neegrid osawasti pajunat ja kutsuwad fugurahwast sellega kokku nõuupidamisele.

Ka trompet ei ole muud kui paju ja leitakse ka teda harimata ja haritud rahwaste juures. Malas ja Madagaskari rahwa juures on iseäralises arus konna-karbi-trompetid. Madagaskari saarel on konna-karbi-trompeti puhumine üksnes künigate eesõigus, ja kui mõni erainimene seda juhtub tegema, siis pandakse ta armuta jurma, sest ta on küniga õigusesse puutunud, kes selle läbi sõjawäge kokkututsub.

Ka Australia Papua neegrid armastavad muusikat, aga nende mänguriistad on väga wäesed. Muud riista neil seks ei ole, kui et nad bambuse pilliroo wõi metskoera naha pääle pulkadega kolgiwad.

Et harimata rahwaste juures weel rohken kui haritute seas mäng ja laul heljuga (tantfuga) ühes koos on, see on ifegi mõista. Kui neil muud mänguriista ei ole, siis plaksutawad käsa, kolgiwad pulkaid wõi helistawad kella, kui neil jeda on.

Waiao rahwa juures Afrikas aetakse kurje waimusid pulkade, folkimifega ja kellade lögistamisega wälja. Just niifamati sünnib Waganda rahwa seas inetohtrite läbi lögistamisest, kes herneid plaskuförwitfasse panewad, et sellega hästi palju plaginat sünnitada.

Gröwni maa elanikud kolgiwad põhjapödra farwi ning hambaid ja sõrgu ühte teise wastu; nad arwawad nendega laste kallalt pahu haigusi ärahoida.

Damarca rahwas Dranje ja Kunene jõgede wabel Afrikas panewad nahasfe mässtitud keele üle wibu ja oskawad sellest helisid sünnitada, mis küll ilusad ei ole, aga tantfule takti teewad. Damarralafed ei hooli helide ilust, aga küll rhytmusest.

Misjufused mänguriistad wanemad on, kas puhk- wõi keel-pillid, jeda on raske ütelda. Selle üle sünnimid pääle selle ei ole, mis piiblis Jubalist, Zoomeki pojast, loeme, keda jääl pillipuhujate ja kandlelööjate isa olewat üteldakse. On rahwaid, kes üksnes keelpillisid mängiwad, nagu praegu nimetatud Danarra rahwas, on ka neid rahwaid, kes puhkpillisid üksi ajawad, nagu Bongo neegrid. On aga ka küllalt rahwaid, kes mõlemat tõugu pillisid ja weel pääle nende löökpillisid tunnewad ja kes iga riistapuu, millest helisid wälja tuleb, pilliks teewad, nagu punkastid, kirstud, lauatakid, kokospähkli koorred, förwitfad jne.; nõnda teewad näitufels Zoanga neegrid lõune-Afrikas.

Formosa saare metsiku rahwa suutrummi ei osata puhk- ega keel-pillide, ei ka löök-pillide sekka lugeda. Malai rahwas lõuna-mere saartel pruugiwad kokos-pähkli pooli kõlapõhjaks ja tõmbawad neile keeled üle, mis wäätkaswude wisad warred on; ka panewad nad wastplaadi gummiuulidega helisema. Lõune-Afrika Sambesi Neegri rahwad pruugiwad ka kellasid, mis mitmel helil häälede pandud on, mänguriistadeks. Kõiki neid on raske pillide sekka lugeda, sest et nad dieti puhk-, keel- ega löök-pillid ei ole. Ka Malai rahwas tarwitab suuri kellasid nagu ka hiinalafedgi mänguriistadeks, mis ju ka meie juures mõni kord sünnib.

(Särgneb).

Zeitwakiinalt toodud tenor.

S. D. Hansen'i järele.

(Särg.)

„Noh, ega see õnnetus ei oleks. Ega temal ju waja ei ole jeda suurtfugu preilib, grahwinnat, hertsfoginnat ehk printsesinnat ka omalt poolt armastada!“

„Ei, jeda ma aga ei sall! Jalgi ei anna ma seks oma luba! — Jerome, ma palun sind, ära püüa mitte nii kõrge sihi poole, kui sa mind tõesti kõigest südamest armastad, nagu sa tõendad! See oleks meie kõige suuremaks õnnetuseks, kui ja meie wäitfust kodust lahkuksid!“

Ja noorik walas oma hirmus kibedaid pisaraid.

„Kuula nüüd!“ ütles pagarmeister õrnal toonil. „Ära nuta, Claudine. Mina jään oma auujale ametile truuks, kes ka oma meest toidab, ja ei lähe näitelawale. Kõik see ooperi hüilgwus näib ka minu arust kaunis nõrga jala pääl seiswat!“

Rõõminu pärast suurel häälel nuttes langes Claudine oma mehe rinnale.

„Herra Fabart, kas Teie siis tõesti kui loll oma õnne enefest tagasi tõukate?!“ hüüdis Lully imestades ja pahandades.

„Jah, herra, Teie pakkumise lükkau tagasi. Ma palun, ärge rikkuge minu rahu!“
„Ma mõtlen, et see palju parem oleks, kui Teie mitte oma nooriku tuhalabida valitšufe all ei seisaks. Võtke ometi aru päha — ma palun, mõtelge ometi —“
„Mül ei ole siin midagi mõtelda, minu herra! Ma arwan, et minu nõuu wäga mõistlik on.“
„Siis ei taha Teie tõesti mitte üle terve Prantšufe maa kõige kuulsamaks lauljaks saada?“
„Ei taha. Kõik see komedijandi wärk ja näitelawal kõõrutamine ei sünni auusa käsitööiise kohta.“
„Kas see on Teie wiimane sõna?“
„Minu kõige wiimane!“
„Sumalaga, sa taiguapää!“ karjus Lully südamekäiega ja jooksis toast wälja.

* * *

Wäljas ufje ees jäi Lully filmapilguks seisma ja seda wõõrast kohta filmitsema. Tema ei saanud mitte warsti aru, kust poolt ta oli tulnud, ja kuhu temal nüüd waja oli minna.

Bagari maja wasta seisis niisamasugune majakene. Nagu näis, ei olnud praegu kedagi temas elamas. Uhe akna pääl rippus paberileht päälkirjaga: „See maja on müüa!“

Just kui hütitaw wälk käis mõte kuningliku kapellmeistri pääst läbi.

„Seda wiisi wõib jeda asja küll toimetada,“ pomises ta siis kawalasti naeratahes. „Kauade päralt, see temp on nii kena, et teda koguni naljakas ooperis wõiks tarwitada. Ja palju see siis maksma tuleb? Wast wiis kuni kuustuhat libret, aga ma loodan, et ta wähema kuluga selle tüki läbi teen. Küll ma jeda nõnda pööran, et Majesteet kõik kulud tasub!“

Tema läks selle pääle paremat kätt mööda uulitsat edasi, leidis wõõrastemaja ülesse, wõttis jäläl lõunat ja sõitis warsti selle järele Pariisi linna tagasi.

Weel selfamal päewal lastis ta oma mängukoori fagoti puhujat enese juurde kutsuda.

„Guibert,“ ütles ta temale. „Teie olete alles hiljuti minu koori sekka üles wõetud. Kas Teie olete oma eesõigust juba kudagi wiisi tarwitanud?“

„Siitjaadik weel mitte, maestro. Mül on nõuuts wõetud teda oma wemmale anda.“

„Mis ametimees Teie wend on?“

„Pagar.“

„Ennääh, kuda see õnnelikult juhtub!“ hüübis Lully rõõmsas imestuses.

„Tema teeb Pariisis sellina tööd, tahaks aga hää meeleaga ise peremeheks hakata ja siis naest wõtta. Mina wõin temale seks oma eesõigusega abits olla; selle eesõiguse põhjusel wõib tema zunftimeistrite keelust ja kääst hoolimata meistriks heita, ilma et tal waja oleks ennaft juure rahajumma eest nende sekka üles wõtta lasta.“

„Dubli. Tema peab siis warsti. ja esiofha nimelt minu kuluga, enesele Argenteuilis pagaritoda asutama ja kõige uuemate ja paremate nõudmistele järele fisse seadma, nagu ma jeda temale weel ise õpetan. Ma arwan, et ta kuue kuni kahesja nädali jooksul sellega küll toime saab, et tema wastasele taigua kasimine õige nii läilaks lähleb, et ta wiimaks ometi juure ooperi tenori lauljaks tahab hakata.“

Lully seletas Guibertile nüüd otjast otjani, kuda lugu selle asjaga õieti oli. Fagoti juhataja oli sellest nõuust otse wainustatud ja lubas omalt poolt kõik teha, mis tarwis. Warsti tõi ta oma wenna Lully juurde, kus ta sellele see kentsakas pja täiesti selgeks tehti, mis ta ligemal ajal pidi mängima.

* * *

Seft jaadik oli nädal mööda läinud.

Sääl saiwad Argentineili elanikud juure uudise läbi oma igapäisest igawusest äratatud. Üks noor mees, nimega Jean Guibert, ilmus nende linna, ostis pagar Fabarti wasta seiswa wäikse maja ära ja ajutas temasse ise pagaritoo ja saiapoe.

Ühel ilusal hommikul awati uus pagariroda. Päratu ülekullatud plekk-ringel rippus ameti tähendusets ukse kohal.

Jerome Fabart ei hoolinud esiofta oma wastalisest. Ta mõtles niisama, kui ka teised linna elanikud tema ümberkaudsuses, et Jean Guibert oma saiapoe ukse õige pea jälle kinni paneb. Sel pääletungijal ei olnud ju limas ühtegi sõpra ega soowitajat.

(Lõpp tuleb).

Ceda ja teist.

Üks metsloomade näitaja New-Yorkis kuulutas, et tema tark elewant saawat ilusa, kalli Steineri tiwklaweri pääl mõnda mängutükki etendada. Suur rahwahulk tuli kokku, et jeda imelist elewanti näha ja kuulda, nõnda et kõik piletid ära müüdi. Enne näitluse lõppu toodakse ilus, tuliuus tiwklawer sisse ja pandakse tširfuse kespaita. Kaas wõetakse lahti. Ümberingi pühalt waitkus. Hariliste kummarduste järele astub elewant mänguriista ette, tõstab jala üles ja paneb klahwide pääle. Hästisti hakkab ta koledat kisa tõstma, mis kaebliku nutuhääle sarnane on ja kuuljate südant hirmuga täidab. Tširfuse omanik astub wiimaks elewandi juurde, pistab oma pää tema lõugade wahele, et säält nutuhääle põhjust kuulata, ja laheb siis paksunahatandjat klaweri juurest kõrwale tallutada; imekilewale rahwakogule kuulutab selle pääle tširfuse omanik, et elewant selle klaweri pääl mängida ei wõiwat, sest et ta süda liig walusasti liigutatud olla; nimelt olla ta waene-kene aru saanud, et klaweriklahwid tema õnnetu ema hammastest olla walmistatud!

Muistlaste kawalus on tutaw, millega nad teisi tüüshawad. Sellepärast ei uju nad ka enese kessel teineteist. Kui nad kufagil koorina on kontserti andnud, saadawad nad ühe enda kessekelt taldrekuga kuuljate käest raha muruma. Aga mis teha, et korjaja mitte mõnda oja jalaja oma pihtu rabada ei saats? Paremasse kätte antakse temale taldrek, pahemasse pihtu elus kärblane, keda ta nii kaua, kuni korjamine mööda on, peab wangis hoidma.

„Kas täna ka kontserdisse lähete?“ küsiti ühte halpi noortmeest.
„Sunnal hoidku, ma ei lähe ialgi kontserti, olgu siis wast wahenegadel, ja need on itka nii lühikesed. Aga kas Teie lähete?“

„Ma lähen üksnes Beethoven'i imelusa Abdelaide pärast.“

Teine läks siis kontserti. Kes puutus temale saalis kõige efiteks filma? Meie noor halp, kes rutuliste sammudega temale ligines ja palus, et ta nii lahke oleks ja temale ka näitaks, misjuguje platši pääl see ilus Abdelaide Beethoven istub.

Kuda maalriks ja adakse. Preili: „Ma armastan Teie piltisid nii üliwäga ja soowitsin ise kõigest südamest kunstnikuks saada. Kas Te ei wõiks mind õpetada, kuda jeda pääle hakata?“

Maaler: „Oh, kui Teil juuremat muret ei ole, armuline preili, siis pole muud tarwis, kui sündsaid wärwimid walida ja neid siis paraja koha pääle panna.“

Õige arwustus. Richard Wagneril oli õppimise ajal juure waesusega wõidelda, ja keegi andis temale nõuu, et katfugu tema soowituse pääle rikka, aga kirdi kaubanduumiku v. M. käest abi paluda. Noor Wagner lootis rikka pangamaja omaniku käest hää summateise saada ja pühendas temale juure helitöö, mis klaweri ja wiuli tarwis oli seatud. Kaubanduumik oli waimustatud ja annetas heliloojale tasuta — oma päewapildi järele kwiitriktis walmistatud riinatuju. Oma nurja läinud lootust kahetjedes waatles Wagner weel kitsarinnalise mehe pilti, kui see temalt küsis: „Noh, mis Te armate selle kohta?“

„Et see wäga Teie sarnane on,“ oli Wagneri wastus.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmus kuus korda.

Sind aastas kättesaamiseks 1 rubla, poolaastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., poolaastas 50 kop.

Tellimist wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. S. A. Hermann Tartus.“

Muusik harimata rahwaste juures.

(Särg ja lõpp.)

Australia rahwad panewad inimeste kujudega täis sorgitud lauakeste juure hooga kinnuma ning arwawad niisid ise, et waimude häält kuulewad, kes selle juures noorte poiste mehete-arwamist hääks kiidawad. Nagu näha ei arwa ükki haritud rahwad häält jumalikutsi asjaks. Waiao rahwal on puust harmoonikad, aukudega gitarrid ja elewandi-luust wiled. Marutje rahwal on zitherid; Waganda rahwal pilliroost wiled ja puust pilli-torud; Melanefia rahwal hästi karedad panswiled ja Polhnefia elanikkudel bambusest wiled mida ninaga puhutakse. — Amerika indianlastel ei ole wiled ka tundmata.

Harimata rahwaste kuningadgi on sagedasti osawad pillide tegijad ja puhumise meistrid. Keelteks tarwitawad palmipuude koore kiudusid, puu-kiudusid endid, winaid rohuforssi ja sarnaseid asju. Kõige rohkem teewad seda Sambesi kuningad, kelle lõbusam töö pillide tegemine on. Kongo neegrid panewad elewandi saba lõhwiid eneste kandlele keelteks ja jaadawad selle mänguriistaga eneste armastuse-laulusid. Marimba neegrid walmistawad puufepidest ja õõnaks tehtud kõrwitjatest koguni klaveri moodi mänguriista, mis nad eneste „fontfertideks“ tarwitawad.

Mänguriistade tegemise ja tarwitamise kumbe alalhoidmises on rahwad väga kindlad. Suba enne oleme seda näidanud, et Afrikas weel praegugi mänguriistu pruugitakse, mis mitme tuhande aasta eest Egiptuses pruugitawad oliwad ja säält endid Afrikas laiali laotasiwad. Egiptuses Kairo linnas kerjab sants praegusel ajal just niisamati pool laulu helil, nagu seda nelja tuhande aasta sandid ka tegiwad. Smelik on, et Gesti sandid ka laulu moodi ümisede andeid paluwad. Serbias kerjawad pimedaks jäänud inimesed ka sarnasel wiisil. Tähele panma on weel, et egiptlaste juures just niisamati sarwe puhuti ja weel puhutakse, nagu eestlastegi juures, ja nimelt on see mänguriist mõlemal rahwal lehma sarw.

Afrika rahwad, neegrid armastawad laulmist ja mängimist väga. Witmed nendest, nagu wõsamed ja hotentotid lõune-Afrikas, ostawad küllalt Europa laulusid. Päälegi on neil sagedasti kõlaw hääl, millega nad nii hästi korallisid kui ka ilmalikka laulusid kenasti laulawad. Ka Australia papuad ja Melanefia elanikud armastawad laulu ja mängu ja sünnitawad seda ise ka. Wiimjed on õige ilusa häälega inimesed. Niisamati on nigrillastest ütelda. Ka külma põhjamaa elanikud grõnlased ei ole ilma lauluta. Nad ostawad laulusid üksteist pilgatagi.

Witmel rahwal maailmas on laulumeeskrid, kes otse sellest ametist elawad, et nad kas rahwale wõi walitsejatele ettelaulawad. Seda on nimelt Polhnefia saarte

elanikkudel ja Afrika neegritel jääraaseid ametmehi sagedasti olemas. Neegri kuningatel on meele järel mängu- ja laulumeestega ümberkäia, ja neil on väga häa meel ning auu, kui need lauldes neid elajatega võrdlewad ja ütlewad: „Suur härg!“ „Wägew elewant!“ „Tugew lõukoer“ jne. nimetawad. Ka wanad Ašyria ja Babe- loni kuningad kuulsivad rõdmuga, kui laulumeistrid neile auuks hüüdsiwad: „Oh ja juur metshärg!“ „Oh ja tugew bisonipull!“ „Oh ja peru lammas!“ jne.

Ka on laulumeistrid surma- ja matuse-puhul käe pärast ja tahetsewad leinates musta kuniaga lahkumist: „Oh ja surnud lõwi! Suur oli su wõimus! Su jalad oliwad wafarad! Su rusikad oliwad nuiad!“ Küll olnud jumalatele palju lambaid ja fikkusid ohwerdatud, aga surmal ei olnud halastust.

Ka naljalaulude lauljaid on neegrite seas, nõnda nimelt kaffritel, niam-niamitel, waitse mere saarlastel, damarralastel ja Kongo jõe ääristel maabel.

Maailma rändajad teatawad, et indianlastel, grõhulastel, eskimodel ja lap- lastel ka oma laulud on. Need laulud ei ole iga kord sugugi väga inetud, waid wõib neid üsna hästi kuulda.

Nõnda on siis näha, et maailma rahwad pea igal pool enam wõi wähem laulu ja mängu armastawad ja selle läbi oma südame tundmisi awaldawad. Laul ja mäng on nagu jumalik säde ja taewalik trööstija nende hingesse pandud. Need rahwad, kes rohkem laulawad, on ilka enamasti paremad neist, kes wähem laulawad. „Kus lauldakse, sääl istu maha, ei kurjad laulda ial taha!“ See kuldne sõna on igal pool maailmas tõsi.

Leiwakünnalt toodud tenor.

J. D. Hansen'i järele.

(Lõpp.)

Sinnatehes oli pääle selle weel faks pagarit. Mendega ühes katsus Favart oma ametiwendadega zunfti-seaduste põhjusel uue pagari kauplust kinni panna, sest et temal seks ühtegi luba ega patenti ei olnud wõetud. See nõuu läks neil aga luhta, sest et Guibert ennast selle moosikandi eesõiguse pääle toetas, mis ta oma wenna käest oli saanud. Siiski ei wõinud ju ühtegi inimest Argenteuilis sundida, et tema oma leiba, kringlisid ja kookisid sõherduse pagari juurest pidi ostma, kes ennast niisuguse weidra eesõiguse pääle toetas. See oli neile hääts trööstits.

Aga ka see kena lootus näis peagi nurja minewat. Sel ajal oli Prantsuse maal elu ülespidamine väga kallis, ja leiwad, jaiad ja koogid oliwad selle tõttu üsna wäikesed.

Sääl halastas uus pagar Jean Guibert Argenteuili waeste inimeste pääle ja küpsetas oma jaiakakud ja koogid poole juuremaks kui nad teiste pagarite juures oliwad. Teised pagarid oliwad selle läbi sõherduses kimbatuses, et waewalt weel oma nahas püsida suutsiwad, iseäranis Jerome Favart nägi hukatust enese ees seiswat ja päew päewalt liginewat. Sest ei jaksanud keegi aru saada, kuida Guibert seda wõimalikult tegi, et ta nii suuri jaiu nii odawa hinna eest wälja müüa wõis; tema pidi päratu kahjuga tööd tegema, — muidu ei olnud see wõimalik!

Oli niüid asi jellega, kuida ta just oli, kuid nii palju oli selge, et sõherduse wastalise wasta üksigi wõitlemine ei maksnud.

Jerome läks näost kahwaks ja murelikuks. Ta ei laulnud enam oma rõmijaid laulusid, aga selle eest mõlgutas ta seda tühemaid mõtteid. Claudine nuttis filmad punasets ja soowis oma naabrit soo põhja. Ja siis mõtles ta õõseti, kui temale mure pärast und filma ei tulnud, et see wast ometi õige ei olnud, et ta Jeromet oli takistanud ooperi-lauljaks saamast, kus ta suurt rikkust ja auu oleks pärida wõinud.

„Kas äri ei hakka ju paremini läima?“ küsis ta ühel päeval tasakesti.

„Sugu lähed päew päewalt pahemaks!“ ohkas Jerome. „Pea tuleb meile wiimane ots pihku, ja siis oleme täitfa walmis.“

„Uijah!“ ohkas noorik, „kas siis ühtegi pääsmise lootust ei ole?“

„Mitte ühtegi!“

„Ma mötlen —“

„Mis ja mötled?“

„Sinu ilus hääl —“

„Oh, Claudine! Muidugi mõits minu tenorihääl meid sest hukatusest päästa, aga sina ei taha ju seda sallida —“

„Armas, kallis Jerome, ma olen oma mõtted muutnud! Kes wõis ka aimata, et meile jäherdune õnnetus kaela langeb! Jah, kui sa pagariametit pidades hukka lähed, siis heida parem ometi lauljaks. Ma ei keela seda enam! Paremini on ikka komejandits saada kui sandits, ja wiletsuses elada!“

„Jah, tõesti, jul on õigus!“ hüüdis Jerome rõõmsasti ja tõmbas nooriku oma kaisju. „Jah ühtegi hertsoginud ei hakka ma armastama, seda ma julle tõotan, kui ta ka põlwili mind peaks paluma!“

Seljal filmapilgul koputati ukse pihta, ja maestro Lully astus sisse.

„Kas ma wast jällegi Teie rahu ritun?“ küsis tema.

„Mitte jugugi, kapellmeistri herra! Teie tulete just parajasti.“

„See rõõmustab mind! Ma tahtsin üksnes weel kord küsida, kas Teie eht wahetajal minu ettepaneku üle tõsisemalt olete järele mõtelnud.“

„Oh, aeg on mõndagi muutust toonud. Minu äri on ühe wastalise läbi täitfa hukka läinud, ja mul on nüüd nõuu Teie lahket pakkumist wasta wõtta. Ka minu noorik lubab nüüd jellega leppida.“

„Oh, küll ikka!“ ohkas Claudine. „Üksnes musutada ei tohi minu mees.“

„Ma rõõmustan Teie mõistliku nõuu üle, armas Fabart emand,“ ütles lahke helimeister wiisakasti. „Sa uskuge mind, nende printsesside, hertsoginnade ja grahwinnade pärast pole Teil midagi karta, sest Teie ise olete palju ilusam ja wiisakam naesterahwas, kui kõik need juurtfugu hoomipreilid.“

Nüüd tehti kaup küpjets. Fabart müüs oma majakeste ära ja kolis oma noorikuga Pariisi elama, Guibert jäi Argenteuilisse pagariks. Linna elanikkude suureks kurbujeks hakkajiwad aga tema leiwad, kringlid ja koogid järgesti pisemaks minema kuni nad wiimaks niisama tillukesed oliwad, kui mõlema teise pagari omad, kes jellepärast oma uue ametiwennaga peagi ära leppijiwad.

Jerome Fabartist sai aga kõige kuulsam jelleaegne ooperilaulja. Lully ooperites jaiwad temale kõige kaunimad wõidupärjad osaks. Seda mööda kaswas ema pall aast-aastalt. Aegamööda sai tema jelle suure wärgi ülemaaks juhatajaks. t

Kui Lully 1689 ära suri ja oma abikaasale poole miljoni libret püüandujets jättis, mis ta oma eesõiguse waral oli korjanud, siis läks see tulus, rikkust tooja eesõigus maestro enese wiimast soowi mööda Jerome Fabarti kätte, keda meister oma surmawoodil kõige kõlblikumaks nimetas, tema ajutust edaji pidama ja targasti juhutama.

Kui Claudine sest õnnest kuulis, ütles ta oma mehele: „See oli ometi hääl, põhjatu tark nõuu, et maestro Lully sind wägijä leiwakünalt ära tõi!“ —da—

Sõnumid muusika ja muu kunsti elust.

Maria de Morel, noor laululind Java saarel, on jäälsamas Seeretanta linnas Mascagni „Cavalleria rusticana“ mängides näitelawal ätisti maha kullunud ja ära surnud, mille pärast päältwaatajad pidulised askesti ehmatajwad.

S mith, Amerika komponist leiab Amerika Ühisriikides palju kiitust — rahva poolt, aga vähe armustajate poolest.

Athena linnas on Italia ooper asutatud, New-Yorkis on ta lõpetatud — tähendab: greeklased himustavad Italia muusikat kuulda, ameriklased on küllalt kuulnud, ei tahta enam.

Ravogli ja Melba, esimene Australia ja teine Italia laululind, on külli läinud. Hiljuti on nad mõlemad Londonis Inglise kuninganna Victoria ees laulnud. Korraga wistatud ilus kallis lillekimp päältkuulajate seas lauljate ette. Aga kumbale? Jah, see'p see tüli on! Ravogli ütleb: „Minule!“ Melba ütleb: „Minule!“ Direktor Harris olla Ravogli mõttes. Melba võttis lillekimbu, Ravogli ei luba enam elades temaga ühes laulda.

Carl Rosa lauljad on hiljuti kuninganna Victoria ees „Rügemendi tütar“ mänginud, ja kuninganna on kõigile lauljatele häämeele poolest lubanud nimesid kuninglikusse päewaraamatusse kirjutada.

Stoekhholmi kuninglik lauleldus on sandil põhjal: hiljuti panivad lauljad sääl ameti maha rohkem palka nõudes. Warsti pääle selle pani ka direktor ameti maha, kui talle mitte 30,000 krooni (15,000 rubla) abi ei anta.

Frances Thomas, ilus noor neiu, on Pariisis väga palju kiitust leidnud. Tema on solo-karineti mängija.

Franceschina Prevosti, noor kaunis laululind, on Saksa-maal Hamburgis, Mainzis ja mujal suurt waimustust oma ilusa lauluga teinud.

Rubinstein on uue laulelduse loonud, nimega „Nõmme lapsed,“ mis Bremenis suure kiitusega on mängitud.

Friiherra von Perfall, Müncheni kuningliku näitemaja juhataja, on oma 25-aasta ametipäewa pidanud ja palju auu ja kingitusi saanud.

August Bungert leiab oma lauludega ikka rohkem ajalehtedes kiitust.

Helene Jordan, noor neiu, on Sakjamaal kuuljaks laululinnuks saamas.

Felix Berber on suur uus täht Sakjamaa wiulimängijate seas, kelle mängu kõik kuuljad waimustatud wiisi kiidawad.

Karl Kowarowic, noor Tšehhi helilooja, on oma lauleldustega hiljuti oma Böömi sugurahwa seas palju waimustusi äratanud, iseäranis Praga linnas.

Singer, Bruckner, Wien ja Seiz, wiuli-kwartett, äratub oma puhta toffumängu läbi Sakjamaal palju waimustust — I. ja II. wiul, bratsche ja cello.

Lydia Müller, tuntud noor neiu Tartust, leiab Sakjamaal Berlinis ja mujal linnades oma lauludega kontsertidel kõige waimustatumat kiitust. Sakjamaa lehed nimetawad teda „Deutsch-Russin“ (saksa-wenelane), aga noor neiu on päris eestlane.

Wohengrin, Richard Wagneri lauleldus, mida prantslased efiotja ei jallinud, on nüüd juba üle 100 korda Pariisis mängitud.

M. A. Rimski-Korsakoff, Wene kuulus helilooja, on ühe balletti komponeerinud, mille nimi „Mlada“ on. Aasta wiimastel kuudel (nowembril ja detsembril) on jeda Peterburis mitu korda suure kiitusega mängitud.

Abelina Patti tahta Pariisis „Romeo ja Julia“ laulelduses ligi laulda, ja olla talle selle eest hull raha lubatud.

Wilhelm Tschirch, kes Gera linnas elas ja kaunid laulusid loi, on jälhamaas mälestuse-sammast saamas, mis kewade 1893 ülespandas.

Palju flawerimängijaid korraga! Londonis tahamad kõik järgmised maailma-kuulsad flawerimängijad ühel ajal kontsertisid anda: sakslased Sophie Menter, Gibenschiitz, Lutter, Reizenauer ja Otto Hegner (12 aastat wana); wenelased Stepanoff ja Sapellnitoff; itaalialased Abelina de Lara ja Silotti; prantslane de Bachman; inglased Borwick ja Lamond, hispanlane Albeniz.